

BHAVAN'S LIBRARY

This book is valuable and
NOT to be **ISSUED**
out of the Library
without Special Permission

आपान्यद्रये लिङ्गोक्ते, देव्याय पात्राणि ॥ ३ ॥ [य० अ० १ मं० ५-१३]

शर्मास्यदित्याः कृष्णाजिनमवधूतश्च राक्षसमद्रिर्ग्रावो लखले, अप्रेर्हविर्बृहत्स इदं मौसले, हविष्कृदधिदैवतं वागधियज्ञं पत्नी, कुक्कुटो वाग्, वर्षवृद्धश्च शूर्प, प्रति त्वा हविः, परापूतमपहतश्च राक्षसे, वायुर्वो देवो वस्तण्डुला, धृष्टिरुपवेपोऽपाम आ देवयजमाग्नेये, ध्रुवमसि षण्णां कपालान्यग्ने ब्रह्माग्नेयं, विषणासि दार्पदं, दिवः शम्या,

	गुधिव्यास्वा०	"	हव्यम्
१२	पवित्रे स्यो वैष्णव्यौ ।	"	लिङ्गोक्ता
	सवितुर्वः प्रसव०	"	आपः ।
	देवीरापो अग्नेगुचोऽग्ने०	"	"
१३	युष्माद्भृश्रो० मोक्षिता स्य ।	"	"
	अग्नेये त्वा जुष्टं प्रोक्षाम्य०	"	लिङ्गोक्ता
	देव्याय कर्मणे शुभ्यध्वं०	"	पात्राणि
१४	शर्मास्यवधूतश्च रक्षो०	"	कृष्णाजिनम्
	अदित्यास्वगसि०	"	"
	अवधूतश्च रक्षो०	"	रक्षः
	अद्रिरसि वानस्पत्यः ।	"	उत्खलम्
	भ्रावाणि वृधुर्भ्रमः०	"	"
१५	अहोत्नन्मूभि वाचो विषज्जमं०	"	हविः
	वृहद्भ्रावासि यर्षस्पत्यः ।	"	सुसलम्
	स इदं देवेभ्यः०	"	"
	हविष्कृदेहि हविष्कृदेहि ।	"	(अधिदैवतं) वाक्, (अधियज्ञं) पत्नी
१६	कुक्कुटोऽसि मपुजिद्ध०	"	वाक्
	वर्षवृद्धमसि ।	"	शूर्पम्
	प्रति त्वा वर्षवृद्धं वेधु ।	"	हविः
	परापूतश्च रक्षः परापूताऽभ्रान्तयः ।	"	रक्षः
	अपहनश्च रक्षः ।	"	"
	वायुर्वो विविनस्तु ।	"	वस्तण्डुलाः
	देवो वः स्वित्ता हिरण्यपाणिः ०	"	"
१७	उष्टिरसि ।	"	उपवेष-
	अपामे अभिमामाद् जहि०	"	भतिः
	आ देवयज्ञं वह ।	"	"
	ध्रुवमसि वृषिर्वी रधृद०	"	कपालानि
१८	अतो ब्रह्म गृष्णीष्य०	"	भतिः

धिपणौपलं, धान्यमसि षण्णांश्च हविर्महीनामाज्यम् ॥४॥ [य०अ०१ मं० १४-२०]
 संवपामि हविः, समाप आपं, जनयत्यै त्वेदंश्च हविरिपे त्वाज्यं; घर्मोऽसि षण्णां
 पुरोडाशस्त्रिताय त्रयाणां त्रितो द्वित एकतः क्रमेणादद् इन्द्रस्य स्फयः, पृथिवि वेदि-
 र्वजं पुरीषं, वर्षतु वेदिर्वधान सावित्रमपाररुमररो आसुरे, द्रप्सस्ते वेदिर्गायत्रेण त्रीणि
 वैष्णवानि, सुष्मा त्रयाणां वेदिः, पुराऽघशंस्तोऽपश्यच्चान्द्रमसीं त्रिष्टुभं, प्रोक्षणीः

[अ. १११४] १९	शर्मोऽसि० अदित्या०	"	[कृष्णाजिनम् ।]
	धिपणामि पर्वती०	"	एषत्
	दिवः स्कम्भनीरसि ।	"	शम्पा
	धिपणासि पार्वतेयी०	"	उपलः
२०	धान्यमसि धिनुहि देवान्	"	हविः
	महीनां पयोऽसि ।	"	आज्यम्
[अ. १११०] २१	देवस्य स्वा०	"	[सपिता ।]
	संवपामि ।	"	हविः
	ममाप ओपधीमिः ०	"	आपः
२२	जनयत्यै त्वा संवपामि ।	"	हविः
	इन्द्रमग्नेरिदमग्नीषोमयोः ।	"	"
	हृषे त्वा ।	"	आज्यम्
	घर्मोऽसि विधायुररुमरा०	"	पुरोडाशाः
२३	मा भेमो मंविक्वा०	"	"
	त्रिताय त्वा ।	"	त्रितः
	द्विताय त्वा ।	"	द्वितः
	एकताय त्वा ।	"	एकतः
[अ. १११०] २४	देवस्य स्वा०	"	[सपिता ।]
	आददेऽप्यरहृणं देवेभ्यः ।	"	स्फयः
	इन्द्रस्य बाहुभ्यां दक्षिणः०	"	"
२५	पृथिवि देवपजन्माने भूतं०	"	वेदिः
	सजं गच्छ गोक्षानं ।	"	पुरीषम्
	वर्षतु ते घाः ।	"	वेदिः
	वधान देव मविनः परमस्या०	"	मयिता
२६	अपारं पृथिवी देवपजनाऽप्यामं०	"	भग्नः
	अवरो दिवं मा पतो०	"	"
	द्रव्यान्ते वा मा वृन्तु०	"	वेदिः
२७	गायत्रेण त्वा उच्यता०	"	विष्णुः

प्रेयो, द्विषत आभिचारिकमानिशितः सुवोऽनिशिता सुगादित्यै विष्णोर्योक्त्रमूर्जे त्रया-
णामाज्यं, सवितुरापं, तेजोऽसि धामाज्यम् ॥ ५ ॥ [य० अ० १ मं० २१-३१]

इति० संहितायां प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

कृष्णोऽसीध्मो, वेदिर्बहिर्लिङ्गोक्ते, अदित्या आपं, विष्णोः प्रास्तरमूर्णप्रदसं वेदि-
भुवपतये त्रीण्याग्नेयानि, गन्धर्वैस्त्रयाणां परिधयो, वीतिहोत्रं विश्वावसुरामेयीं गायत्रीं, स-
मिदामेयं, सूर्यस्त्वा लिङ्गोक्तं, सवितुर्विधृती, ऊर्णप्रदसमा त्वा प्रास्तरे, घृतांच्यसि

	सुदमा चासि तिवा चासि०	”	वेदिः	
२८	पुरा कृत्य विष्णो विरप्त्राद्०	”	अघशंमः ।	चन्द्रमाः विष्टुर्
	मोक्षणीरासादय ।	”		(प्रैपः)
	द्विपतो बधोऽसि ।	”		आभिचारिकम्
[अ. १ । ७]	२९ प्रत्युष्टं० निष्टमष्टं०	”		[रक्षः]
	अनिशितोऽसि सपन्नक्षिन्०	”		सुवः
[अ० १ । ७]	प्रत्युष्टं रक्षः०	”		[रक्षः]
	अनिशितासि सपन्नक्षिन्०	”		स्रक्
३०	अदित्यै राद्यासि ।	”		योक्त्रम्
	विष्णोर्वैध्वोऽमि ।	”		”
	ऊर्जे त्वा द०वेन त्वा०	”		आज्यम्
३१	सवितुस्त्वा प्रसव उरुता०	”		आपः
	तेजोऽसि युक्रमस्मृतनसि ।	”		आज्यम्
	धाम नामासि मियं देवाना०	”		”
	अथ० संहितायां द्वितीयोऽध्यायः ।			
१	कृष्णोऽत्यालोष्टो०	परमेष्ठी प्राजापत्यः, देवाः प्राजापत्याः वा ।		इध्माः
	वेदिरसि बर्हिषे त्वा जुष्टां	”		विङ्गोक्ता
	बर्हिरसि स्रभ्यस्त्वा०	”		”
२	अदित्यै द्युन्दनमसि ।	”		आपः
	विष्णो स्तोऽसि ।	”		अन्नरः
	ऊर्णप्रदसं त्वा स्तृणासि०	”		वेदिः
	भुवपतये स्वाहा०	”		अग्निः
३	गन्धर्वस्त्वा विशावसु०	”		परिधयः
४	वीतिहोत्रे त्वा कवे०	”	विश्वावसुः	अग्निः गायत्री
५	समिदसि ।	”		”
	सूर्यस्त्वा पुरम्नात्वातु०	”		लिङ्गोक्ता
	सवितुर्वाहू स्थ ।	”		विष्टुती

प्रयाणां जुहूपभृदध्रुवाः क्रमेण, प्रियेण हविर्ध्रुवा असदन् पाहि मां वैष्णवे, अग्ने वाज-
जिदाग्नेयं, नमो देवैश्च, स्वधा पित्र्यैश्च, सुयमे सुचावंप्रिणा वैष्णवं, वसुमतीमाग्नेयमित
एन्द्रैश्च, संज्योतिषाज्यं, मयीदमाग्नीःप्रतिग्रहणमुपहृता द्यावापृथिव्यम् ॥ ६ ॥

[य० अ० २ मं० १-११]

‘ब्रह्मत्वं प्रतिष्ठान्तं’ बृहस्पतिराङ्गिरसोऽपम्यदयेष्ट्वा प्राशित्रमेतं ते वैश्वदेवमेया तेऽनु-
ष्टुवाग्नेय्यग्ने वाजजिदाग्नेयमग्नीपोमथोश्चत्वारि लिङ्गोक्तानि, वसुभ्यस्त्रयाणां परिषयः, सं-

	ऊर्णप्रदसं० आ त्वा वसवो०	”	प्रमरः
६	धृताच्यमि जुहूनांश्ना०	”	युहूः
	धृताच्यस्तुपभृताङ्गा०	”	उपभृत्
	धृताच्यसि ध्रुवा नाङ्गा०	”	ध्रुवाः
	प्रियेण धाङ्गा प्रियभू सद्०	”	हविः
•	ध्रुवाऽअसद्वृत्तस्य योनां०	”	विष्णुः
	पाहि मां यज्ञान्यम्०	”	”
७	अग्ने वाजजिदाजं त्वा०	”	अग्निः
	नमो देवैभ्यः ।	”	देवाः
	स्वधा पितृभ्यः ।	”	पितरः
	सुयमे मे भूवान्मम् ।	”	इन्द्रो
८	अस्कन्मद्य देवैभ्य०	”	”
	अंप्रिणा विष्णो मा त्वावत्रमिषम् ।	”	विष्णुः
	वसुमतीमग्ने ते छायासुप०	”	अग्निः
	इतऽइन्द्रो वीर्यमकृणोत्०	”	इन्द्रः
९	अंते वेर्होत्रं०	”	”
	से उषोतिषा उषोतिः ।	”	आज्यम्
१०	मयीदमिन्द्रऽइन्द्रियं०	”	अग्नीः प्रतिग्रहणम्
	उपहृता पृथिवि मातोप०	”	पृथिवी
११	उपहृतो ह्यौ०	”	ह्यौः
[वदामन्—	देवस्य त्वा०	”	वृहस्पतिः अंगिरसः [सविता]
	अग्नेष्ट्वास्त्येन प्राभासि ।	”	”
१२	एतं ते देव०	”	”
-महात्वं ममांसं]	१३ अनौ ज्वितुपतामाऽग्रस्य०	”	”
	१४ एषा तेऽअग्ने नमिन्०	”	अग्निः अनुष्टुप्
	अग्ने वाजजिदाजं त्वा०	”	”
१५	अग्नीपोमयो० अग्नीपोमौ०	”	लिङ्गोक्ता

जानार्था व्यन्तु प्रास्तरे, मरुतां कपिर्वृहतीं प्रास्तरीमन्त्याः पाद आग्नेयो, यं परिधिं देवल आग्नेयीं त्रिष्टुभं विराड्रूपां यजुरन्तामग्नेः प्रियं यजुः, सत्थं स्रवभागाः सोमशुभो वैश्वदेवीं त्रिष्टुभं यजुरन्तां, स्वाहा वाड्यजुर्वृताचीं सुचौ, यज्ञ नमः शूर्पं यवमान्कपि-रुद्रालवान्धानान्तर्वानिति पञ्चार्पेयो यज्ञो देवताऽग्रे दन्धायो गार्हपत्योऽग्रे दक्षिणाग्निः, सरस्वत्यै लिङ्गोक्तं, वेदोऽसि वेदो, देवा मनसस्पतिर्वातदेवत्यां विराजं, सं वर्हिर्लिङ्गोक्ता त्रिष्टुभं विराड्रूपा, कस्वा प्राजापत्यं, रक्षसां राक्षसम्॥७॥ [य० अ० २ म० ११-२३]

अथ याजमानं— सं वर्चसा त्वाष्ट्रीं त्रिष्टुभं, दिवि विष्णुस्त्रीणि वैष्णवान्यस्माद्वा-

	इन्द्रान्योरुजिति०	”	लिङ्गोक्ता
	इन्द्राग्नी तमपनुदता०	”	”
१६	यसुभ्यस्त्वा रुद्रैभ्यस्त्वा०	”	परिधयः
	संजानार्थां० स्यन्तु ययोक्त१०	”	प्रस्तर.
	मरुतां वृषतीर्गच्छ०	” कपिः ।	” वृहती
	चक्षुषा अग्नेऽसि चक्षुर्म पाहि ।	” ”	”
१७	यं परिधिं पर्यधत्वा०	” देवल. ।	” विराड्रूपा त्रिष्टुभं
	अग्नेः प्रियं पायोऽपीतिम् ।	” ”	” (यजुरन्ताः)
१८	सश्रवभागा शेषा०	” सोमशुभः	” विश्वेदेवाः त्रिष्टुभं (यजुरन्ता)
	स्वाहा वाद् ।	” ”	” यजुः
१९	धृताची स्यो०	” ”	” रूपा
	यज्ञ नमश्च त उच च०	” शूर्पं, यवमान्, कपिः, उद्रालवान्, घानान्तर्वान्	” यज्ञः
२०	अग्नेऽद्रुधायोऽशीतम	” परमेष्ठी प्राजापत्यः देवाः प्राजापत्या वा	” गार्हपत्यः
	अग्नये संवेशपतये स्वाहा०	” ”	” दक्षिणाग्नि
	सरस्वत्यै यशोभान्तये स्वाहा ।	” ”	” लिङ्गोक्ता
२१	वेदोऽसि येन त्वं देव वेद०	” ”	” वेदः
	देवा मातृविदो मातुं वित्वा०	” मनस्स्पतिः	” घातः विराद्
२२	सं वर्हिर्लिङ्गोक्ता इविषा धृतेन०	” ”	” लिङ्गोक्ता विराड्रूपा त्रिष्टुभं
२३	कस्वा विमुञ्चति म त्वा०	” ”	” प्राजापतिः
	रक्षसां भागोऽसि ।	” ”	” रक्षः
“याजमानं”— २४	सं वर्चसा पयसा०	” ”	” एष्टा त्रिष्टुभं
२५	दिवि विष्णुर्व्यकृष्टम्०	” ”	” विष्णुः
	अस्माद्भागम् ।	” ”	” भागः
	अस्य प्रतिष्ठायम् ।	” ”	” भूमिः

व्याहृतयोऽग्निवायुसूर्यदेवत्याः क्रमेण, द्यौरिव यजमानाशीर्लिङ्गोक्तदेवताऽऽयं गौः सार्प-
राश्यस्तुचो गायत्रीऽग्निः परावररूपेण देवता ॥ १० ॥ [अ० ३ मं० १-८]

अग्निहोत्रं— प्रजापतेरार्षमग्निर्ज्योतिः सप्त लिङ्गोक्तदेवता गायत्र्य आद्याः पश्वैकपदा
अग्निर्वचो द्वे तक्षाऽपश्यत्परां जीवलश्रैलकिः ॥ ११ ॥ [अ० ३ मं० ९-१०]

यजमानान्गुपस्थानं बृहदेवानामार्षमुपप्रयन्त इत्यनुवाक आद्ये द्वे आग्नेयौ गाय-
त्र्यावुपवत्या गोतमो राहूगणो, मूर्धन्वत्या विरूप, उमा वां भरद्वाज ऐन्द्रार्शी त्रिष्टुभ-
मयं ते देवश्रवा देववातश्च भारतावाग्नेयीमनुष्टुभमयमिह वामदेवो जगतीमस्य प्रत्ना-
मवत्सारो गव्यां वाग्नेयीं वा पयोदेवत्यां वा गायत्रीं, तनूपा आग्नेयानीन्धाना आग्नेयी
महापंक्तिस्त्वयवसाना ॥ १२ ॥ [अ० ३ । ११-१८]

द्यौरिव भूम्ना पृथिवीव वरिष्णा०	॥	(यजमानाशाः) लिङ्गोक्ता	
६ आर्यं गौः पृथिवीकमीत्०	॥ सर्पराज्ञी	अग्निः	गायत्री
७ अन्तश्चरति सौचनास्य०	॥ ”	”	”
८ त्रिष्टुभम विराजति०	॥ ”	”	”

[इत्यग्न्याधेयमन्त्राः ।]

[अथ अग्निहोत्रमन्त्राः— अ० ३ मं० ९—१०]

९ अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निः स्वाहा । प्रजापतिः	लिङ्गोक्ता	एकपदा गायत्री
सूर्यो ज्योतिर्ज्योतिः सूर्यः स्वाहा ।	”	”
अग्निर्वचो ज्योतिर्वचैः स्वाहा ।	” तक्षा	”
सूर्यो वचो ज्योतिर्वचैः स्वाहा ।	” ”	”
ज्योतिः सूर्यः सूर्यो ज्योतिः स्वाहा ॥ जीवलश्रैलकिः	”	”
१० सजुर्देवेन सवित्रा सजू०	”	गायत्री

[इत्यग्निहोत्रमन्त्राः ।]

[अथ यजमानान्गुपस्थानं बृहत् (बृहदुपस्थानम्)— अ० ३ मं० ११—३६]

११ उपप्रयन्तोऽन्नध्वरं०	देवाः, गोतमो राहूगणः	अग्निः	”
१२ अग्निर्मूर्धा दिवः०	” विरूपः	”	”
१३ उमा वामिन्द्रार्शी०	” भरद्वाजः	इन्द्रार्शी	त्रिष्टुप्
१४ अयं ते योनिर्देवियो०	” देवश्रवादेववातौ भारती	अग्निः	अनुष्टुप्
१५ अयमिह प्रयमोऽधाधि०	” वामदेवः	”	जगती
१६ अस्य प्रत्नामनुष्टुत्०	” अवत्सारः	गौः, अग्निः, पयः वा	गायत्री
१७ तनूपाऽअग्नेऽसि०	”	अग्निः	
१८ इन्धानास्त्वा शतशू हिना०	”	”	महापंक्तिः (श्वयमाना)

स्वार्थं, नर्यं गार्हपत्यः, अथैस्पाहवनीयोऽथर्यं दक्षिणाग्निरग्नाहवनीयोऽनुष्टुबयमग्नि-
नर्यकुसारीणि वृहती गार्हपत्योऽयमग्निरन्वाहार्यपचनोऽनुष्टुब्, गृहा मा त्रिष्टुब् विराड्-
रूपा, येषामनुष्टुबपृहता महापंक्तिस्त्र्यवसाना तिस्रोऽपि वास्तवीः शंयुर्बाहैस्पत्यः
॥ १४ ॥ [अ० ३ मं० ३७-४३] .

चातुर्मास्यानि- प्रजापतेरार्थं, प्रघासिनो मारुती गायत्री, यद्गामे मारुत्यनुष्टुबनिरु-
क्ता, मो पू णोऽगस्त्य ऐन्द्रामारुतीं विराजमक्रन्ननिरुक्ताग्नेय्यनुष्टुबवभृथ यज्ञदैवतं, पूर्णा
दर्वि द्वे और्णवाम- ऐन्द्र्यावनुष्टुभावक्षन् द्वे गोतम ऐन्द्र्यो पंक्ती, मनो नु मानसं तृचं

[प्रवत्स्वदुपस्थानं आगतोपस्थानं च अ० ३ मं० ३७ द्वितीयाध्यात् मं० ४३ पर्यन्तम् ।]

	नर्यं प्रजां मे पाहि ।	आदित्यः	गार्हपत्यः
	राधुस्य पयन्मे पाहि ।	"	आहवनीयः
	अथर्यं पितुं मे पाहि ।	"	दक्षिणाग्निः
३८	आगन्म विश्वेदस०	"	आहवनीयः अनुष्टुप्
३९	अयमग्निर्गृहपति०	"	गार्हपत्यः वृहती (नृकुमारिणी)
४०	अयमग्निः पुरीष्यो०	"	अन्वाहार्यपचनः अनुष्टुप्
४१	गृहा मा विनीत०	" शंयुः बाहैस्पत्यः	वास्तुः त्रिष्टुप् (विराड्रूपा)
४२	येषामध्येति प्रवस०	" "	" अनुष्टुप्
४३	उपहृत्स्व इह गाव०	" "	" त्र्यवसाना महापंक्तिः

[इत्युपस्थानमन्त्राः समाप्ताः]

[चातुर्मास्यानि । अ० ३ मं० ४४-९३]

४४	प्रघासिनो हवामहे०	प्रजापतिः	मनः	गायत्री
४५	यद्गामे यदरभ्ये०	"	"	अनुष्टुप् अनिरुक्ता
४६	मो पू णोऽग्नद्राप्र०	" अगस्त्यः	इन्द्रामन्वी	विराट्
४७	अयन् कर्म कर्मकृतः०	"	अग्निः	अनिरुक्ताअनुष्टुप्
४८	अवम्य निचुम्युण०	"	यज्ञः	"
४९	पूर्णां दर्वि परापत०	" और्णवामः	इन्द्रः	अनुष्टुप्
५०	देदि मे द्दामि ते००	" "	"	"
५१	अक्षदमीमद्वन्०	" गोतमः	इन्द्रः	पंक्तिः
५२	सुमन्दमं त्वा मयं०	" "	"	"
५३	गनो न्याद्दामहे०	" शंयुः	मनः	गायत्री
५४	आ नऽणु मनः पुनः०	" "	"	"
५५	पुनर्नः पितरो मनो०	" "	"	"

चतुर्गायत्रं, ययथं सौमीं गायत्रीं चतुुरेप ते द्वे रौद्रे, अवरुद्रं रौद्रावेका पंक्तिरपरा ककुप्, त्र्यम्बकं द्वे अनुष्टुभौ पूर्वसां वसिष्ठ, एतदास्तारपंक्तिस्त्र्यायुषं नारायण उष्णिहं यजमानाशिपंथं शिषो नाम धौरं, निवर्तयामि लिङ्गोक्तदेवतमाशीः प्रायम् ॥ १५ ॥

[अ० ३ मं० ४४--६३]

इति० संहितायां मृनीयोऽऽध्यायः ॥

अग्निष्टोमः— प्रजापतेरार्यमेदं द्वे अत्यष्टी त्र्यवसाने आधावर्धचां देवयजनदेवत्यावि-
मा आप ओपथे कुशतरुणं, स्वधिते धुरमापो अस्मानापं, दीक्षातपसोर्वासो, महीनां
नचनीतं, वृत्रस्याञ्जनं, चित्पतिर्द्वे प्राजापत्ये, देवो मा सावित्रमा चो दैन्यनुष्टुपाशीः,

५६	वच५ सोम वते तव	" "	नीमः	"
५७	एष ते रद्र भागः सह०	" "	रद्रः	"
	एष ते रद्र भागःआखुत्से पशुः ।	" "	"	"
५८	अव रद्रमदीमह्य०	" "	"	पंक्तिः
५९	भेषजमसि भेषजं०	" "	"	चतुप्
६०	त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टि०	" यमिष्टः	"	अनुष्टुप्
	" " " पति०	" "	"	"
६१	एतापे रद्रापसं०	" "	"	आम्भारपंक्तिः
६२	त्र्यायुषं जमदग्ने०	" नारायणः	यजमानाशीः	उष्णिह्
६३	शिषो नामासि०	"	धुरः	"
	" निवर्तयाम्यायुषे०	"	लिङ्गोक्तदेवतं आशीः	प्रायम् "

[इति चतुर्मास्थानि ।]

अथ० संहितायां चतुर्थोऽऽध्यायः ।

[अथ अग्निष्टोमः । अ० ४ । १ — अ० ८ । ३२ पर्यन्तम्]

१	रुद्रमग्नस देवयजनं०	प्रजापतिः	देवयजनम्	त्र्यवसाना अत्यष्टिः
	भ्रवसामाभ्यां५ सन्तरन्तो०	"	"	"
	इमा आपः क्षयु मे सन्तु देवीः ।	"	कुशतरुणम्	"
	ओपथे त्रायस्व ।	"	"	"
	स्वधिते नैन५ हि५सी ।	"	धुरम्	"
२	आपोऽ अस्मान्मातर०	"	आपः	"
	दीक्षातपसोस्तनूरसि०	"	वामः	"
३	महीनाः एतोऽसि०	"	नचनीतम्	"
	वृत्रस्याऽसि कनीनक०	"	अञ्जनम्	"
४	चित्पतिर्मां वाक्पतिर्मां० ।	"	प्रजापतिः	"
	देवो मा सविता०	"	सधिता	"
५	आ चो देवासऽईमहे०	"	आशीः	देवी अनुष्टुप्

स्वाहा यज्ञं चतुर्णां यज्ञ, आकृत्यै चतुर्णामौद्गमणानामधिरापो देवीलिङ्गोक्तदेवता विराट्
॥ १६ ॥ [अ० ४ मं० १-७]

विश्वो देवस्य स्वस्त्यात्रेयः सावित्रीमनुष्टुभमृक्सामयोः कृष्णाजिने, शर्मासि कृष्णा-
जिनमूर्गास्यङ्गिरोभिर्दष्टं मैखलं, सोमस्य नीविर्विष्णोर्वास, इन्द्रस्य सुमस्याः कृष्णवि-
पाणोऽकृत्यस्व दण्डो, व्रतं यज्ञो, देवीं धीर्यं देवा वाक् प्राणोदानौ चक्षुःश्रोत्रमध्यात्म-
मग्निर्मित्रावरुणावादित्यो विश्वेदेवा अधिदैवतं, श्वात्रा आपी जगतीयं ते लोष्टमपो मूत्रं
पृथिव्या लोष्टमग्रे त्वमाग्रेय्यनुष्टुप्, पुनर्मन आग्रेयं, त्वमग्रे वत्स आग्रेयीं गायत्रीं,
रास्वेयत् सौम्यमेधा ते हिरण्याज्यदैवतं, जूरसि चाग्दैवतं, शुक्रमसि हिरण्यं, चिदसि

६	स्वाहा यज्ञं मनस०	॥	यज्ञः	
[औद्गमणानि]	आकृत्यै प्रतुजेऽग्रे०	॥	अग्निः	
अ. ४ मं. ७]	आपो देवीर्दृष्टी०	॥	लिङ्गोक्तदेवता	विराट्
८	विश्वो देवस्य नेतु०	॥ स्वस्त्यात्रेयः	सविता	अनुष्टुप्
९	मृक्सामयोः शिल्पे०	॥	कृष्णाजिने	
	शर्मासि शर्म मे यच्छ०	॥	कृष्णाजिनम्	
१०	ऊर्गस्याङ्गिरस्यूर्गप्रदा०	॥ अङ्गिरसः	मैखला	
	सोमस्य नीविरसि०	॥	नीवि-	
	विष्णोः शर्मासि०	॥	वासः	
	इन्द्रस्य योनिरसि । सुमस्याः०	॥	कृष्णविपाणा	
	उच्छ्रयस्व ववस्पते०	॥	दण्डः	
११	व्रतं कृणुतासि०	॥	यज्ञः	
	देवी धीर्यं मनोमहे०	॥	धीः	शहरी
	ये देवा मनोज्ञाता०	॥	(अध्यात्मं)वाक्,प्राणोदानौ, चक्षुः, श्रोत्रम् (अधिदैवत)अग्निः,मित्रावरुणा, आदित्यः, विश्वेदेवाः	
१२	श्वान्नः पीता भवत यूयमापो०	॥	आपः	जगती
१३	इयं ते यज्ञिया तन् ।	॥	लोष्टम्	
	अपो भुञ्जामि न०	॥	सूयम्	
	पृथिवीमा विराता०	॥	लोष्टम्	
१४	अग्ने त्वष्टुं सु जाष्टुहि०	॥	अग्निः	अनुष्टुप्
१५	पुनर्मनः पुनरायुर्म आगन् ।	॥	"	
१६	त्वमग्रे व्रतपाऽभसि०	॥ वल्मः	"	गायत्री
	रास्वेयस्योमा भूपो भर०	॥	सोमः	

गौः सोमक्रयणी वाभ्रूपाऽध्यारोपकल्पनया ॥ १७ ॥ [अ० ४ मं० ८-२०]

वस्यस्यनुष्टुप् बृहती वा सोमक्रयण्यास्तुतिरदित्या आज्यमस्मे पण्णां लिङ्गोक्ता देवताः, समख्ये पत्न्याशीरास्तारपंक्तिरेप ते लिङ्गोक्तदेवतमास्माकोऽसि सौम्यमभित्यं, सावित्र्यष्टिः, प्रजाम्यस्त्वा प्रजास्त्वा शुक्रं त्वा सौम्यानि, सम्मेऽस्मे लिंगोक्ते, तपसोऽर्द्धेऽजाऽर्द्धे सोमो, मित्रो न इन्द्रस्य सौम्ये, स्वानादीनि धिष्यनामानि, परिमाऽऽरेयी पुरस्ताद्बृहती, प्रतिपन्थामनुष्टुप्पथिदेवत्याऽदित्याः कृष्याजिनमदित्यै सौम्यमस्तज्ञात्

१७	एषा ते शुक्र तन्० जूरसि एता मनसा०	”	द्विरण्य, आज्यम् वाक्
१८	तत्पास्ते सत्वसवस० शुक्रमसि चन्द्रमस्यमृत०	”	” द्विरण्यम्
१९	चिदसि मनासि०	”	वाभ्रूपा गौः
२०	अनु त्वा माता मन्यता०	”	”
२१	यस्यस्यदितिरस्यादित्यासि०	”	अनुष्टुप् बृहती वा
२२	अदित्यास्त्वा मूर्धन्नजिघर्षि० अस्मे रमस्वास्मे ते०	”	आज्यम् लिङ्गोक्ता
२३	समख्ये देवदा धिमा	”	पत्न्यादी आस्तारपणि
२४	एष ते गायत्रो मया० आस्माकोऽसि शुक्रस्ते०	”	लिङ्गोक्ता सोम
२५	अभि ह्य देवष्टु सवितार० प्रजान्यस्त्वा । प्रजास्त्वानु प्राणन्तु०	”	सविता अष्टि सोम
२६	शुक्र त्वा शुक्रेण ऋषिणामि० सम्मे ते गो । अस्मे ते चन्द्रा० । तपसस्तनूरसि प्रजापतेर्वर्षं परमेण पशुना कीयसे०	”	” लिंगोक्ता अजा सोम
२७	मित्रो नऽष्टुहि सुमिश्रथ । इन्द्रस्योरमाविस० स्वान भ्राजाहारे बभूभरे०	”	” ” (धिष्यनामान्येतानि सप्त)
२८	परि मासे हुश्र्विनत्०	”	अग्नि, पुरस्ताद्बृहती
२९	प्रति पन्थामपप्रदि०	”	पन्था अनुष्टुप्
३०	अदित्यास्वगसि । अदित्यै खदभ्रासीद् । अस्तत्राद्वां वृषभे०	”	कृष्याजिनम् साम वस्त्र
३१	वनेषु व्वन्तारिक्ष तवान०	”	” ”

त्रिष्टुभौ वारुण्यौ, सूर्यस्यानुष्टुप् कृष्णाजिनमुक्त्वावूर्ध्ववृहत्यानद्वही, भद्रो मे सौम्यं, नमो मित्रस्याभितपनः सूर्यः सौरिं जगतीं, वरुणस्य पञ्च वारुणानि, या ते सौमिं त्रिष्टुभं गोतमः ॥ १८ ॥ [अ० ४ मं० २१--३७]

दृति० संहितायां चतुर्थोऽध्यायः ।

अग्नेस्तनूरसि पञ्च वैष्णवानि, अग्नेः शकलं, वृषणो दर्भतरुणके, उर्वस्यसि त्रयाणां लिङ्गोक्ता देवता, गायत्रेण त्रीण्याग्नेयानि, भवतं नः पंक्तिरग्नावधिर्विराडेतयोर्निर्मथ्याहवनीयावग्री देवते, आपतये वायव्यमनाघृष्टमाज्यमग्ने व्रतया आग्नेयमधुशुरधुः प्रकृतिश्च-
त्तरवसाना सौम्यन्त्योऽर्धर्चो लिङ्गोक्तदेवता, या ते त्रीण्याग्नेयानि, तन्नायनी चत्वारि पार्थिवानि, विदेदाग्नेयमग्ने अङ्गिरो योऽस्यामनु त्वा लिङ्गोक्तानि, सिधेहसि त्रयाणां

३२	सूर्यस्य चक्षुरातोहाग्ने०	”	कृष्णाजिनम्	अनुष्टुप्
३३	उत्सावेतं भूपांही०	”	भनदुव	ऊर्ध्वष्टुहती
३४	भद्रो मेऽसि प्रच्यवस्व०	”	सोमः	
३५	नमो मित्रस्य वरुणस्य चक्षमे०	”	अभितपनः सूर्यः सूर्यः	जगती
३६	वरुणस्योत्तममनसि०	”	वरुणः	
३७	या ते धामानि हविषा वरन्ति०	”	गोतमः	सोमः

अथ संहितायां पञ्चमोऽध्यायः ।

१	अग्नेस्तनूरसि०	प्रज्ञापतिः	विष्णुः	
२	अग्नेर्जनित्रमसि । वृषणो स्थ । उर्वस्यसि । आयुरसि । पुरुरवा० गायत्रेण त्वा एन्द्रमा मन्धामि०	” ” ” ”	वरुणम् वूर्ध्वतरुणके लिङ्गोक्ता अग्निः	
३	भवतं नः समनयो०	”	निर्मथ्याहवनीयो अग्नी	पंक्ति- विराट्
४	भद्रावग्निश्चरति प्रविष्ट०	”	”	
५	आपतये त्वा परिपत्ये० भनाघृष्टमस्यनाघृष्ट्यं०	” ”	वायुः आज्यम्	
६	भद्रं व्रतयास्व व्रतया०	”	अग्निः	
७	अष्टशुष्टुमुष्टे देव० एहा राय० प्रेषे भगाय० ।	” ”	सोमः	चतुरवसाना प्रकृतिः
८	या तेऽग्नेऽयः प्राया तनु०	”	लिङ्गोक्त	
९	सत्तावनी मेऽसि विष्णवनी० विदेहृष्टिर्भोनाग्ने० आवेऽभङ्गिरेऽभापुना नारोहि० । योऽग्नां वृषिस्वामसि० अनु त्वा देवर्चिणये०	” ” ” ” ”	अग्निः शुधिर्वा अग्निः किन्तोपट ”	

उद्विचं पञ्चानामौदुम्बरी, पृतेन चावापृथिव्यमिन्द्रस्यैन्द्रं, परि त्वा मधुच्छन्दा अनिरुक्ता-
मैन्द्रीमनुषुमिन्द्रस्यैन्द्राणि त्रीणि, चतुर्थं वैश्वदेवम् ॥२०॥ [य० अ०५ मं० १४-३०]

विभूरस्यष्टानां धिष्ण्या अग्रयः, सत्राडाहवनीयः, परिपद्यो वहिष्पवमानदेशो,
नभोऽसि चात्वालो, मृष्टोऽसि शामित्र, ऋतधामौदुम्बरी, समुद्रोऽसि ब्रह्मासनमजोऽसि
शालाद्वार्योऽहिरसि प्राजहितो, वागसि सद, ऋतस्य द्वार्ये, अध्वनाथं सूर्यो, मित्रस्य-
त्विजोऽग्रयो धिष्ण्याः ॥ २१ ॥ [य० अ० ५ मं० ३१-३४]

[अ. १ मं. १०] २६	देवस्य त्वा सवितुः०	प्रजापतिः	रविना
[अ. ५ मं. २२]	आग्ने नार्यसि०	"	अग्निः
	ययोऽसि यययासद्देवो०	"	ययः
	दिवे त्वान्तरिक्षाय त्वा पृथिव्यै त्वा ।	"	औदुम्बरः
	शुन्यन्तां ह्योराः पितृपदनाः०	"	पितरः
२०	उद्विचं नभानान्तरिक्षं पृण०	"	औदुम्बरी
२८	भुवसि भुयोऽयं यजमानो०	"	"
	पृतेन चावापृथिवी पूर्वभाग् ।	"	चावापृथिवी
	इन्द्रस्य छदिरसि विश्वजनस्य०	"	इन्द्रः
२९	परि त्वा शिवेणो गिर०	मधुच्छन्दाः	अनिरुक्ता अनुषु
३०	इन्द्रस्य स्यूर्मीन्द्रस्य०	"	"
	पैश्वदेवमसि ।	"	विश्वेदेवाः
३१	विभूरमि प्रवाहणो०	"	धिष्ण्या अग्रयः
३२	उरिगसि षयि०	"	" "
	सत्राहमि कृणानुः ।	"	आहवनीयः
	परिपद्योऽग्नि पवमानः ।	"	वहिष्पवमानदेश
	नभोऽग्नि प्रतवा ।	"	चात्वालो
	मृष्टोऽग्नि इभ्यश्चूदनः ।	"	शामित्र
	ऋतधामाग्नि स्यर्वाग्निः ।	"	औदुम्बरी
३३	समुद्रोऽसि विश्वप्ययाः ।	"	ब्रह्मासनम्
	अतोऽश्वेषपाण् ।	"	शास्त्रद्वार्यः
	अहिरमि शुष्य ।	"	मात्रहित.
	वागस्येन्द्रममि सद्देऽग्नि ।	"	सदः
	ऋतस्य द्वार्यो मा मा यन्मासम् ।	"	द्वार्ये
	अप्यनामप्यपते प्र मा तिर०	"	सूर्ये.
३४	मित्रस्य मा षधुषेचम् ।	"	ऋषियः
	अग्रय गगारा गगारा ष्य०	"	धिष्ण्याः

ग्रह, आ वायो वसिष्ठो वायव्यां त्रिष्टुभमिन्द्रवायु मधुच्छन्दा ऐन्द्रवायवीं गायत्रीमयं वा
गुत्समदो मैत्रावरुणीं, राया वयं त्रसदस्युस्त्रिष्टुमं, या वां मेघातिथिराश्विनीं गायत्रीं,
तं प्रत्नधाऽवत्तारः काश्यपो वैश्वदेवीं जगतीमच्छिन्नस्य सौम्यं, सा प्रथमन्त्री त्रिष्टुप्,
वृष्पन्त्वयाहशीच्छिन्नोक्ते ॥ २६ ॥ [य० अ० ७ मं० १-१५]

अयं वेनो वेनस्य त्रिष्टुप् सोमस्तुतिरधिदेवतमधियज्ञं च, मनो न त्रिष्टुप्सोमस्तुति-
रधियज्ञानुवादिन्यमृष्टः शृणुऽमृष्टो मर्के आमिचारिके, देवास्त्वा शुक्रामन्यिनावना-
ष्टसि दक्षिणोचरवेदिथोर्ण्यो, सुवीरः सुप्रजाः शुक्रामन्यिनां, निरस्तो द्वे आमि-

४	उपवामगृहीतोऽप्र्यन्नर्वण०	प्रजापतिः	इन्द्रः	
५	अन्नस्ते वावापुषिषी०	"	मघवा	त्रिष्टुप्
[म. ७ मं. ३] ६	स्वोष्टुगोऽग्नि विधेभ्य०	"	[उषांशुः (मघः)]	
"	देवेभ्यस्तया मरीचिदेभ्यः	"	[देवाः]	
"	उदनाय स्वा ।	"	मघः	
७	आ वायो भूय मुषिषा०	" यमिष्टः	वायुः	त्रिष्टुप्
८	इन्द्रवायुऽग्ने मुता०	" मधुच्छन्दाः	इन्द्रवायु	गायत्री
९	अयं वां मित्रावरुणा०	" शुक्रामन्ः	मित्रावरुणी	"
१०	राया वयं त्रसदस्युः मदेम०	" शृणुमः	"	त्रिष्टुप्
११	या वां कृता मधुमन्यथिना०	" मेघातिथिः	अश्विनी	गायत्री
१२	मं दानया पूर्वया विधेभ्यसा०	" अवरुणार वारुणः	विधेदेवाः	जगती
१३	सुवीरो वीराग्रजन्तयन्०	"	सुवम्	
	निरन्नः सत्त०	"	आमिचारिकम्	
	शुक्रवाधिष्ठानमसि ।	"	सत्तम्	
१४	अष्टिउचरव मे देव सोम०	"	सोमः	
	सा प्रथमा मरुत्सि०	"	इन्द्रः	त्रिष्टुप्
१५	सा प्रथमा वृहस्पति०	"	"	"
	मृगश्रु वीरा सत्त०	"	विष्टोषा	"
	अवारुणसि ।	"	"	"
१६	अव वेनमं पृथगृधराभी०	"	वेन (सोमः)	त्रिष्टुप्
१७	मनो न येयु हयमेयु०	"	"	"
	अवरुणः मर्कः ।	"	अमिचारिक	
	देवमन्त्रा मरुत्सि०	"	शुक्रामन्यिना	
	अवारुणसि ।	"	दक्षिणोचरवेदिथोर्ण्यो	
१८	सुवजः सत्तः सत्तवचद०	"	सत्तः	
	निरन्नो मर्कः ।	"	अमिचारिकम्	

चारिके, शुक्रस्य मन्थिनः शकलं, ये देवासः परुच्छेपो वैश्वदेवीं त्रिष्टुभमाग्रयणोऽसि
लिङ्गोक्तदेवतम् ॥ २७ ॥ [य० अ० ७ मं० १६-२०]

सोमः पवते वैश्वदेवमिन्द्राय त्वा पञ्च लिङ्गोक्तानि, मूर्धानं भरद्वाजो वैश्वानरं
त्रिष्टुभं, ध्रुवोऽसि ध्रुवो, ध्रुवं ध्रुवेण वृहती पूर्वोऽर्द्धेर्चो ध्रौव उत्तर ऐन्द्रो, यस्ते देवश्रवाः
सौमीं त्रिष्टुभं यजुरन्तां, देवानां चात्वालदेवतं, प्राणाय मे लिङ्गोक्तदेवतान्येकादश,
कोऽसि प्राजापत्योष्णिग्वर्षमाना, मधवे त्वा लिङ्गोक्तदेवतानि त्रयोदश ॥२८॥ [य०
अ० ७ मं० २१-३०]

इन्द्राग्नी विश्वामित्र ऐन्द्राग्नीं गायत्रीमा घ त्रिशोक आग्नेन्दीमोमासो मधुच्छन्दा
वैश्वदेवीं, विश्वे देवासो गृत्समद, इन्द्र मरुत्वश्वतसो विश्वामित्र ऐन्द्रामरुतीस्त्रिष्टुभो,

	मन्थिनोऽधिष्ठानमसि ।	प्रजापतिः ।	शकलम्	
१९	ये देवासो दिव्येकादश स्य०	परुच्छेपः	विश्वेदेवाः	त्रिष्टुप्
२०	उपयामगृहीतोऽस्याग्रयणोऽसि०	”	लिङ्गोक्ता (आग्रयण)	
२१	सोमः पवते सोमः पवतेऽस्मि०	”	विश्वेदेवाः	
२२	उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा०	”	लिङ्गोक्ता (ग्रहः)	
२३	मित्रावरणाभ्यां त्वा देवान्ये०	”	”	
२४	मूर्धानं दिवोऽभरति पृथिव्या०	भरद्वाजः	वैश्वानरः	त्रिष्टुप्
२५	उपयामगृहीतोऽसि ध्रुवोऽसि०	”	ध्रुवः	
	ध्रुवं ध्रुवेण मनसा०	”	”	वृहती
	अथा मऽइन्द्र इद्विशो०	”	इन्द्रः	”
२६	यस्ते द्रव्यः स्कन्दति०	”	देवश्रवाः	सोमः (यजुरन्ता) त्रिष्टुप्
	देवानामुत्क्रमणमसि ।	”	चात्वालः	
२७	प्राणाय मे वर्षोऽत्रा वर्षसि०	”	लिङ्गोक्ता (उपागुप्तवनादयः)	
२८	आत्मनो मे वर्षोऽदा०	”	” (आग्रयणादयः)	
२९	कोऽसि कतमोऽसि०	”	प्रजापतिः	उष्णिक्
३०	उपयामगृहीतोऽसि मधवे त्वा०	”	लिङ्गोक्ता (ग्रहाः)	
३१	इन्द्राग्नीऽआगतश्च सुतं०	विश्वामित्रः	इन्द्राग्नी	गायत्री
३२	आ घा वेऽश्रितिमन्थते०	त्रिशोकः	अग्नेन्द्रो	”
३३	ओमासभर्षणोऽपतो०	मधुच्छन्दाः	विश्वेदेवाः	”
३४	विश्वे देवास आगत०	गृत्समदः	”	”
३५	इन्द्र मरुत्व इह पाहि सोमं०	विश्वामित्रः	इन्द्रामरुती	त्रिष्टुप्
३६	मरुत्वन्तो इषमं वावृषान०	”	”	”
	उपयामगृहीतोऽसि मरुतां त्योजसे ।	”	मरुत्वान्	
३७	सजोया इन्द्र स्वगणो मरुदिः ।	”	”	इन्द्रामरुती

मरुतां त्वा यजुर्मरुत्वतीयं, महौं२ऽइन्द्रो भरद्वाजो माहेन्द्रीं त्रिष्टुभं, य ओजसा वत्सो
गायत्रीमुद्दु त्वं प्रस्कण्वः सौरिं गायत्रीं, चित्रं कुत्स आङ्गिरसस्त्रिष्टुभं, रूपेण वो
दक्षिणाश्वतुर्णां, ब्राह्मणमद्य लिङ्गोक्तदेवतान्यष्टौ ॥ २९ ॥ [य०अ०७ मं०३१-४८]

इति० संहितायां सप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥

विष्णो वैष्णवं, कदाचनादित्यदेवत्ये वृहत्याँ, यज्ञो देवानां कुत्सस्त्रिष्टुभं, विवस्व-
न्यजुः, श्रदसै जगत्याशीर्वामद्य भरद्वाजो बार्हस्पत्यः सावित्रीं त्रिष्टुभं, सावित्रोऽसि
सावित्रं, सुशर्मासि वैश्वदेवं, वृहस्पतिसुत्स्य लिङ्गोक्तमहं प्रजापतिरूपेणात्मा देवता

३८	मरुतां२ऽइन्द्र वृषभो०	प्रजापतिः । विश्वामित्रः इन्द्रामरती	त्रिष्टुप्
३९	महौं२ऽ इन्द्रो वृवदा०	” भरद्वाजः महेन्द्रः	”
४०	महौं२ऽ इन्द्रो यऽओजसा०	” वत्सः ”	गायत्री
४१	उद्दु त्वं जातयेदसं०	” प्रस्कण्वः सूर्यः	”
४२	चित्रं देवानामुदगादनीकं०	” कुत्स आंगिरसः ”	त्रिष्टुप्
[अ. ५।३६]	४३ अग्ने नय सुपथा राये०	” अगस्यः [अग्निः]	”
[अ. ५।३७]	४४ अयं नो अग्निर्वरिव०	” ”	”
४५	रूपेण वो रूपनम्यागां०	” दक्षिणा	
४६	ब्राह्मणमद्य विदेयं०	” लिङ्गोक्ता (ब्राह्मणः)	
४७	अमये त्वा महं०	” ”	
	रुदाय त्वा महं०	” ”	
	यमाय त्वा महं०	” ”	
४८	कोऽदात्कस्मा जदात्०	” (कामः)	

अथ० संहितायामष्टमोऽध्यायः ।

१	उपयाम०ऽस्पादित्येभ्यस्त्वा०	प्रजापतिः (सोमः)	
	विष्णोऽउरुनायैष०	” विष्णुः	
२	कदाचन सरीरसि०	” आदित्यः	वृहती
३	कदाचन प्रयच्छस्युभे०	” ”	”
४	यज्ञो देवानां प्रत्येति०	” कुत्स	त्रिष्टुप्
५	विवस्वन्नादित्यैष ते०	” ”	
	श्रदसै नरो वचसे दधातन०	” आशी (नरः वा)	जगती
६	वाममद्य सवितवीममु श्वो०	” भरद्वाजो बार्हस्पत्यः सविता	त्रिष्टुप्
७	उपयाम० सावित्रोऽसि०	” सविता	
८	” सुशर्मासि०	” विश्वेदेवाः	
९	” वृहस्पतिसुत्स्य०	” लिङ्गोक्ता (सोमः)	
	अहं परस्तादहमवस्तात्०	” आत्मा प्रजापतिरूपेण	त्रिष्टुप्

त्रिष्टुभयाऽ३३ पत्नीवन्नाश्रेयं, प्रजापतिः प्राजापत्यं, हरिरस्यृक्सामे, हर्षोपिते लिङ्गोक्ते,
देवकृतस्याश्रेयानि षट् ॥ ३० ॥ [य० अ० ८ मं० १-१३]

समिन्द्राऽत्रिवैश्वदेवीं त्रिष्टुभं, धाता लिङ्गोक्तबहुदेवत्या, सुगा वो देवी, यौ२ऽआवहो
वयमाश्रेय्यौ, यज्ञ यज्ञमेप ते लिङ्गोक्ते यजुषी, उरुथं हि शुनःशेषो वारुणी त्रिष्टुभं, नमो
वारुणमधेरनीकमाश्रेयी त्रिष्टुप्, समुद्रे ते सौमी विराड्, देवीरापः पंक्तिर्वृहती वा
पूर्वोऽर्द्धर्च आप उत्तरः सौम्यो, देवानामाश्रेयमेजतु त्रयवसाना महापंक्तिर्यस्यैत वशा,

	१० अन्ना ३ ऽ इ पत्नीवन्०	प्रजापतिः	अग्निः	
	प्रजापतिर्दृषासि०	"	प्रजापतिः	
	११ उपयाम० हरिरसि०	"	ऋक्सामे	
	हर्षोधानाः स्व०	"	लिङ्गोक्ता (धानाः)	
	१२ यस्तेऽअश्वसनिर्भक्षो०	"	" (भक्षणयं द्रव्यम्)	
	१३ देवकृतस्यैतसोऽवयजन०	"	अग्निः	
[अ. २।२४]	१४ सं वर्चसा पयसा०	"	त्वष्टा	त्रिष्टुप्
	१५ समिन्द्र णो मनसा०	" अग्निः	विश्वेदेवाः	त्रिष्टुप्
[अ. २।२४]	१६ सं वर्चसा पयसा०	"	त्वष्टा	"
	१७ धाता रातिः सवितेर्दं जुपन्ता०	"	लिङ्गोक्ताः (धायादयः)	त्रिष्टुप्
	१८ सुगा वो देवाः सन्दना अकर्म०	"	देवाः	"
	१९ यौ२ऽआवह उशतो०	"	अग्निः	"
	२० वयधू हि त्वा प्रयति यज्ञे०	"	"	"
[अ. २।२९]	२१ देवा गातुविदो गानुं वित्वा	" मनसस्पतिः	धातः	विराड्
	२२ यज्ञ यज्ञं गच्छ०	"	लिङ्गोक्ता (यज्ञः)	
	पृष ते यज्ञो यज्ञपते०	"	" (यज्ञपतिः)	
[अ. ६।३२]	२३ माहिभूर्जा इदालुः	"	रज्जुः	
	उरुथं हि राजा वरुणश्चकार०	" शुनःशेषः	वरुणः	त्रिष्टुप्
	नमो वरुणायाभिष्टितो०	"	"	
	२४ अग्नेरनीकमपऽआविवेशाश्रं०	"	अग्निः	"
	२५ समुद्रे ते हृदयमाप्स्वन्तः०	"	सोमः	विराड्
	२६ देवीराप ऽ मृष वो गर्भ०	"	आपः	पंक्तिः वृहती वा
	देव सोमैप ते लोक०	"	सोमः	" "
[अ. ३।४८]	२७ अयश्वध निजुगुण०	"	यज्ञः	
	देवानाधू समिदसि ।	"	अग्निः	
	२८ एजतु दशमास्यो गर्भो०	"	(गर्भः)	श्ववसाना महापंक्तिः
	२९ यस्यैते पशियो गर्भो०	"	धरा	(लज्जुष्टुप्)

पुरुदसो गर्भो, मरुतो यस्य गोतमो मारुतीं गायत्रीं, मही धौर्मघातिथिर्चावापृथिव्या-
मित्यग्निष्टोमः ॥ ३१ ॥ [य० अ० ८ मं० १४-३२]

अथ षोडशी- आतिष्ठ गोतम ऐन्द्रीमनुष्टुभं, युक्त्वा हि मधुच्छन्दा, इन्द्रमिद्वोतमो,
यस्मान्नेन्द्री त्रिष्टुप् परब्रह्मरूपेण षोडशिन स्तुतिरिन्द्रश्चैन्द्रावारुणी षोडशिदेवत्या वा
यजुरन्ताये पवस्व वैखानस आयेयीं गायत्रीमुत्तिष्ठन् कुरुस्तुतिरैन्द्रीमदश्रं प्रस्कण्वः
सौरीं, तिस्रोऽपि यजुरन्ता, उदु त्यं देवानामार्पमाजिघ्रेडे कौसुरविन्दुर्गव्ये महापंक्तिप्रस्तार-
पंक्ती, वि नः शासो भारद्वाज ऐन्द्रीमनुष्टुभं, वाचस्पतिं वैश्वकर्मणीं त्रिष्टुभं, विश्वकर्म-
नेन्द्रीं वैश्वकर्मणीमग्रये त्वा देवार्पण्यदाभ्यदेवत्यानि, वेशीनां त्वा सौम्यानि ॥ ३२ ॥

[य० अ० ८ मं० ३३-५०]

३०	पुरुदसो विष्टुरूप०	प्रजापतिः	गर्भः	
३१	मरुतो यस्व हि क्षये०	„ गोतमः	मरुतः	गायत्री
३२	मही धौः पृथिवी च न०	„ मेघातिथिः	धावापृथिवी	„

[इत्यग्निष्टोमः ।]

(अथ षोडशी । अ० ८ । ३३-५०)

३३	आतिष्ठ वृषहन् रथं०	गोतमः	इन्द्रः	अनुष्टुप्
३४	युक्त्वा हि केसिना हरी०	मधुच्छन्दाः	„	„
३५	इन्द्रमिद्वरी बहती०	गोतमः	„	„
३६	यस्मान्न जातः परो०	(विवस्वान्)	„ (परब्रह्मरूपेण षोडशिनः स्तुतिः)	
३७	इन्द्रश्च सभ्राञ् चरषथ०	„	इन्द्रावरुणी षोडशी वा । त्रिष्टुभ्यजुरन्ता	
३८	अग्ने पवस्व स्वपा०	वैखानसः	अग्निः	(यजुरन्ता) गायत्री
३९	उत्तिष्ठवोजसा स्रह०	कुरुस्तुतिः	इन्द्रः	„
४०	जदध्रमस्व केतयो०	प्रस्कण्वः	सूर्यः	„
४१	उदु त्यं जातवेदसं०	देवाः	„	„
४२	आजिप्र कलसं महा०	कुरुविन्दुः	गौः	महापंक्तिः
४३	इडे रन्ते हव्ये काम्ये०	„	„	प्रस्तारपंक्तिः
४४	वि न इन्द्र सृष्टो जहि०	शासो भारद्वाजः	इन्द्रः	अनुष्टुप्
४५	वाचस्पतिं विश्वकर्मण०	„	„ विश्वकर्मो	त्रिष्टुप्
४६	विश्वकर्मन्हविषा वर्षेण०	„	„	„
४७	उपयान० अग्रये त्वा०	देवाः	अदाभ्यं	
४८	वेशीनां त्वा पत्न्यजापृ०	„	सौमः	
४९	कुरुजपृ रूपं वृषभस्य०	„	„	
५०	उशिक्ष्वं देव सोमाग्रेः०	„	„	

सत्रोत्थानं— देवानामार्षामिह रतिः पशुदैवतमुपसृजन्नुष्णिगाग्नेयी, सत्रस्य चृहती यजमानानामात्मस्तुतिपूर्वं तं पुरुच्छेप ऐन्द्रीमत्यादिं त्र्यवसानामाद्योऽर्द्धं ऐन्द्रापार्वतः, परमेष्ठी नैमित्तिकान्याध्यायाद्दक्षिणस्यार्षं लिङ्गोक्तदेवतानि चतुर्विंशत्ययोंवेष्यववारुणी त्रिष्टुप्, देवान्दिवमाशीलिङ्गोक्तदेवता, चतुस्त्रिंशद्बर्भदेवत्या पंक्तिस्त्रिष्टुप् वा, यज्ञस्य यज्ञदेवत्या त्रिष्टुप्वापवस्व सौमीं गायत्रीं नैध्रुविः कश्यपः ॥३३॥ [य०अ०८मं०५१-६३]

इति संहितायामष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥

अथ वाजपेयो— बृहस्पतेरार्षामिन्द्रस्य च, देव सवितः सावित्री त्रिष्टुप्, ध्रुवसदमैन्द्राणि त्रीण्यपांश्च रसदेवत्यानुष्टुप्, ग्रहा लिङ्गोक्तदेवतानुष्टुप्, सम्पृचो यजुषी, इन्द्रस्य

[सत्रोत्थानं । अ. ८ मं. ५१-५३]

५१	इह रतिरिह रमर्ष्यं० उपसृजन्वरुणं मात्रे०	देवाः	पशुः	
५२	सप्रह्य ऋद्धिरस्वगन्म०	"	अग्निः	उष्णिक्
५३	युवं तमिन्द्रापर्वता० दूरे वत्ताय०	" परुच्छेपः	इन्द्रापर्वता	त्र्यवसाना अत्यधिः
		" "	इन्द्रः	" "

[नैमित्तिकानि । अ. ८ मं ५४-६३]

५४	परमेष्ठ्यभिधीतः०	वसिष्ठः	लिङ्गोक्ता (प्रजापत्यादयः)	
५५	इन्द्रश्च मरुतश्च०	"	" (इन्द्रादयः)	
५६	मोक्षमाणः सोम०	"	" (वरणादयः)	
५७	विश्वेदेवा अष्टशुभु०	"	" (विश्वेदेवादयः)	
५८	विश्वेदेवाश्चमसेपू०	"	" "	
५९	मशः सिन्धुरवभृथा०	"	" (सिंधवादयः)	
	यद्योरोजसा स्वमिता रजापूसि०	"	विष्णुवरुणा	त्रिष्टुप्
६०	देवान्दिवमगन्मन्त्रः०	"	आसीः लिङ्गोक्ता (यज्ञः)	
६१	चतुर्विंशतान्नवो ये०	"	धर्मः	पंक्तिः त्रिष्टुप् वा
६२	यज्ञस्य षोडशो धितताः०	"	यज्ञः	त्रिष्टुप्
६३	आपवस्व हिरण्यवदधवत्०	" नैध्रुविःकश्यपः।	सोमः	गायत्री

अथ० संहितायां नवमोऽध्यायः ।

[अथ वाजपेयः । अ. ९ मं. १-३४]

१	देव सवितः प्रसुव०	बृहस्पतिः, इन्द्रः	सविता	त्रिष्टुप्
२	ध्रुवसदं त्वा रूपदं० अच्युषदं त्वा घृतसदं० पृथिवीसदं त्वाऽन्तरिक्षसदं०	" "	इन्द्रः	"
३	अपापुं रसमुद्भवसं०	" "	रसः	अनुष्टुप्
४	ग्रहाऽऽर्जोदुमयो०	" "	लिङ्गोक्ता (ग्रहाः)	"

रथो, वाजस्य पार्थिव्यतिजगत्यन्त्यः पादः सावित्रोऽप्स्वन्तरथदेवत्याऽनवसाना पुर
उष्णिग्, वातो वा तिस्रोऽश्वस्तुतय उष्णिकूत्रिपुञ्जगत्यो, वाजिनोऽश्वा, देवस्याहं
लिङ्गेक्तानि, वाजिनोऽश्वा, एष स्व द्वे दधिक्रावा वामदेव्योऽश्वदेवत्ये जगत्यौ, शं नो
वसिष्ठो विराजं, ते नो नाभानेदिष्ठो जगतीं, वाजेवाजे वसिष्ठस्रिपुभमा मा प्राजापत्यां,
वाजिनोऽश्वाः ॥ ३४ ॥ [य० अ० ९ मं० १-१९]

आपय आयुर्वेदेन प्राजापत्यानि, प्रजापतेः स्वरमृता यजमानोऽस्मे दिशो, नमः

संपूर्णं स्व. सं मा भद्रेण पृक्तम् । बृहस्पतिः इन्द्रः लिङ्गोका (सोमग्रहः)			
विपुष्ठां स्थो वि मा पाप्मना पृक्तम् ॥	॥	॥	(सुराग्रहः)
५ इन्द्रस्व वज्रोऽसि०	॥	॥	रथः
वाजस्य तु प्रसवे भगतरं मही०	॥	॥	पृथिवी अतिजगती
तस्यां नो देवः सविता धर्म०	॥	॥	सविता
६ अप्स्वन्तरमृतमप्सु०	॥	॥	अथः अनवसाना पुर उष्णिकू
७ वातो वा मनो वा गन्धर्वाः०	॥	॥	॥ (अधन्तुति.) उष्णिकू
८ धातरंहा भव वाजिन्०	॥	॥	॥ ॥ त्रिपुष्
९ जयो यतो वाजिन्०	॥	॥	॥ ॥ जगती
वाजिनो वाजजितो वाजिपृ०	॥	॥	अथाः
१० देवस्याहृष्ट सवितुः सवे०	॥	॥	लिङ्गोक्तानि
११ बृहस्पते वाजं जप०	॥	॥	॥
१२ पूषा प सा सत्या०	॥	॥	॥
१३ देवस्याहृष्ट सवितुः सवे०	॥	॥	॥
वाजिनो वाजजितोऽप्स्वन०	॥	॥	अथा
१४ पूष स्य वाजी क्षिपणि०	॥	॥	दधिक्रावा अश्वाः जगती वामदेव्य.
१५ उत स्मास्य द्रवतस्तुरण्यतः०	॥	॥	॥ ॥ ॥
१६ द्य नो भवन्तु वाजिनो०	॥	॥	वसिष्ठः ॥ विराद्
१७ ते नोऽभर्वन्तो हवन्भृती०	॥	॥	नाभानेदिष्ठः ॥ जगती
१८ वाजेवाजेऽवत वाजिनो०	॥	॥	वसिष्ठः ॥ त्रिपुष्
१९ आ मा वाजस्य प्रसवो०	॥	॥	प्रजापतिः ॥
वाजिनो वाजजितो वाजिपृ०	॥	॥	अथाः
२० आपये स्वाहा०	॥	॥	प्रजापतिः .
२१ आयुर्वेदेन कल्पतरां०	॥	॥	॥
प्रजापतेः प्रजा अभूम । स्वर्देवाऽअ०	॥	॥	यजमानः
अभुताऽअभूम ।	॥	॥	॥
२२ अस्य वोऽभसिवाग्निद्वय०	॥	॥	दिशः

पृथिवीयमासन्दी, यन्ता सुन्वन्, वाजस्य प्राजापत्यं तृचं त्रैपुभं, सोमं तृचं तापस
आथा वैश्वदेव्यनिरुक्तानुष्टुप्त्रितीया लिङ्गोक्तदेवता, तृतीयाऽथेयी, प्र नो लिङ्गोक्ता
गायत्री, सरस्वत्यै सुन्वन्नभिः सप्तदश लिङ्गोक्तदेवतानि ॥३५॥ [य० अ० ९ मं० २०-३४]

अथ राजसूयो- यरुणस्यायं, एष ते पार्थिवमग्निनेत्रेभ्यो देवार्पाण्याध्यायादशाद्यानि
देवान्यग्रे सहस्र देवश्रवा देव्वातश्च भारतावाग्नेयीमनुष्टुममुपांशोस्त्रीणि रक्षोघ्नानि,
सविता द्वे यजमानः ॥ ३६ ॥ [य० अ० ९ मं० ३५-४०]

इति० मेहितयां नवमोऽध्यायः ।

	नमो माग्ने पृथिव्ये०	गृहस्पतिः इन्द्रः	पृथिवी
	इयं ते राट् ।	" "	आमन्दी
	यन्तासि यमनो०	" "	सुन्वन्(यजमानः)
२३	वाजस्येमां प्रमवः०	" "	प्राजापतिः त्रिपुष्प
२४	वाजस्येमां प्रमवः शिश्रिये०	" "	" "
२५	वाजस्य तु प्रमव०	" "	" "
२६	सोमं राजानमवसे०	" सापमः	विद्येदेवाः अनुष्टुप् (अनिहक्ता)
२७	अयंमणं गृहस्पतिमिन्द्रं०	" " "	लिङ्गोक्ता(अयंमादयः) "
२८	अग्नेऽञ्छा वदेह नः०	" "	अग्निः "
२९	प्र नो यच्छत्वयमा०	" "	लिङ्गोक्ता(अयंमादयः) गायत्री
[अ. १ मं १०] ३०	देवस्य त्वा सवितु०	" "	सविता
	सरस्वत्यै वाचो यन्तु०	" "	सुन्वन्
३१	अग्निरेवाक्षरेण०	" "	लिङ्गोक्ता (अन्यादयः)
३२	पूषा पद्माक्षरेण०	" "	" (पूषादयः)
३३	मित्रो नवाक्षरेण०	" "	" (मित्रादयः)
३४	वसवस्त्रयोदशाक्षरेण०	" "	" (वसवादयः)
[इति वाजपेयमन्त्रा. समाप्ताः ॥]			
[अथ राजसूयः । अ. ९ मं. ३५ आरभ्य अ० १० मं० ३० पर्यन्तम्]			
३५	पृथ ते निरुक्ते भागस्त०	वरुण.	पृथिवी
	अग्निनेत्रेभ्यो देवेभ्यः पुर.सद्मय०	" देवाः	देवाः
३६	दे देवा अग्निनेत्रा. पुर नद०	" "	" "
३७	अग्ने सद्मस्त् पृतना०	" देवश्रवा देव्वातश्च भारतौ	अग्निः अनुष्टुप्
[अ १ मं. १०] ३८	देवस्य त्वा सवितु०	"	सविता
	उपांशोर्वीर्येण लुहोमि०	"	रक्षोग्रानि
३९	सविता त्वा सदानाधु०	"	यजमानः

हिरण्यरूपौ मैत्रावरुणौ त्रिष्टुब् यजुरन्ता, सोमस्य सुन्वन्, प्रपर्वतस्यापी त्रिष्टुब्, विष्णो-
त्रीणि लिङ्गोक्तानि सुन्वन्, प्रजापते न प्राजापत्या त्रिष्टुब्जुर्मध्यायममुष्य यज्, रुद्र
यद् रौद्रम् ॥ ३८ ॥ [य० अ० १० मं० १०-२०]

इन्द्रस्य लिङ्गोक्तानि, मा ते संवरणः प्राजापत्य ऐन्द्रां त्रिष्टुभमन्नये लिङ्गोक्तानि,
पृथिवि मातर्भूमिर्हृत्सो वामदेवः सौरीत्थं सप्रपञ्चपरब्रह्माभिषायिनीमतिजगतीमियच्छ-
त्तमानावूर्वासि शाखेन्द्रस्य वाहू, स्योनास्यासन्दी, क्षत्रस्याधीवासत्थं, स्योनात्थं सुन्वन्,
निपसाद् शुनःशेषो वारुणो गायत्रीमभिभूरस्यक्षा यजमानो वा, ब्रह्मैस्त्वमामन्त्रणानि

	१४ ऊर्ध्वामारोह०	वरणः	यजमानः
	मन्यस्तं नमुषेः तिरः ।	"	असुरः
[अ. १० मं. ५] १५	सोमस्य त्रिविरसि०	"	चर्म
	मृतोः पाहि ।	"	रश्मः
	ओजोऽसि सहोऽस्यमृतमसि ।	"	"
१६	हिरण्यरूपोऽवपसो विरक्त०	"	मित्रावरुणौ यजुरन्ता त्रिष्टुब्
१७	सोमस्य त्वा सुत्रे०	"	सुन्वन्
[अ. ५। मं. ४०] १८	इमं देवाऽऽश्रमपत्न०	"	यजमानः अत्यधिः
१९	प्र पर्वतस्य वृषभस्य वृष्टा०	"	आपः त्रिष्टुब्
	विष्णोर्विक्रमगमसि । ०	"	लिङ्गोक्ता (यजमानः)
२०	प्रजापते न त्वदेता०	"	प्रजापतिः त्रिष्टुब् (यदुर्मध्यः)
	रद्ग यत्ते क्रिवि परं नाम०	"	रुद्रः
२१	इन्द्रस्य वज्रोऽसि०	"	लिङ्गोक्ता (रथादयः)
२२	मा तऽइन्द्र ते वयं०	" संवरणः प्राजापत्यः	इन्द्रः त्रिष्टुब्
२३	अग्नये गृहपतये स्वाहा०	"	लिङ्गोक्ता (आग्न्यादयः)
	पृथिवि मातर्मा मा हिष्ती०	"	भूमिः
२४	हृष्टः शुचिपद्मसुरन्तरीक्ष०	" वामदेवः	सूर्यः अतिजगती
२५	इयदस्यायुरस्वायुर्मपि धेहि०	"	शतमानौ
	ऊर्गस्यूर्जं मयि धेहि ।	"	शाखा
	इन्द्रस्य वां वीर्यकृतो वाहू०	"	वाहू
२६	स्योनासि सुपदासि०	"	आसन्दी
	क्षत्रस्य योनिरसि०	"	अधीवासम्
	स्योनामासीद०	"	सुन्वन्
२७	निपसाद् धृत्वमतो०	" शुनःशेषः	वारुणः गायत्री
२८	असिभूरस्येतास्ते०	"	अक्षयः यजमानः वा
	ब्रह्मैस्त्वं ब्रह्मासि०	"	लिङ्गोक्तानि (ब्रह्मादयः)

पञ्च लिङ्गोक्तानीन्द्रस्य स्फ्योऽग्निः पृथुराग्रेयश्च, म्वाहाकृता अक्षाः, सवित्रा लिङ्गोक्त-
देवतम् ॥ ३९ ॥ [य० अ० १० मं० २१-३०]

अथ चरकसौत्रामण्यधिनोराष्टमश्विन्यां त्रीणि लिङ्गोक्तानि, वायुः गौमी गायत्री,
कुविवृचश्च, सुकीर्तिः काशीवत आषा साम्यनिरुक्ता त्रिष्टुब्धमनुष्टुप्, पुत्रमित्र
त्रिष्टुब्धिसरस्वतीन्द्रदेवत्ये अधिमरस्वतीन्द्रदेवत्ये ॥४०॥ [य० अ० १० मं० ३१-३४]

इति संहितायां द्वातमोऽध्यायः ॥ १० ॥

इति सर्वानुक्रमसूत्रे प्रथमोऽध्यायः ।

अथ द्वितीयोऽध्यायः ।

अथाग्निं प्रजापतिरपश्यत् साध्या वापश्यन्सोऽग्निः पञ्चचित्तिकः, प्रथमा चितिः
प्रजापतेर्द्वितीया देवानां, तृतीयेन्द्राग्न्योर्विध्वकर्णधतुर्धृषीणां, पञ्चमी परमेष्ठिनोऽथ
प्रतिकर्मदर्शिनो, युञ्जानोऽष्टौ सावित्राणि सावितापश्यदादा तृतीया वानुष्टुप्, चतुर्थी

	इन्द्रस्य वज्रोऽग्निः०	पश्यन्.	पश्यः
२९	अग्निं पृथुधेमेणपति०	"	अग्निः
	स्याहाकृताः सूर्यम्य०	"	अक्षाः
३०	सवित्रा प्रमवित्रा०	"	लिङ्गोक्ता (सवित्रादयः)

[इति राजसूयः समाप्तः ।]

[अथ चरकसौत्रामणी । अ १० मं. ३१-३४]

३१	अश्विन्यां पश्यत्य०	अश्विनो	लिङ्गोक्ता (सुरा)	
	वायुः पृथः पवित्रेण०	"	सोमः	गायत्री
३२	कुविवृचं ययमन्नो०	" सुकीर्तिः काशीवतः "	"	अनिरुक्ता त्रिष्टुप्
३३	पुत्रश्च सुराग्न्यधिनो०	" " "	" अधिमरस्वतीन्द्राः	अनुष्टुप्
३४	पुत्रमित्र पितराधिनो०	" " "	"	त्रिष्टुप्

इति सर्वानुक्रमणीये प्रथमोऽध्यायः ॥

अथ सर्वानुक्रमसूत्रे द्वितीयोऽध्यायः ।

अथ संहितायां द्वादशोऽध्यायः ।

[अथ अग्निव्ययनमंत्रा - अ ११ आरभ्य अ १८ समाप्तिं पर्यन्तं । ऋषयः प्रजापति साध्या वा]

१	युञ्जानः प्रथमं मन०	प्रजापति साध्याः सविता	सविता	अनुष्टुप्
२	युजो न मनसा यय०	" " "	"	गायत्री
३	युक्त्वाय सविता देवान्०	" " "	"	अनुष्टुप्
४	युजते मनऽउत युजते०	" " "	"	जगती

पद्युयौ जगत्सौ, द्वितीया गायत्री, पञ्चमी त्रिष्टुभिमं नो यजुरन्ते गायत्र्यनवसानाऽऽद्-
देऽभिर्हस्तेऽनुष्टुप् यजुरन्ता ॥ १ ॥ [य० अ० ११ मं० १-११]

प्रतूर्चनाभानेदिष्ट आश्वीमास्तारपंक्तिर्बुध्यायां कुश्रिर्गार्दभीं गायत्रीं, योगे-योगे
शुनःशेष आर्जी, प्रतूर्त्रिष्टुभिविराड् रूपा यजुर्गर्भोरु यजुः, पृथिव्यास्त्रीप्याग्नेयान्यन्वभिरा
ग्नेयीं त्रिष्टुभं पुरोधस, आगत्य मयोभुव आश्वीमनुष्टुभमाक्रम्यानुष्टुब्धौस्ते बृहत्युत्क्राम
विराड्दक्रमीत्त्रिष्टुवा त्वा द्वे गृत्समद आग्नेयौ, परि सोमको गायत्रीं, परि त्वा
यायुरनुष्टुभं, त्वमग्ने गृत्समदो जगतीम् ॥ २ ॥ [य० अ० ११ मं० १२-२७]

५	युजे वां ब्रह्म पद्व्यं०	प्रजापतिः साध्याः, सविता	सविता	त्रिष्टुप्
६	यस्य प्रयाणमन्वय०	" "	" "	जगती
७	देव सवितः मधुव०	" "	" "	"
८	इमं नो देव सवित०	" "	" "	"
	ऋचा स्तोमधु स्वमर्धेय०	" "	" "	गायत्री अलवसाना
९	देवस्य त्वा सवितुः ।	" "	" "	"
	भाददे गायत्रेण छन्दना०	" "	अग्निः	"
१०	अभिरसि नार्धसि०	" "	" "	"
११	हस्त आघाय सविता०	" "	" "	अनुष्टुप् यजुरन्ता
	अनुष्टुभेन छन्दसाङ्गिरस्व ।	" "	" "	"
१२	प्रतूर्त्तं वाजिसाद्रव०	" "	नामानेदिष्टः	अश्वः आत्तारपंक्तिः
१३	युञ्जीथाधुं रासनं सुव०	" "	कुश्रिः	गार्दभः गायत्री
१४	योगे योगे त्वयस्तरं०	" "	शुनःशेषः	अजः "
१५	प्रतूर्त्तेश्चेद्वक्रामन्नशनी०	" "	" "	(अश्वः) त्रिष्टुप् विराड् रूपा
१६	पृथिव्याः सधस्थादग्नि०	" "	" "	अग्निः
१७	अन्वशिरुपसामग्र०	" "	पुरोधसः	" त्रिष्टुप्
१८	आगत्य वास्यध्वानधु०	" "	मयोनुषः	अश्वः अनुष्टुप्
१९	आक्रम्य वाजिन्धुगिरी०	" "	" "	" "
२०	घौस्ते वृष्टं पृथिवी०	" "	" "	" बृहती
२१	उत्क्राम महते सौभगाया०	" "	" "	" विराट्
२२	उदक्रमीद् ब्रविणीदा०	" "	" "	" त्रिष्टुप्
२३	आ त्वा निघर्भिं मगसा०	" "	गृत्समद	अग्निः
२४	आ विधतः प्रत्यद्यं जिघ०	" "	" "	" "
२५	परि वाजपति कवि०	" "	सोमकः	" गायत्री
२६	परि त्वाद्ये पुरं बयं०	" "	पातु	" अनुष्टुप्
२७	त्वमग्ने शुभिसवमाञ्जुञ्जग्नि०	" "	गृत्समदः	" जगती

पृथिव्या आग्नेयमपां पुष्करपर्णं, स्वरात्पंक्तिः, शर्म द्वे अनुष्टुभां कृष्णाजिनपुष्कर-
पर्णे, पुरीषोऽग्निस्त्वामग्ने त्वं भरद्वाज आग्नेयं गायत्रं, मीद हांतर्देवश्रवा देववातश्च
त्रिष्टुभं, नि होता गृत्समदः, सधंसौदस्व प्रस्कणो बृहतीम् ॥ ३ ॥ [य० अ० ११
मं० २७-३७]

अपो देवीः सिन्धुद्वीप आर्पां न्यंहृसारिणीं, मं ते त्रिष्टुप् पार्थिवोऽहं वापज्योऽधो,
सुजातोऽनुष्टुपाग्नेयुद्दु तिष्ठ विश्वमनाः पथ्याबृहतीमूर्धः कण उपरिष्टाद्बृहतीं, स जा-
ताश्वितस्त्रिष्टुभं, गिर्यो रासभेय्यनुष्टुप्णिग्वा, शियो भराजी पथ्याबृहती, प्रेतु लिङ्गोक्ता
महापंक्तिस्त्र्यवमानाग्ने गायत्र्येकपदाग्नेयुत्तमधिमग्नेयं, ओपधयग्निरष्टुवनुष्टुभावोपधिदेव-

[अ. १ मं. १०]	देवस्य एवा मयिनुः प्रगवे०	प्रजापतिः गायत्र्याः	मयिता
	पृथिव्याः स्वपथात्पि०	" "	भूमिः
२९	अपां पृष्टमति चोनिर्गोः०	" "	पुष्करपर्णम् स्वरात्पंक्ति
३०	शर्मं च त्वो वमं च त्वो	" "	कृष्णाजिनपुष्करपर्णे अनुष्टुप्
३१	संवमाथापुं स्वर्दिदा०	" "	" "
३२	पुरीषोऽग्नि विश्वमरा०	" "	भूमिः
	त्वामग्ने पुष्करात्पुष्करपां०	" " भारद्वाजः	" गायत्री
३३	तमु एवा दृष्यद्दृषि०	" " "	" "
३४	तमु एवा पाप्यो वृषा०	" " "	" "
३५	मीद हांतः स्व उ हांवे०	" " देवधवा देववातश्च	" त्रिष्टुप्
३६	नि होता होवृपद्वे०	" " गृत्समदः	" "
३७	सष्टमीदस्व महोऽभयि०	" " प्रस्कणः	" बृहती
३८	अपो देवीम्पराज०	" " सिन्धुद्वीपः	आपः न्यंहृमारिणी
३९	सं ते धातुर्मातरिश्वा दधातु०	" "	पृथिवी त्रिष्टुप्
	यो देवानां खाति प्राणयेन०	" "	पायुः
४०	सुजातो ज्योतिषा मह०	" "	भूमिः अनुष्टुप्
४१	उदु तिष्ठ ह्यध्वरावा०	" " विश्वमनाः	" पथ्याबृहती
४२	ऊर्ध्वोऽऊ पु ण ऊतये०	" " पथ्यः	" उपरिष्टाद्बृहती
४३	स जातो गर्भोऽभयि०	" " पितः	(अधः) त्रिष्टुप्
४४	शिवो भव वीद्वद्भ०	" "	रासभः अनुष्टुप्णिग्वा
४५	शिवो भव प्रजाभ्यो०	" "	भजः पथ्याबृहती
४६	प्रेतु धाजी कनिष्कद०	" "	लिङ्गोक्ता महापंक्तिः त्र्यवसाना
	अग्ने आयाहि वीतये ।	" "	भूमिः एकपदा गायत्री
४७	क्रतुं सत्यं ।	" "	" "

त्ये, व्यस्यन्नाग्नेयोऽर्द्धर्षो, वि पात्रसोत्कीलः कात्य आग्नेयीं त्रिष्टुभम् ॥ ४ ॥ [य० अ० ११ मं० ३८-४९]

आपो ह्यापथं सिन्धुद्वीपस्तृचं गायत्रं, मित्र उपरिष्टाद्वृहती मैत्री, रुद्रा अनुष्टुप् रौद्री, सथंसृष्टां द्वे सिनीवालीदेवत्ये, उखामादित्या, मखस्य मृत्पिण्डो, वसवस्त्वा लिङ्गोक्तानि सर्वत्रादित्यै राक्ष्तादितिरौखं, कृत्वायादित्योष्णिगदितिरावटं, देवानां पञ्चौखानि, मित्रस्य विश्वामित्रो मैत्रीं गायत्रीं, देवस्त्वा सावित्री बृहत्पुत्याय पूर्वोऽर्द्धर्ष औप, उत्तरो मैत्रः ॥ ५ ॥ [य० अ० ११ मं० ५०-६५]

अग्नि पुतीप्यनद्विरस्वन्नरामः । प्रजापतिः साध्याः	अग्निः
ओषधयः प्रतिमोदप्यं०	ओषधयः त्रिष्टुप्
व्यस्यन्विश्वा अनिरा०	अग्निः ”
४८ ओषधयः प्रति गृष्णीत०	ओषधयः अनुष्टुप्
४९ वि पात्रसा पृथुना शोशुचानो०	अग्निः त्रिष्टुप्
५० आपो हि ष्टा भयोऽनुवन्ता०	आपः गायत्री
५१ यो वः शिवतमो रस०	”
५२ तस्माऽअर्गमान यो०	”
५३ मित्रः सथंसृज्य पृथिवी०	मित्रः उपरिष्टाद्वृहती
५४ रुद्राः सथंसृज्य पृथिवी०	रुद्राः अनुष्टुप्
५५ सथंसृष्टां वसुभी रुदैः०	सिनीवाली ”
५६ सिनीवाली मुकपदा०	”
५७ उखां कृणोतु शनसा०	अदितिः अनुष्टुप्
मंखस्य शिरोऽसि ।	मृत्पिण्डः
५८ वसवस्त्वा कृण्वन्तु०	लिङ्गोक्ता(उखा)
५९ अदित्यै राम्रासि ।	राष्या
अदितिष्टे बिलं गृष्णातु ।	उखा
कृवाय सा माहीनुखा०	अदितिः उष्णिक्
६० वसवस्त्वा धूपयन्तु०	लिङ्गोक्ता(उखा)
६१ अदितिष्ट्वा देवी०	अपटः
देवानां ह्वा पत्नी०	उखा
६२ मित्रस्य चर्यणीष्टतो०	मित्रः गायत्री
६३ देवस्त्वा सावितोद्गपतु०	साविता वृहती
६४ उत्थाय बृहती भवोदु०	उपा (उखा)
मित्रैतां तऽउखां०	मित्रः ”
६५ वसवस्त्वाधूपयन्तु०	लिङ्गोक्ता(उखा)

आहूतिं लिङ्गोक्तान्याद्ब्रह्मणानि, मा स्वीर्यां गायत्रीप्रिष्टुमावप्रिश्च पाद आप्रेयो,
द्रवं नः सोमाहृतिराप्रेयीं गायत्रीं, परस्या विरूप आङ्गिरसाः, परमसा आरुणानुष्टुभं,
यदमे द्वे जमदग्निरहरहर्नाभानेद्विष्टग्निष्टुर्भा, याः सना अनुष्टुभः, गर्वा आप्रेय्याऽन्त्यां-
परिष्ठाद्वृहती ॥ ६ ॥ [य० अ० ११ मं० ६६-८३]

इति० गंधितायां पुरादशोऽध्यायः ।

इदानीं वत्सप्रीग्निष्टुभं, राक्षसीं, नक्तोपाया गृन्म आप्रेयां, विश्वा श्यावाश्वः माविषीं
जगतीं, सुपर्णः कृतिधत्तुरवमाना गारुत्मी विषापी, विष्णोर्लिङ्गोक्तान्यक्रन्दत्सप्री-

	६१	अथ गिरमासि प्रयुज्युं स्वाहा० प्रजापतिः साऽथाः		लिङ्गोक्तान्य(अथप्रादयः)
[भ.५ मं८]	६०	विधां श्रेयसं नेतु०	”	”
	६१	मा शु भिषाः मा शु०	”	”
		अग्निधेदे वरिष्यथः ।	”	”
	६२	दृष्टव्यं देवि वृषिभिः०	”	”
	७०	द्रष्टव्यं मयिरामुनिः०	”	”
	७१	परस्याऽअधि नवनी०	”	”
	७२	परमस्याः परायणो०	”	”
	७३	यदमे कानि-कानि धि०	”	”
	७४	यदयुषमिद्विषा०	”	”
	७५	अहरहरमयावं०	”	”
	७६	नाभा वृषिभ्याः समिधान०	”	”
	७७	याः मेना अभीत्यरी०	”	”
	७८	दृष्टव्यं मयि मन्दन्०	”	”
	७९	ये जनेषु मलिम्लय०	”	”
	८०	योऽअसम्यमराती०	”	”
	८१	सपूदितं मे मद्र०	”	”
	८२	उदेषां याहू अतिर०	”	”
	८३	अथपतेऽस्यस्य नो देहि०	”	”

अथ० गंधितायां द्वादशोऽध्यायः ।

१	इदानीं रक्षसऽउर्वी०	प्रजापतिः, साऽथाः, परसारीः	रक्षसम्	त्रिष्टुप्
२	नक्तोपाया समनसा विरूपे०	”	”	”
३	विश्वा रूपाणि प्रतिमुञ्चते०	”	”	”
४	सुपर्णोऽसि युरत्मान्०	”	”	”
५	विष्णोः क्रमोऽसि सपत्नहा०	”	”	”
६	अक्रन्दत्सिः ज्ञानवाचिय०	”	”	”

चतुरवसाना

लिङ्गोक्ता(उज्यामि)

रात्रेयीं त्रिष्टुभममत्र ऊर्ध्ववृहत्यग्रे महावृहती, पुनर्गाथन्यावा त्वा ध्रुवोऽनुष्टुभमुदुचमथ
 शुनःशेषो वारुणीं त्रिष्टुभमग्रे त्रित आप्रेयीथ, हथस उक्ता जगतीह यजुरन्ताऽन्ते वृह-
 धनुः, सीद त्वमात्रेयी त्रिष्टुबन्तरग्रेऽनुष्टुभौ ॥ ७ ॥ [य० अ० १२ मं० १-१७]

दिवस्पयामिभयं त्रैष्टुभं द्वादशर्चं वत्सप्रीर्भालन्दनः, समिधार्थिं विरूपाक्ष आङ्गिरस
 आप्रेयं गायत्रमुदु त्वा तापसोऽनुष्टुभं, प्रेदनुष्टुप्, प्र-प्रायमात्रेयीं वसिष्ठस्त्रिष्टुभमापो देवी-

	७ अग्नेऽभ्यावर्तिष्ठानि०	प्रजापतिः	माध्याः	अग्निः	ऊर्ध्ववृहती
	८ अग्नेऽभङ्गिरः शतं ते	"	"	"	महावृहती
	९ पुनरूर्वा निवर्तस्य०	"	"	"	गायत्री
	१० सह स्वया निवर्तस्य०	"	"	"	"
	११ आ त्याहापेमन्तरभू०	"	" ध्रुवः	"	अनुष्टुप्
	१२ उदुचमं धरणपादमस्य०	"	" शुभ शेषः	धरणः	त्रिष्टुप्
	१३ अग्ने वृहस्पसामूर्ध्वो०	"	" पितः	अग्निः	"
[अ. १० मं. २४]	१४ हथसः शुचिपद्सु०	"	" वामदेव	सूर्यः	जगती यजुरन्ता
	१५ सीद त्वं मानुरस्ताऽउपस्थे०	"	"	अग्निः	त्रिष्टुप्
	१६ अन्तरग्ने रूचा त्व०	"	"	"	अनुष्टुप्
	१७ शिवो भूत्वा महमम्रे०	"	"	"	"
	१८ दिवस्परी प्रथमं जज्ञे अग्नि०	"	" वत्सप्रीर्भालन्दनः	"	त्रिष्टुप्
	१९ विद्या ते अग्ने त्रेधा प्रयाणि०	"	" " " " " "	"	"
	२० सयुद्धे त्वा नृमणा०	"	" " " " " "	"	"
	२१ अक्रन्ददग्निः स्तनयशिव०	"	" " " " " "	"	"
	२२ श्रीणासुदारो धरणो रयीणां०	"	" " " " " "	"	"
	२३ विश्वस्य केतुसुवनस्य गर्भ०	"	" " " " " "	"	"
	२४ उदितपावकोऽअरति०	"	" " " " " "	"	"
	२५ दशानो रकमऽउर्व्या०	"	" " " " " "	"	"
	२६ यस्तेऽजस्य कृणवद्द्रपोचे०	"	" " " " " "	"	"
	२७ आ त भज सीश्रवतेऽवस्य०	"	" " " " " "	"	"
	२८ त्यामग्ने यजमाना अनु०	"	" " " " " "	"	"
	२९ अस्ताभ्यग्निर्नराष्ट्र सुशेवो०	"	" " " " " "	"	"
[अ. ३ मं. १]	३० समिधार्थिं दुयस्वत०	"	" विरूपाक्ष आङ्गिरस	"	गायत्री
	३१ उदु त्वा विश्वे देवा०	"	" तापस	"	अनुष्टुप्
	३२ प्रेदग्ने ज्योतिष्मान्याहि०	"	"	"	"
[अ. १२।६, २१]	३३ अक्रन्ददग्निः स्तनयशिव०	"	" वत्सप्रीः	"	त्रिष्टुप्
	३४ प्र-प्रायमात्रेयेरतस्य ऋष्यो०	"	" वसिष्ठ	"	"
	३५ आपो देवीः प्रतिवृम्यीत०	"	"	आपः	"

राप्यप्स्वये विरूप आग्नेयीं गायत्रीं, गर्भो असि तिस्रोऽनुष्टुभो, बोधा मे दीर्घतमा-
स्त्रिष्टुभं, स बोधि सोमाहुतिराग्नेयीं यजुरन्तां गायत्रीं यजुर्वैश्वकर्माणं, पुनस्त्वा त्रिष्टु-
वाग्नेयी ॥ ८ ॥ [य० अ० १२ मं० १८-४४]

अपेत लिङ्गोक्तबहुदेवत्या, संज्ञानमूपदेवत्यमग्नेः सिकताश्रितः परिश्रितोऽयं सः
पञ्चर्चमाग्नेयं त्रैष्टुभं विश्वामित्रश्चतुर्थ्येनुष्टुभं तेऽनुष्टुप्, चिदैटके, लोकं लिङ्गोक्ताऽनुष्टुप्,
ता अस्वार्पीं प्रियमेध ऐन्द्र, इन्द्रं जेता माधुच्छन्दस ऐन्द्रीं, समितं चतस्रो अग्निदेवत्या

	३६	अप्यग्ने सधिष्ठव०	मजापतिः	साऽथाः	विरूपः	अग्निः	गायत्री
	३७	गर्भोऽभस्तोपधीना०	"	"	"	"	अनुष्टुप्
	३८	मनव्य भस्मना योनि०	"	"	"	"	"
	३९	पुनरासद्य सदन०	"	"	"	"	"
[अ. १२ मं०]	४०	पुनरूर्वां निवर्तस्व	"	"	"	"	गायत्री
[अ. १२ मं०]	४१	सह रथवा निवर्तस्वा०	"	"	"	"	"
	४२	बोधा मेऽभस्य वचमो यविष्ट०	"	"	दीर्घतमाः	"	त्रिष्टुप्
	४३	स बोधि सूरिर्मधवा०	"	"	सोमाहुतिः	"	गायत्री
							(यजुरन्ता)
		विश्वकर्माणे स्वाहा०	"	"	"	विश्वकर्मा	
	४४	पुनस्वोदित्वा रदा वसवाः०	"	"	"	अग्निः	त्रिष्टुप्
	४५	अपेत धीत वि च सर्पतातो०	"	"	लिङ्गोक्ता बहुयो देवताः	"	"
	४६	संज्ञानमसि कामधरणं मयि०	"	"	उपः		
		अग्नेर्मेस्मास्पग्नेः पुरीषमसि ।	"	"	सिक्ता		
		चित स्थ परिचिन०	"	"	परिश्रितः		
	४७	अयपुमोऽअग्निर्वस्मिन्०	"	"	विश्वामित्रः	अग्निः	त्रिष्टुप्
	४८	अग्ने यसे दिवि बर्च०	"	"	"	"	"
	४९	अग्ने दिवोऽअग्नेमच्छा०	"	"	"	"	"
	५०	पुरीष्यातोऽअग्नेयः०	"	"	"	"	अनुष्टुप्
	५१	इवामग्ने पुरदैतपू गानिष्टु०	"	"	"	"	त्रिष्टुप्
[अ. ३]	५२	जयं ते योनिर्जन्तव्यो०	"	"	देवधवा-देववाता भारता	"	अनुष्टुप्
	५३	चिदग्नि तया देवतयाद्भि०	"	"	"	इष्टवा	
		परिचिदग्नि तया०	"	"	"	"	
	५४	लोकं दृण छिद्रं दृण०	"	"	लिङ्गोक्ता (लोकेऽपृणा)		अनुष्टुप्
	५५	ताऽअस्य सृदोहस०	"	"	प्रियमेधः ऐन्द्रः आपः		"
	५६	इन्द्रं विधाऽअवीवृथन्०	"	"	जेता इन्द्रः		"
					माधुच्छन्दसः		

उष्णिगुपरिष्ठाद्ब्रह्मस्युष्णिग्वर्षक्तयो, मातेवोखास्तुतिस्त्रिष्टुप् ॥९॥ [य० अ० १२मं० ४५-६१]

असुन्वन्तं नैकतं तृचं त्रैपुभं, यं ते यजमानदेवत्या, नमो विराड् भूतिदेवत्यैकपदा, निवेशन ऐन्द्रीं त्रिष्टुभं विश्वावसुर्देवगन्धर्वः, सीरा द्वे सीरदेवत्ये बुधः सौम्यो गायत्री-त्रिष्टुभौ, शुनं चतस्रः सीतादेवत्याः कुमारहारितो द्वे त्रिष्टुभौ तृतीया पंक्तिश्चतुर्ध्वसुष्टुब्, विमुच्यध्वमानहुही गायत्री, सज्जलिङ्गोक्तदेवतम् ॥१०॥ [य० अ० १२मं० ६२-७४]

या ओषधीः सप्तविंशतिमनुष्टुभ ओषधिस्तुतिमाथर्वणो भिषक्, मुञ्चन्तु बन्धुर्हा-

	५७	समितश्च सङ्कल्पेधाश्च०	प्रजापतिः	साध्याः	हो अग्नी	उष्णिग्
	५८	सं धां ननाधसि सं प्रता०	"	"	"	उपरिष्ठाद्बृहती
	५९	आर्षे त्वं पुरीष्यो०	"	"	"	उष्णिग्
[अ. ५। ३]	६०	भवतं नः समनसो०	"	"	"	पंक्तिः
	६१	मातेव पुत्रं पृथिवी०	"	"	उरगा	त्रिष्टुप्
	६२	असुन्वन्तमयजमानमिच्छ०	"	"	निर्देतिः	"
	६३	नमः सु ते निर्देते०	"	"	"	"
	६४	यस्यास्ते पोर आसन्०	"	"	"	"
	६५	यं ते देवी निर्देतिरावकन्ध०	"	"	यजमानः	त्रिष्टुप्
		नमो भूल्यै वेदं चकार ।	"	"	भूतिः	एकपदा विराट्
	६६	निवेशनः सङ्गमनो वसुतां०	"	"	इन्द्रः	त्रिष्टुप्
				विश्वावसुः		
				देवगंधर्वः		
	६७	सीरा बुञ्जन्ति कवयो०	"	"	बुधः सौम्यः	सीरः
	६८	युनक्त सीरा वि युगा तनुष्यं०	"	"	"	"
	६९	शुनश्च सु फाला विकृषन्तु०	"	"	कुमारहारित	सीता
	७०	एतेन सीता मधुना समज्यतां०	"	"	"	"
	७१	लाङ्गलं पवीरवत्०	"	"	"	"
	७२	कामं कामदुष्ये शुश्व०	"	"	"	"
	७३	विमुच्यध्वमप्यवा०	"	"	अनदुत्	अनुष्टुप्
	७४	सज्जर्न्दोऽअथवोभिः०	"	"	लिङ्गोक्ता (अब्दादयः)	
	७५	या ओषधीः पूर्वा जाता०	"	"	आथर्वणो भिषक् ओषधयः	अनुष्टुप्
	७६	शातं वोऽअम्ब धामानि०	"	"	"	"
	७७	ओषधीः प्रतिमोदध्वं	"	"	"	"
	७८	ओषधीरिति मातर०	"	"	"	"
	७९	अश्वत्थे वो निषदनं०	"	"	"	"
	८०	यत्रोषधीः समम्मत०	"	"	"	"
	८१	अश्वयनीश्च सोमावती०	"	"	"	"
	८२	उच्युष्मा ओषधीनाश्च	"	"	"	"

दशानारभ्याधीता, मा मा हिरण्यगर्भः कार्यां त्रिष्टुभमभ्यावर्तस्वोष्णिगाग्नेय्यग्ने य-
द्वायत्रीपं त्रिष्टुभे तव पावकोऽग्निराग्नेय्यं पठुचं, प्रथमे विष्टारपंत्ती तिस्रः सतोवृहत्य
उपरिष्टाज्ज्योतिः पञ्चाप्यायस्व गोतमः सौम्यो गायत्रीत्रिष्टुब्धिह, आ तेऽवस्तारस्तु-

८३	इष्टुतिनामं वो माता०	प्रजापतिः	साध्याः	आयवेणोभिपद्	ओषधयः	अनुष्टुप्
८४	अति विश्वाः परिष्टा०	"	"	"	"	"
८५	यदिमा वाज्यजह०	"	"	"	"	"
८६	यस्यौपर्धी. प्रसंपथा०	"	"	"	"	"
८७	साकं यद्म प्रपत०	"	"	"	"	"
८८	अन्या वोऽभन्मा०	"	"	"	"	"
८९	याः फलिनीया०	"	"	"	"	"

[अथ अमारभ्याधीताः मन्त्राः ९०-१०३]

९०	मुञ्चन्तु मा शपभ्या०	"	"	"	यन्तुः	"
९१	अवपतन्तीरवदन्०	"	"	"	"	"
९२	या ओषधीः सोमराज्ञीर्वेत्तीः०	"	"	"	"	"
९३	या ओषधीः सोमराज्ञीर्विष्टिताः०	"	"	"	"	"
९४	याश्चेदगुपशृण्वन्ति०	"	"	"	"	"
९५	मा वो रिपत्सृजिता०	"	"	"	"	"
९६	ओषधयः समवदन्त०	"	"	"	"	"
९७	नाशयित्री बलासस्या०	"	"	"	"	"
९८	त्वां गन्धर्वाऽऽभलनैस्त्वा०	"	"	"	"	"
९९	सहस्र मेऽभरातीः०	"	"	"	"	"
१००	दीर्घायुस्तऽओषधे०	"	"	"	"	"
१०१	त्वमुत्तमास्योपधे०	"	"	"	"	"

[इत्यनारभ्याधीताः मन्त्राः समाप्ताः]

१०२	मा मा हि१स्तीज्जिता०	"	हिरण्यगर्भः	कः	त्रिष्टुप्
१०३	अभ्यावर्तस्व प्रथिवि०	"	"	अग्निः	उष्णिक्
१०४	अग्ने यत्ते शुक्रं०	"	"	"	गायत्री
१०५	हृषमूर्जमहमित०	"	"	आसीः	त्रिष्टुप्
१०६	अग्ने तव ध्रुवो वयो०	"	पावकोऽग्निः	अग्निः	विष्टारपंक्तिः
१०७	पावकवर्चाः शुक्रवर्चा०	"	"	"	"
१०८	उजो नपाजातवेद०	"	"	"	सतोवृहती
१०९	हरज्यजग्ने प्रथयस्व०	"	"	"	"
११०	हृष्यतारमप्यरस्य प्रचेतस०	"	"	"	"
१११	भृतावानं महिषं विश्वदंशत०	"	"	"	उपरिष्टाज्ज्योतिः
११२	आप्यायस्व सनेतु ते०	"	गोतमः	सोमः	गायत्री

भ्यं ता द्वे विरूपस्तिक्तो गायत्र्य आग्नेयः ॥ ११ ॥ [य० अ० १२ मं० ७५-११७]

इति० संहितायां द्वादशोऽध्यायः ।

मयि ककुवाग्नेयी, ब्रह्मादित्यदेवत्या त्रिष्टुम्भिरण्यगर्भो हिरण्यगर्भः कार्या त्रिष्टुभं, द्रप्सो देवश्रवा आदित्यो, नमोऽस्तु सार्यं नृचमानुष्टुभं, कृणुष्व पञ्च प्रतिसरा राक्षोमा, देवानामार्षथं, सर्वास्त्रिष्टुभ आग्नेयीर्वामदेवश्वापश्यदग्नेष्ट्वा यजुराग्नेयमिन्द्रसैन्द्रं, भुवस्त्रिशिरा आग्नेयीं त्रिष्टुभम् ॥ १२ ॥ [य० अ० १३ मं० १-१५]

ध्रुवास्यूर्ध्ववृहती, प्रजापतिरनुष्टुम्भूरसि प्रस्तारपंक्तिरासाथं स्वयमातृण्णा देवता विश्वसा इत्येतस च यजुषः, काण्डात्काण्डादानुष्टुभं द्वचृचमग्निना दृष्टं दूर्वेष्टकदैवतं,

११३	सं ते पयाभूमि समु यन्तु०	प्रजापतिः साध्याः सौतमः	सोमः	त्रिष्टुप्
११४	आप्यायस्व मदिन्तम०	" " "	"	उष्णिक्
११५	आ ते वस्तो मनो०	" " अवस्तारः	अग्निः	गायत्री
११६	तुभ्यं ताऽअङ्गिरस्तम०	" " विरूपः	"	"
११७	अग्निः मिषेषु धामसु०	" " "	"	"

अथ० संहितायां त्रयोदशोऽध्यायः ।

१	मयि गृह्णाम्यग्नेऽअग्निष्टु०	प्रजापतिः साध्याः	अग्निः	ककुप्
[अ. ११ मं २९] २	अपां पृष्टममि०	" "	पुष्करपर्ण	स्वरादपंक्तिः
३	ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्तात्०	" "	आदित्यः	त्रिष्टुप्
४	हिरण्यगर्भं समवर्तताग्ने०	" " हिरण्यगर्भः	कः	"
५	द्रप्सश्चस्कन्दं पृथिवी०	" " देवश्रवाः	आदित्यः	"
६	नमोऽस्तु सपेंभ्यो०	" "	सर्पाः	अनुष्टुप्
७	याऽऽपवो यातुधानानां०	" "	"	"
८	ये वामी रोचने दिवो०	" "	"	"

[राक्षोमाः प्रतिसराः । मं. ९-१३]

९-१३	कृणुष्व० ॥ ९ ॥-ऊर्ध्वो भव० ॥१३॥	" देवाः, वामदेवः	अग्निः	त्रिष्टुप्
[अ. ३ । १२] १४	अग्निर्मूर्धा दिवः ककुपतिः०	" " विरूपः	"	गायत्री
	इन्द्रश्च त्वौजसा सादयामि ।	" "	इन्द्रः	"
१५	भुवो यजस्य रजसश्च नेता०	" " त्रिशिराः	अग्निः	त्रिष्टुप्
१६	भुक्वासि धरुणास्तृता०	" "	स्वयमातृण्णा	ऊर्ध्ववृहती
१७	प्रजापतिर्द्वा सादयत्वर्षां०	" "	"	अनुष्टुप्
१८	भूरसि भूमिरस्त्रादिति०	" "	"	प्रस्तारपंक्तिः
१९	विश्वस्मी प्राणायामानाय०	" "	"	"
२०	काण्डात्काण्डात्प्ररोहन्ती०	" " अग्निः	दूर्वेष्टक	अनुष्टुप्
२१	या शतेन प्रतर्नापि०	" " "	"	"

यास्त आप्रेयं द्व्यूचमानुष्टुभमिन्द्राग्निभ्यां दृष्टं, विराडयं लोकः, स्वराडसौ लोकः, प्रजापतिष्ट्वा वैश्वज्योतिषं, मधुश्चतुर्देवतमपादासि सवितापश्यदेवा वाऽपश्यन्निष्टका-
दैवतम् ॥ १३ ॥ [य० अ० १३ मं० १६-२६]

मधुवाचा वैश्वदेवं तृचं गायत्रं गोतमोऽपां गम्भन्त्यं किस्त्रीन्त्समुद्रास्त्रिष्टुप् कौर्म्यं द्व्यूचं, ध्रुवासि त्रिष्टुविषे बृहत्यापं द्व्यूचमग्रे युक्ष्वाग्रेयं द्व्यूचं गायत्रमाघायां भरद्वाजो द्वि-
तीयस्यां विरूपः, सम्यक् त्रिष्टुव् लिङ्गोक्तदेवतचं त्वा बृहत्याग्निज्योतिषोष्णिगादित्यं
गर्भं पञ्चर्चमाग्रेयं त्रैष्टुभमिषं मा पञ्चर्चमाग्रेयं त्रैष्टुभमेव द्वे द्वे चान्ते यजुषी, त्वं यवि-
ष्टोशनाः काव्य आप्रेयीमनिरुक्तां गायत्रीमपां त्वा विष्टशतिरैष्टकान्ययं पुरः पञ्चाश-

२२	यास्तेऽग्रे सूर्यं रुचो०	प्रजापतिः साध्याः	इन्द्राग्नी	अग्निः	अनुष्टुप्
२३	या वो देवाः सूर्यं रुचो०	" "	" "	" "	" "
२४	विराड् ज्योतिरधारयत् ।	" "	" "	अयं लोकः	" "
	स्वराड् ज्योतिरधारयत् ।	" "	" "	असौ लोकः	" "
	प्रजापतिष्ट्वा सादयन्तु०	" "	" "	विश्वज्योतिः	" "
२५	मधुश्च माधवश्च०	" "	" "	ऋतुः	" "
२६	अपादासि सहमाना०	" "	सविता देवा वा	इष्टका	" "
२७	मधु वाताऽस्तापते०	" "	गोतमः	विधेदेवाः	गायत्री
२८	मधु नक्तमुतोपसो०	" "	" "	" "	" "
२९	मधुमासो वनरपति०	" "	" "	" "	" "
३०	अपां गम्भन्तीद्०	" "	" "	कूर्मः (प्रजापतिरादित्यो वा)	पंक्तिः
३१	त्रीन्त्समुद्रान्समस्पृष्ट०	" "	" "	" "	त्रिष्टुप्
[अ.८ मं. ३२] ३२	मही धीः पृथिवी च न०	" "	मेपातिथिः	धावापृथिवी	गायत्री
[अ.६ मं ४] ३३	विष्णोः कर्माणि पदवत०	" "	" "	विष्णुः	" "
३४	ध्रुवासि धरयेतो जज्ञे०	" "	" "	उपा (उष्णा)	त्रिष्टुप्
३५	इषे राये रमस्व०	" "	" "	" "	बृहती
३६	अग्रे युक्ष्वा हि षे०	" "	भरद्वाजः	अग्निः	गायत्री
३७	युक्ष्वा हि देवहूतमो२५०	" "	विरूपः	" "	" "
३८	सम्यक्त्ववन्ति सवितो न०	" "	" "	लिङ्गोक्ता	त्रिष्टुप्
३९	ऋत्वे त्वा रुचे त्वा०	" "	" "	(हिरण्यशकलं)	बृहती
४०	अग्निज्योतिषा०	" "	" "	" "	उष्णिक्
४१-४५ आदित्यं गर्भं० ॥ ११ ॥ - यो अग्नि० ॥ ४५ ॥	" "	" "	" "	अग्निः	त्रिष्टुप्
[अ.० मं. ४२] ४६	चिप्रं देवानामुदगादनीकं०	" "	कुतयः आग्निरसः	सूर्यः	" "
४७-५१ इमं भा० ॥ ४७ ॥ - अग्रेो ह्यग्ने० ॥ ५१ ॥	" "	" "	" "	अग्निः	(यजुरन्ता) "
५२	त्वं यविष्ट दामुषो०	" "	उशनाः काव्य	"	अगिरुक्ता गायत्री

त्राणभृद्देवत्यानि, लोकं ता इन्द्रं, तिस्रः प्रतीकोक्ता, एवञ्च सर्वत्र ॥१४॥ [य० अ० १३ मं० २७-५८]

इति० संहितायां त्रयोदशोऽध्यायः ।

अथ द्वितीया चितिः— भ्रुवक्षितिः पञ्चाश्विन्यस्तासां प्रथमा विराट् चतस्रिष्टुभो यजुरन्ताः शुक्रश्रुतव्यञ्च सजुः पञ्च विश्वेषां देवानामार्षि ता एव देवताः, प्राणं मे पञ्च वायव्यान्यपः पञ्चापानि, मूर्द्धा वय एकोनविञ्चशतिलिङ्गोक्तानि ॥१५॥ [य० अ० १४ मं० १-१०]

अथ तृतीयेन्द्राग्री अनुष्टुप् पूर्वोऽर्द्धर्च ऐन्द्राय उत्तरः स्वयमातृष्णादेवतां, विश्वकर्मा वायव्यञ्च, राक्षसि पञ्च दिग्देवत्यानि, विश्वकर्मा वायव्यं, नभश्चेपथर्तव्ये, आयुर्मे दश लिङ्गोक्तदेवतानि, मा छन्दश्च पदत्रिञ्चशन्मूर्धानुष्टुप्, यन्त्री परोष्णिक् चतुर्दश यजूञ्चपि

५३	अपां त्वेभन्त्सादवाभ्यर्षा०	प्रजापतिः साध्याः	इष्टकाः (अपस्या.)
	गायत्रेण त्वा छन्दसा०	" "	" (छन्दस्याः)
५४-५८	अयं पुरो० ॥५४॥—इयमुपरि० ॥५८॥	" "	माणभृत (इष्टकाः)

अथ० संहितायां चतुर्दशोऽध्यायः ।

[अथ द्वितीया चितिः । मंत्र १—१०]

१	भ्रुवक्षितिर्भ्रुवयोनिर्भ्रुवालि०	प्रजापतिः, साध्याः, देवा,	अश्विनौ	विराट्
२-५	बुलापिनी० ॥२॥—अदित्यास्त्वा० ॥ ५ ॥	" " "	"	त्रिष्टुप् (यजुरन्ता)

६	शुक्रश्च शुचिश्च०	" " "	भक्तः
७	सर्गुर्दत्तुभि सद्गर्विधाधिः०	" " "	विश्वेदेवाः विश्वेदेवाः
८	प्राण मे पादपानं मे०	" " "	वासु
	अप० पिन्वीपथीर्जिन्व०	" " "	आपः
९	मूर्धा वय. प्रजापतिश्छन्दः०	" " "	लिङ्गोक्ताः
१०	अनइवान्वय. पंक्तिश्छन्दो०	" " "	"

[अथ तृतीया चितिः मं० ११—२२]

११	इन्द्राग्रीऽध्वन्यमाता०	" "	इन्द्राग्री, विश्वकर्मा	इन्द्राग्री अनुष्टुप्
	शृष्टेव छावाशुयिवी०	" " "	"	स्वयमातृष्णा
१२	विश्वकर्मा त्वा सादयतु०	" " "	"	वासु.
१३	राक्षसि प्राची दिक्०	" " "	"	दिशः
१४	विश्वकर्मा त्वा सादय०	" " "	"	वासुः
१५	नभश्च नभस्सश्च०	" " "	"	भक्तवः
१६	इयञ्चोर्तश्च शारदा०	" " "	"	"

प्राणदेवत्यानि ॥ १६ ॥ [य० अ० १४ मं० ११-२२]

अथ चतुर्थ्यांशुरष्टादशाग्नेर्देशकया समदश सर्वाणि लिङ्गोक्तदेवतानि, सहस्रव-
न्यम् ॥ १७ ॥ [य० अ० १४ मं० २३-३१]

इति० संहितायां चतुर्दशोऽध्यायः ।

अथ पञ्चम्यग्ने जातानामैर्यां त्रिष्टुभौ, षोडशी चतुश्चत्वारिंशो लिङ्गोक्ते, अग्ने
स्त्रिष्टुवेवश्चत्वारिंशद्द्रविमनेकोनत्रिंशद्द्राश्यसि पञ्चापं पुरः पञ्चवतानि सर्वाणि लिङ्गो-
क्तदेवतानि ॥ १८ ॥ [य० अ० १५ मं० १-१९]

अग्निर्मूर्धाग्नेयोऽनुवाकः, प्रथमस्तृचो गायत्रो, द्वितीयसैष्टुभो भुवस्तृतीयो जागतोऽ-

१७-२० आयुर्मं० ॥१७॥-अग्निदेवता० ॥२०॥ प्रजापतिः साध्याः इन्द्राग्नी विश्वकर्मा लिङ्गोक्ताः

२१	सूर्यासि राड् भुवासि०	"	"	"	"	प्राणः	अनुष्टुप्
२२	यन्त्री राड् यन्यसि०	"	"	"	"	"	परोष्णिक्

[अथ० चतुर्थी चितिः । मं० २३-३१]

२३	आद्युस्त्रिष्टुभान्तः०	"	"	ऋषयः	लिङ्गोक्ताः (त्रिष्टुदायः)
२४	अग्नेर्भोगोऽसि०	"	"	"	(इष्टकाः)
२५	वसूनां नामोऽसि०	"	"	"	"
२६	यवानां भागोऽसि०	"	"	"	"
२७	सहस्र सहस्रश्च०	"	"	"	ऋतवः

२८-३१ एकया० ॥२८॥-चवविष्टुश० ॥३१॥ " " " " लिङ्गोक्ता

अथ० संहितायां पञ्चदशोऽध्यायः ।

[अथ पञ्चमी चितिः ।]

१	अग्ने जातान्प्रणुदा नः०	प्रजापतिः, साध्याः,	परमेष्ठी	अग्निः	त्रिष्टुप्
२	सहसा जातान्प्रणुदा न	"	"	"	"
३	षोडशी स्तोम० चतुश्चत्वा०	"	"	"	लिङ्गोक्ताः (इष्टकाः)
	अग्नेः पुरीषमस्वप्नो०	"	"	"	त्रिष्टुप्

४-१९ एवचन्द्रो ॥१४॥-अयमुपर्व० ॥१९॥ " " " " " "

[अ. ३ मं १२] २० अग्निर्मूर्धो दिवः ककुत्पतिः " " " " अग्निः गायत्री

२१ अयनाग्निः सहस्रिणो० " " " " विरूपः " "

[अ. ११] २२ स्वामग्ने पुष्करादध्ययर्वा० " " " " " "

[अ. १३] २३ भुवो यजुश्च रजसश्च नेता० " " " " " " त्रिष्टुप्

२४ अबोध्यसिः समिधा० " " " " बुधगाधिर्षी " "

२५ अबोचाम कवये मेध्याव० " " " " " " " "

[अ. ३ मं. १५] २६ अयमिह प्रथमो धापि० " " " " " " जागती

२७ जनस्व गोपा अजनिष्ट० " " " " सुतंभरः " "

यमिह, चतुर्थे आनुष्टुभः सखायः सं, पञ्चमः प्रगाथ एना वस्तत्र पूर्वा बृहती सतोबृहत्पुत्ररा, ताम्ब्यां तिस्रो बृहत्त्यः सम्पादिताः, षष्ठ औष्णिहोऽग्रे वाजस्य, सप्तमः पुनः काकुभः प्रगाथो भद्रो नस्तत्र पूर्वा ककुप् सतोबृहत्पुत्ररा, ताम्ब्यां तिस्रः ककुभः संपादिता, अष्टमः पांक्तोऽग्निं तं, पदपांक्तो नवमोऽग्रे तमग्निं होतारमतिच्छन्दास्य-यसानाग्रे त्वं द्वैपदस्तुचः ॥ १९ ॥ [य० अ० १५ मं० २०-५१]

अपमग्निर्विरूपोऽञ्चोधि युधगधिष्ठिरो, जनस्य सुतंभरः, सखाय इपः, मधंसमित् संवननस्त्वां प्रस्कण्य, एना वो वसिष्ठोऽग्रे वाजस्य गोतमो, भद्रो नः सौभरिरग्निं तं कु-मारवृषी, येनाष्टावाग्नेय्यः पद्विष्टुमो द्वे अनुष्टुभौ, तृपश्चर्तव्यं, परमेष्ठी सीरं, श्रोथ-

२८	त्वामग्रेऽञ्जिरसो गुहा० प्रजापतिः सखायः	परमेष्ठी	अग्निः	जागती
२९	सखायः सं यः सम्पद्य०	" "	" इपः	अनुष्टुप्
३०	सष्टमिष्टुसे वृपन्०	" "	" संवननः	" "
३१	त्वां चित्रध्रवन्तम०	" "	" प्रस्कण्यः	" "
३२	एना वो अग्निं नमसो०	" "	" यमिष्टः	प्रगाथः
३३	विश्वस्य दूतमसूतं०	" "	" "	" "
३४	त दुद्रवन्त्वाहुतः०	" "	" "	" "
३५	अग्रे वाजस्य गोमत०	" "	" गोतमः	उष्णिक्
३६	स ईषानो वसुष्कयि०	" "	" "	" "
३७	क्षपो राजसुत त्मना०	" "	" "	" "
३८	भद्रो नो अग्निराहुतो०	" "	" सौभरिः	काकुभः प्रगाथः
३९	भद्रा उत प्रचास्तयो०	" "	" "	" "
४०	येना समस्तु सासहो०	" "	" "	" "
४१	अग्निं सं मन्ये वो वसु०	" "	" कुमारवृषी	पंक्तिः
४२	सोऽअग्निर्वो वसुष्टुषे०	" "	" "	" "
४३	वभे सुअन्न सर्पिषो०	" "	" "	" "
४४	अग्रे तमद्याधं न०	" "	" "	पदपांक्तिः
४५	अथा ह्यग्रे क्रतो०	" "	" "	" "
४६	एभिर्नोऽलकैर्मेवा०	" "	" "	" "
४७	अग्निं होतारं मन्ये०	" "	" अग्निः	अतिच्छन्दाः य्यवसाना

[अ. ३। २५-२६] ४८ अग्रे त्वं नोऽअन्तम० " " " बन्धादपः " द्विपदा विराद्
 ४९-५४ येन कपय० ॥ ४९-उद्वुष्यस्व ॥ ५४ ॥ " " " " " त्रिष्टुप्
 ५५ येन बहति सहच० " " " " " अनुष्टुप्
 ५६ अयं ते योनिर्ऋतियो० " " " " " "

दशो वसिष्ठस्त्रिष्टुभमाग्नेयीमायोर्द्वे स्वयमातृष्णदेवते, सहस्रस्य पञ्चाग्नेयानि ॥ २० ॥

[य० अ० १५ मं० २१-६५]

इति० संहितायां पञ्चदशोऽध्यायः ।

रौद्रोऽध्यायः-- परमेष्ठिन आर्षं देवानां वा प्रजापतेर्षाद्योऽनुवाकः षोडशर्च एक-
रुद्रदेवस्यः, प्रथमा गायत्री तिस्रोऽनुष्टुभस्तिस्रः पञ्चशः, सप्तानुष्टुभो; द्वे जगत्या, मा
नो द्वे कुत्सः ॥ २१ ॥ [य० अ० १६ मं० १-१६]

अन्यानुवाके समैकरुद्रस्तुतिराद्योपरिष्टाद्बृहती, द्वितीया जगती कुत्सस्य, तृतीया

५०	तपश्च तपस्यश्च०	प्रजापातिः साध्या.	परमेष्ठी	ऋतवः
५८	परमेष्ठी त्वा सादयतु०	" "	" "	सूर्यः
[अ.१२।५४]	५९ लोकं शृणु छिद्रं शृणु०	" "	" "	लिङ्गोष्ठा (लोकंशृणा) अनुष्टुप्
[अ.१२।५५]	६० ताऽभस्य सूददोहसः०	" "	" "	मियमेघः आपः "
				ऐन्द्रः
[अ.१२ मं.५६]	६१ इन्द्रं विश्वाऽभवीवृधन्०	" "	" "	जेता इन्द्रः "
				माधुच्छेदसः
६२	प्रोधदशो न यमसे०	" "	" "	वसिष्ठः अग्निः त्रिष्टुप्
६३	आयोष्ट्वा सद्ने सादयामि०	" "	" "	स्वयमातृष्णा
६४	परमेष्ठी त्वा सादयतु०	" "	" "	" "
६५	सहस्रस्य प्रमासि०	" "	" "	अग्निः

अथ० संहितायां षोडशोऽध्यायः ।

[रौद्रोऽध्यायः ।]

१	नमस्तं रुद्रं मन्त्रव०	परमेष्ठी	देवाः प्रजापतिः वा	एकरुद्रः	गायत्री
२	या ते रुद्रं शिवा तनु०	" "	" "	" "	अनुष्टुप्
३	यामिपुं गिरिशान्त हस्ते०	" "	" "	" "	" "
४	शिवेन वचसा त्वा०	" "	" "	" "	" "
५	अध्ववोचदधिवक्ता०	" "	" "	" "	पंक्तिः
६	असौ यस्त्राष्ट्रोऽभरण०	" "	" "	" "	" "
७	असौ योऽवसपंति०	" "	" "	" "	" "
८-१४	नमोऽस्तु० ॥८॥-नमस्त आधु० ॥१४॥	" "	" "	" "	अनुष्टुप्
१५	मा नो महान्तमुत०	" "	" "	कुत्सः	जगती
१६	मा नस्तोके तनये०	" "	" "	" "	" "
१७-४९	नमो हिर० ॥१७॥-नमः पर्जाय० ॥४९॥	" "	" "	" "	बहुव्रीहः
	नमो वः किरिकेभ्यो०	" "	" "	" "	अग्निवायुसूर्याः
४७	द्रापे अन्धसस्यते दरिद्रि०	" "	" "	" "	एकरुद्रः उपरिष्टाद्बृहती

नुष्टुप्, द्वे त्रिष्टुभौ, द्वे अनुष्टुभावसंख्याता बहुरुद्रदेवत्या, दशानुष्टुभो मन्त्रा अवतानसंज्ञ-
कास्ततोऽन्त्यानि त्रीणि यजूंथपि बहुरुद्रदेवत्यानि प्रत्यवरोहसंज्ञका मन्त्राः ॥ २२ ॥

मध्ये सर्वाणि यजूंथपि, हिरण्यवाहव इति तिस्रोऽशीतयो रुद्राणां, तेषामुभयतो
नमस्कारा अन्ये, अन्यतरतोनमस्कारा अपरे, जाता नाम रुद्राः सभाम्य इत्यादयो, नमो
वः किरिकेम्य इत्यग्निवायुसूर्यहृदयभूताः पञ्च व्याहृतयो बहुरुद्रदेवत्याः ॥ २३ ॥

[य० अ० १६ मं० १७-६६]

इति० संहितायां षोडशोऽध्यायः ।

अशमन्मारुतमश्मस्तेऽश्मा, मय्याशीर्यं द्विष्म आभिचारिकमिमा म आश्रेयमृतवो वृ-
हती पंक्तिर्वा, समुद्रस्य द्वे गायत्र्यानुपज्मन् जगती त्रिष्टुप् वापामिदं वृहत्त्यग्ने पावक
वसूयवः, स नो मेघातिथिरेते आश्रेय्यौ गायत्र्यौ, पावकया जगतीं भरद्वाजो, नमस्ते

४८	इमा रुद्राय तवसे	परमेष्ठी	देवाः	प्रजापतिः वा, कुम्भः	एकस्य	जगती
४९	या ते रुद्र शिवा तनुः०	"	"	"	"	अनुष्टुप्
५०	परि नो रुद्रस्य हेति०	"	"	"	"	त्रिष्टुप्
५१	मीढुष्टम शिवतम०	"	"	"	"	"
५२	विकिरिद् विजोहित०	"	"	"	"	अनुष्टुप्
५३	सहस्राणि सहस्रशो०	"	"	"	"	"

[अवतानसंज्ञका मन्त्राः । अ० १६ मं ५४-६३]

५४-६३ असंख्याता० ॥५४॥-य एतावत्० ॥६३॥ " " " " बहुरुद्राः " "

[प्रत्यवरोहसंज्ञका मन्त्राः । अ० १६ मं० ६४-६६]

६४-६६ नमोऽस्तु० ॥६४॥-नमोऽस्तु० ॥६६॥ " " " " " "

अथ० संहितायां सप्तदशोऽध्यायः ।

१	अशमन्मारुतं प्रकंते०	प्रजापतिः, साध्याः	मरुतः	"
	अशमस्ते शुत् ।	" "	अश्मा	"
	मयि स ऊर्क् ।	" "	आशीः	"
	यं द्विष्मस्तं ते शुपुच्छतु ।	" "	(शुक्)	"
२	इमा मेऽग्ने इष्टका०	" "	अग्निः	"
३	नतवः स्व भृतावृष०	" "	"	वृहती पंक्तिर्वा
४	समुद्रस्य त्वावक्याग्ने०	" "	अग्निः	गायत्री
५	हिमस्य त्वा जरायुगाग्ने०	" "	"	"
६	उप जमसुप घेतसे०	" "	"	जगती त्रिष्टुप् वा
७	अपामिदं न्ययदभू०	" "	"	वृहती
८	अग्ने पावक रोचिषा०	" " वसूयवः	"	गायत्री

वृहतीमाश्रेयीमृषिसुता लोषामुद्रा ॥ २४ ॥ [य० अ० १७ मं० १-११]

नृपदे पञ्चाश्रेयानि, ये देवा जगत्स्यौ प्राणदेवत्ये, प्राणदा वृहती पंक्तिर्वाश्रेय्यभिस्ति-
ग्मेनाश्रेयीं गायत्रीं भरद्वाजो, य इमा वैश्वकर्मर्णास्त्रिष्टुभो विश्वकर्मा भौवनः ॥ २५ ॥

[य० अ० १७ मं० १२-३२]

आशुरैन्द्रीद्वादश त्रिष्टुभोऽप्रतिरथोऽवसृष्टानुष्टुत्रिष्टुदेवत्या प्रंत योद्धंस्तौत्यनुष्टुवसौ
या माकृती, त्रिष्टुव्यत्र लिङ्गोक्तदेवता पंक्तिर्मर्माणि लिङ्गीक्तैव त्रिष्टुबुदेनं तिस्रोऽनुष्टुभ
आद्याश्रेयी, द्वितीयैन्द्री, तृतीया लिङ्गोक्तदेवता, पञ्च दिशः पञ्चयज्ञाप्रिसाधनवादि-
न्य आद्ये द्वे त्रिष्टुर्भा, तृतीया पंक्तिर्वृहती या, चतुर्थी वृहत्येवान्त्या त्रिष्टुब् विमानो

९	स नः पावक दीदिवो०	प्रजापतिः साध्याः सोधातिथिः	अग्निः	गायत्री
१०	पावकया यञ्चितयन्त्या०	" " भरद्वाजः	"	जगती
११	नमस्ते हरसे शोचिपे०	" " ऋषिसुता लोषामुद्रा	"	वृहती
१२	नृपदे वेङ्गुपदे०	" "	"	"
१३	ये देवा देवानां०	" "	प्राजाः	जगती
१४	ये देवा देवेष्वधि०	" "	"	"
१५	प्राणदा अपानदा०	" "	अग्निः	वृहती पंक्तिर्वा
१६	अग्निस्तिग्मेन शोचिपा०	" " भरद्वाजः	"	गायत्री
१७-३२	यइहमा०॥१७॥-विश्वकर्मा०॥३२॥	" " विश्वकर्मा भौवनः	विश्वकर्मा	त्रिष्टुब्
३३-४४	आनु शिशानो०॥३३-अमीपां०॥४४॥	" " अमतिरथः	इन्द्रः	"
४५	अवसृष्टा परातप०	" "	इष्टुः	अनुष्टुब्
४६	प्रेता जपता नर इन्द्रो०	" "	योद्धारः	"
४७	असा या सेना मरतः०	" "	मरतः	त्रिष्टुब्
४८	यत्र धाणाः सन्पतन्ति०	" "	लिङ्गीक्ता (इन्द्रादयः)	पंक्तिः
४९	मर्माणि ते धर्मणा ङाद०	" "	" (क्षत्रियः)	त्रिष्टुब्
५०	उदेनसुतरां नयात्रे०	" "	अग्निः	अनुष्टुब्
५१	इन्द्रं प्रतरां नय०	" "	इन्द्रः	"
५२	यस्य कुर्मो गृहे हवि०	" "	लिङ्गीक्ता	"
[अ. १२ मं. ३१]	५३ उदु स्वा विश्वे देवा०	" " तापसः	अग्निः	"
५४	पञ्च दिशो दीपियंमवन्तु०	" "	(दिशः)	त्रिष्टुब्
५५	समिद्धेऽभ्राशयधि नामहान०	" "	(अग्नि)	"
५६	दैव्याप धर्मो जोष्टे०	" "	"	पंक्तिः वृहती वा
५७	धीतष्टु हविः शमितष्टु०	" "	(हविषंजः)	वृहती
५८	सूर्यरिमहंरिकेनाः पुरस्तात्०	" "	(अग्नि)	त्रिष्टुब्
५९	विमान एव दिवो०	" " विधावनुः	आदित्यः	"

द्वे आदित्यदेवत्ये, आद्या विश्वाचसोद्धितायाप्रतिरधस्य, देवहूर्विधृतिरनुष्टुप् यज्ञदेवत्या, वाजस्यैन्द्रनुष्टुप्द्वाभमैन्द्राग्न्यनुष्टुवेव ॥ २६ ॥ [य० अ० १७ मं० ३३-६४]

क्रमध्वं पश्चाग्नेय्य आद्यानुष्टुप्, ततस्त्रिष्टुप्, ततो बृहती पिपीलिकमध्या, ततोऽनुष्टुप्, त्रिष्टुवन्त्याग्ने सहस्राक्ष विराडाग्नेयी, सुपर्णो द्वे पंक्तित्रिष्टुमौ, ताथ सवितुः सावित्री त्रिष्टुभं [पुरस्ताज्ज्योतिषं] कण्यो ददर्श, विधेमाग्नेयीं गृह्यसमदस्त्रिष्टुभमस्यास्त्रिस्थानोऽग्नि-
देवता, प्रेद्धो विराडामेयी वसिष्ठस्य, चित्ति वैश्वकर्माण्यतिजगती, सप्त त आग्नेयी त्रि-
ष्टुप्सप्तकपीणाम् ॥ २७ ॥ [य० अ० १७ मं० ६५-७९]

शुक्रज्योतिः पणमारुत्य आद्या चतुर्थी चोष्णिग्द्वितीया तृतीया च गायत्री, पञ्चमी

	६० उक्षा समुद्रोऽभरणः० प्रजापतिः, साध्याः अभतिरथः	आदित्यः	त्रिष्टुप्
[अ. १२।५६]	६१ इन्द्रं विश्वाः०अवीशुधन्०	॥ जेता याशुञ्जदसः इन्द्रः	अनुष्टुप्
	६२ देवहृपंश आ च यक्षन्०	॥ विधृतिः यज्ञः	॥
	६३ वाजस्य सा प्रसव०	॥ इन्द्रः	॥
	६४ उद्गाभं च निग्राभं च०	॥ इन्द्राग्नी	॥
	६५ क्रमध्वमग्निना वाक्०	॥ अग्निः	॥
	६६ प्राचीमनु प्रदिशं प्रेहि०	॥	त्रिष्टुप्
	६७ पृथिव्याऽअहमुदन्तारिश्०	॥	॥ बृहती पिपीलिकमध्या
	६८ स्वयन्तो नापेक्षन्त०	॥	॥ अनुष्टुप्
	६९ अग्ने प्रेहि प्रथमो०	॥	॥ त्रिष्टुप्
[अ. १२ मं. २]	७० नकोपासा समनसा०	॥ कुत्सः	अग्निः
	७१ अग्ने सहस्राक्ष शतमूर्ध०	॥	॥ विराट्
	७२ सुपर्णोऽसि गुरुवाद्०	॥	॥ पंक्तिः
	७३ आशुह्वानः सुप्रतीकः०	॥	॥ त्रिष्टुप्
	७४ ताथ सवितुर्वरेण्यस्य०	॥ कण्वः	सविता
	७५ विधेम ते परमे जन्मदग्ने०	॥ गृह्यसमदः	त्रिस्थानीऽग्निः
	७६ प्रेद्धोऽग्ने दीविहि०	॥ वसिष्ठः	अग्निः
[अ. १५।४४]	७७ अग्ने तमघाधं न स्तोमैः०	॥	॥ षवपंक्तिः
	७८ चित्ति जुहोमि मनसा०	॥	॥ विश्वकर्मा
	७९ सप्त ते अग्ने समिधः सप्त०	॥ सप्त ऋषयः	अग्निः
	८० शुक्रज्योतिश्च चित्रज्योतिश्च०	॥	॥ महतः
	८१ इंदृक् चाग्न्यारद् च०	॥	॥
	८२ अतश्च सत्यश्च०	॥	॥
	८३ अतश्च सत्यजिच०	॥	॥ उष्णिक्
	८४ इंदृक्षास एतादक्षास०	॥	॥ जगती

जगती, षष्ठी गायत्र्युष्णिग्वेन्द्रं देवीर्मारुतमिमं त्रयोदशर्चं आप्रेयस्त्रैष्टुभोऽनुवाको यज्ञस्तु-
तिर्घृतस्तुतिर्वा वसोर्धाराभिवादिनी वा, घृतं मिमिक्षे घृतममदः, समुद्राद्गामदेवश्चत्वारि
शृङ्गा यज्ञपुरुषदेवत्य ऋषभो मन्त्रः ॥ २८ ॥ [य० अ० १७ मं० ६५-९९]

इति० संहितायां सप्तदशोऽध्यायः ।

वाजश्च मे देवानामार्षमेतैर्यजुर्भिर्यजमानोऽग्नेः कामान्याचते, वाजप्रसवीयथं समर्चं
विश्वे त्रैष्टुभं वैश्वदेवं लुशोधानाको, वाजो नस्तिस्रोऽन्नदेवत्या आद्यानुष्टुब्धे त्रिष्टुभौ,
सं मा विराजावाग्नेर्यां, सरस्वत्यै लिङ्गोक्तदेवतम् ॥२९॥ [य० अ० १८ मं० १-३७]

ऋतापाङ्गन्धर्वीप्सरसः, स नः प्राजापत्या प्रस्तारपंक्तिः, समुद्रोऽसि वायव्यानि

८५	स्वतमँश्च प्रधासी च०	प्रजापतिः साध्याः	मरुतः	सायत्री उद्विगवा
८६	इन्द्रं देवीर्विनो मरतो०	" "	"	
८७	इमं पूं मनमूर्जस्वन्तं०	" "	अग्निः	त्रिष्टुप्
८८	घृतं मिमिक्षे घृतमस्य०	" "	घृतममदः	"
८९	समुद्राद्गर्मैर्धुर्मौ०	" "	वामदेवः	"
९०	ययं नाम प्रप्रवासा०	" "	"	"
९१	चत्वारि शृङ्गा प्रभोऽअस्य०	" "	"	यज्ञपुरुषः
९२-९९	प्रिधा हितं०॥९२-धामं ते०॥९९	" "	"	"

अथ० संहितायां अष्टादशोऽध्यायः ।

१-२९ वाजश्च मे०॥३-आयुर्वेजेन०॥ २९ ॥ प्रजापतिः साध्याः देवाः

[अथ वाजप्रसवीयम् ३०-३६]

[अ ९ मं. ५] ३०	वाजश्च नु प्रसये भातरं०	" "	पृथिवी	अतिजगती
३१	विश्वेऽअध मरुतो विश्व०	" "	लुशोधानाकः	त्रिष्टुप्
३२	वाजो नः रस प्रदिश०	" "	अन्नर्	अनुष्टुप्
३३	वाजो मो अध प्रसुवावि०	" "	"	त्रिष्टुप्
३४	वाजः पुरन्नादुत मप्यतो०	" "	"	"
३५	सं मा घृताग्नि षपसा	" "	अग्निः	विराद्
३६	पयः पृथिव्यां पय०	" "	"	"
[अ. १ मं. १०] ३७	देवस्य स्वा गवितु०	" "	मघिता	
	सरस्यले वाषां यन्तु०	" "	शिद्रोष्णा (यजमानः)	
३८	ऋतापाङ्गन्धर्वीर्धुर्मौ०	" "	गंधर्वः	
	तस्योषधोऽप्सरसो०	" "	अप्सरसः	
३९	सप्तदितो विश्वगामाः०	" "	गन्धर्वः	
	तस्य गरीचयोऽप्सरसः०	" "	अप्सरसः	
४०	मुपुष्णः शूर्पादिमन्नप्रसा०	" "	गन्धर्वः	

त्रीणि, रुचमाग्नेय्यनुष्टुप्, तच्चा वारुणीं त्रिष्टुभंश्च शुनःश्रेणः, स्वर्णाग्नेयानि पश्चाग्नि
युनज्म्याग्नेय्यस्तिन्न आद्ये द्वे त्रिष्टुभां पंक्तिस्तृतीया, दिवोद्वे आग्नेय्यां परोष्णिङ्महाप-
दपंक्ती, इष्टो यज्ञो द्व्यृचं यजमानाग्निदेवत्यं गालव, आद्योष्णिङ्गद्वितीयागायत्री ॥ ३०॥

[य० अ० १८ मं० ३८-५७]

यदाकृतादष्टर्चमाग्नेयं, विश्वकर्मणस्तृतीया देवी वाद्या जगती तिस्रस्त्रिष्टुभश्चतस्रोऽ-
नुष्टुभोऽग्निरस्म्यग्न्यद्वैतवादिनीं त्रिष्टुभं देवश्रवा देववातश्च भारतावृचो यजुर्वे अन्नयोऽ-

	तस्य नक्षत्राण्यप्सरसोः प्रजापतिः साध्याः	अप्सरसः
४१	इषितो विश्वय्यचा वासो० " "	गन्धर्वः
	तस्यापोऽप्सरसऽऊर्जो० " "	अप्सरसः
४२	भुज्युः सुपर्णो यज्ञो गंधर्व० " "	गन्धर्वः
	तस्य दक्षिणा अप्सरस० " "	अप्सरसः
४३	प्रजापतिर्विश्वपर्मा भगो० " "	गन्धर्वः
	तस्यऽऋक्सामान्यप्सरसो० " "	अप्सरसः
४४	स नो भुवनस्य पते० " "	प्रजापतिः प्रन्धरपंक्तिः
४५	समुद्रोऽसि नभस्वा० " "	वायुः
[अ.१३।२२]	४६ यांस्तेऽग्ने सूर्यं रुचो० " "	अग्निः अनुष्टुप्
[अ.१३।२३]	४७ या यो देवाः सूर्यं रुचो० " "	" "
	४८ रुचं नो धेहि ब्राह्मणेभ्य० " "	अग्निः "
	४९ तत्त्वा यामि ब्रह्मणा० " "	शुनःश्रेणः वरुणः त्रिष्टुप्
	५० स्वर्णं धर्मः स्वाहा० " "	अग्निः "
	५१ अग्निं युनज्मि मनसा० " "	" "
	५२ इमो ते पक्षावजरी० " "	" "
	५३ इन्दुर्दक्षः श्येनऽऋताषा० " "	" पंक्तिः
	५४ दिवो मूर्धासि वृथिष्पा० " "	" परोष्णिक्
	५५ विश्वस्य मूर्धसाधि तिस्रमि० " "	" महापदपंक्तिः
	५६ इष्टो यज्ञो भृगुभि० " "	गालवः यजमानः उष्णिक्
	५७ इष्टोऽअमिराहुतः० " "	" अग्निः गायत्री
	५८ यदाकृतास्सममुसोद्भूरे वा " "	" विश्वकर्मा अग्निः जगती
	५९ एतं पू सयस्यं परि वे० " "	" " त्रिष्टुप्
	६० एतं जानाथ परमे श्योमन्० " "	" देवाः या "
[अ.१५।५४]	६१ उदुबुध्यस्वाग्ने प्रति० " "	" "
[अ.१५।५५]	६२ देन वहसि सहस्रं० " "	" अनुष्टुप्
	६३ प्रस्तारेण परिधिया० " "	" "
	६४ यद्दत्तं यत्परादानं० " "	" "

नुष्टुवाग्नेयी ॥ ३१ ॥ [य० अ० १८ मं० ५८-६७]

वार्त्रहत्याय सप्तर्चमिन्द्रोऽपश्यदाद्ये द्वे वार्त्रघ्न्यौ गायत्रीत्रिष्टुभौ विश्वामित्रस्य च, विनोऽनुष्टुप्मृगो न त्रिष्टुप्, प्रथमांशुं शासो भारद्वाजो, द्वितीयां जयं ऐन्द्रो, द्वे वैश्वानर्यौ गायत्रीत्रिष्टुभौ, ष्टो दिवि कुत्सस्य चाश्याम द्वे त्रिष्टुभावाग्नेय्यौ कामवत्यावश्याम भरद्वाजस्य च, वयं ते कात्यस्योत्कीलस्य च, धामच्छदनुष्टुब्वैश्वदेवी ॥ ३२ ॥ [य० अ० १८ मं० ६८-७७]

इति० संहितायामष्टादनोऽध्यायः ।

अथ सौत्रामणी-प्रजापतेरार्षमश्विनोः सरस्वत्याश्च, स्वार्द्धौ त्वाणुष्टुप्पुरासोमदेवत्या, सोमोऽसि चत्वारि साराणि, परीतो भारद्वाजः सौमीं बृहतीं, वायोस्तृचो गायत्रः सोम्य

६५	यत्र धाराऽअनपेता०	प्रजापतिः साध्याः विश्वर्चमं .	अग्निः	अनुष्टुप्
६६	अग्निरसि जन्मना जात०	” ” देवध्रवा देववातश्च	”	त्रिष्टुप्
		भारती		
६७	ऋचो नामासि०	” ”	(आत्मा)	
	येऽअन्नयः पाञ्चजन्या०	” ”	अग्निः	अनुष्टुप्
६८	वार्त्रहत्याय शकसे०	” ” इन्द्रः, विश्वामित्रः वृषहा (इन्द्रः)		गायत्री
६९	सहदासुं पुटहृत क्षियन्तं०	” ” ” ”	” ”	त्रिष्टुप्
[अ. १३५४]	७०	वि न इन्द्र मृषो जहि०	” ” भारद्वाजः शामः	” ” अनुष्टुप्
	७१	सृगो न भीमः कुचरो०	” ” जयः ऐन्द्रः	” ” त्रिष्टुप्
	७२	वैश्वानरो न ऊदय०	” ”	वैश्वानरः गायत्री
	७३	ष्टो दिवि ष्टोऽअग्निः०	” ” कुत्सः	” त्रिष्टुप्
	७४	अश्याम तं कामसंरो०	” ” भारद्वाजः	अग्निः
	७५	वयं तेऽअद्य ररिमा०	” ” वायु उर्कीलः	”
	७६	धामच्छदमिन्द्रोऽ०	” ”	विश्वेदेवाः अनुष्टुप्
[अ. १३५२]	७७	स्यं यविष्ठ दासुषो०	” ” उदनाः वाच्यः	अग्निः गायत्री

अथ० संहितायामेकोनविंशोऽध्यायः ।

[अथ सौत्रामणी अ. १९- अ. २१]

१	स्वार्द्धौ त्वत् स्वादुना०	प्रजापतिः, अश्विनी, गरुडानी,	पुरासोमः	अनुष्टुप्
	सोमोऽभ्यधिष्यां पश्यस्य०	” ” ”	स्येः	
२	परीतो विप्रता मुत्तु०	” ” भारद्वाजः	सोमः	बृहती
३	वायोः पूनः पवित्रेण प्रस०	” ” आभूतिः	”	गायत्री
	वायोः पूनः पवित्रेण प्राह०	” ” ”	”	”
४	युनाति ते परिगुत्तु०	” ” ”	”	”

अनुष्टुभां पित्र्याद्या द्वितीया यजमानाशीर्द्वे सृती त्रिष्टुन्देवयानपितृयाणौ पन्थानौ
ब्रवीतीदं हविस्त्र्यवसानाधिर्वयजमानाशीः ॥३४॥ [य० अ० १९ मं० ३२-४८]

उदीरतां त्रयोदशर्चं पित्र्यं त्रैष्टुभं गृह्यः, एकादशी तु जगत्याच्या जानुर्दशर्चोऽ-
नुवाको, नव पित्र्या, दशम्यैन्द्री गायत्री, तृतीयाचतुर्थीनवम्योऽनुष्टुमस्त्रिष्टुभ इतराः,
सोमो राजाष्टर्चमश्विसरस्वतीन्द्रा अपश्यन्नाद्यास्तिसो महावृहत्य उपान्त्या च, चतुर्थ्यै-
न्ते अतिजगत्यौ, श्रेपे अतिशक्यौ श्रवसाने, सीसेन तन्त्रमश्विसरस्वतीन्द्रदेवत्याः पौडश

४३	उनाभ्यां देव सवितः० प्रजापतिः अश्विनौ सरस्वती	सविता	गायत्री
४४	वैश्वदेवी पुनती देव्यागा०	विश्वेदेवाः	त्रिष्टुप्
४५	ये सामानाः समनसो०	पितरः	अनुष्टुप्
४६	ये सामानाः समनसो०	यजमानाशीः(धीः)	"
४७	द्वे सन्तीऽअश्रयवो०	देवयानपितृयाणौ	त्रिष्टुप्
४८	इदं हविः प्रजननं०	यजमानाशीः	श्रवसाना अष्टि
४९-५८	उदीरताः॥४९- आयन्तु नः॥५८॥	संखः	पितरः त्रिष्टुप्
५९	अग्निप्राजाः पितर एह०	"	जगती
६०	येऽअग्निप्राजा येऽअग्नि०	"	त्रिष्टुप्
६१	अग्निप्राजानुमनो हवामहे०	"	"
६२	आष्या जानु दक्षिणतो	"	"
६३	आसीनासो अरणीनासु०	"	"
६४	यममे वध्यवाहन०	"	अनुष्टुप्
६५	योऽअग्निः कथ्यवाहनः०	"	"
६६	स्वमसऽर्द्वितः कथ्यवाहना०	"	त्रिष्टुप्
६७	ये चेह पितरो ये च नेह०	"	"
६८	इदं पितृभ्यो नमोऽअस्वद्य०	"	"
६९	अथा दया न पितरः०	"	"
७०	उशन्तस्त्वा निर्धामाश्रयान्त०	"	अनुष्टुप्
७१	अथां रेपेन मसुचेः०	इन्द्रः	गायत्री
७२	सोमो राजासुतं मुत०	इन्द्रः (महाः)	महावृहती
७३	अद्भ्यः क्षीरं स्पृषिवत्०	"	"
७४	सोममद्भ्यो स्पृषिवत्०	"	"
७५	अश्रयसिभ्यो रसे०	"	अतिजगती
७६	रेतो मुखं वि जहाति०	"	श्रवसाना अतिशकरी
७७	एषदा रूपे न्याकरात्०	"	"
७८	वेदेन रूपे श्यापिवत्०	"	महावृहती

द्विपदा विराडापी, द्वुपदादिवानुष्टुवाप्युद्धयथं सौर्यनुष्टुप्प्रस्कण्वस्यापो अद्याश्रेयी पंक्ति-
रेषोऽसि समिदेवत्वे यजुषी, समाववर्त्यनिरुक्ता गायत्री, वैश्वानर ज्योतिर्यजुरभ्यादधा-
म्याश्रेयं तृचमानुष्टुभमाश्वतराश्विरथंशुना सौर्यनुष्टुप्, सिञ्चन्ति परि सौर्येन्द्री चानुष्टु-
पानावन्तमैन्द्री गायत्री विश्वामित्रस्य च, बृहदिन्द्राय बृहती नृमेघपुरुषमेघयोरध्वर्यो
गायत्री ॥ ३७ ॥ [य० अ० २० मं० १४-३१]

यो भूतानामात्मप्रवादा पंक्तिनारायणीया कौण्डिन्यस्य, प्राणपा मे द्वे अनुष्टुपपरिष्टा-
दृहत्या लिङ्गोक्तदेवते, समिद्ध इन्द्र एकादशाप्रीतिष्टुभ आङ्गिरस इध्मस्तनूनपात्राशं-
स, इडो, बर्हिर्द्वार, उपासानक्ता, देव्या होतारा, तिस्रो देवीस्त्वष्टा, वनस्पतिः, स्वाहाकृत्व

२०	द्वुपदादिव मुमुचानः०	प्रजापतिः	अधिनो सरस्वती	आपः	अनुष्टुप्
२१	उद्धयं तमसस्परि०	"	"	प्रस्कण्वः	सूर्यः
२२	अपोऽभद्यान्वचारिपं०	"	"	"	अग्निः
२३	ऐषोऽश्वेषिषीमहि०	"	"	"	सामिव
	समाववर्तिं पृथिरी०	"	"	"	अग्निः अनिरुक्ता गायत्री
	वैश्वानर उयोतिर्मूयासं०	"	"	"	(वैश्वानरः)
२४	अभ्यादधामि समिध०	"	"	आश्वतराशि.	अग्निः अनुष्टुप्
२५	यत्र ब्रह्म च क्षयं च०	"	"	"	"
२६	यजेन्द्रश्च वायुश्च०	"	"	"	"
२७	अशुशुना ते अशुशुः	"	"	"	सूर्यः
२८	सिञ्चन्ति परि पिश्व०	"	"	"	इन्द्रः
२९	धानावन्तं करम्भिण०	"	"	विश्वामिध.	गायत्री
३०	बृहदिन्द्राय गायत०	"	"	नृमेघपुरपनेषां (इन्द्र.)	बृहती
३१	अध्वर्योऽभद्रिभिः सुतपुं०	"	"	"	गायत्री
३२	यो भूतानामधिपति०	"	"	नारायण. कौण्डिन्य	आर्या पंक्ति.
३३	उपयामपुहोतोऽस्वधिभ्यां०	"	"	"	"
	एष ते योनिरधिभ्यां त्वा०	"	"	"	(प्रजापतिः) (बृहती)
३४	प्राणपा मे अपानपा०	"	"	"	लिङ्गोपा (ग्रहः) अनुष्टुप्
३५	अश्विनकृतस्य ते०	"	"	"	उपरिष्टाद्बृहती
३६	समिद्ध इन्द्र उठपता०	"	"	"	इध्मः त्रिष्टुप्
३७	नराशाशुम. प्रति शूरो०	"	"	"	तनूनपात्, नाराशं.
३८	ईदितो देपेईरिवो०	"	"	"	इडः
३९	नुपाणो बर्हिर्द्वारिवो०	"	"	"	बर्हिः
४०	इन्द्रं दुरा कपप्य०	"	"	"	शारः
४१	उपागानपा बृहती०	"	"	"	उपागानपा

इत्येता आग्नीदेवता, आ यातु सप्त त्रिष्टुभ ऐन्त्र्य, आ मन्त्रैवृहत्त्यायातु वामदेवस्वातारं
गर्ग, आ मन्त्रैर्विश्वामित्र, एवेद्वसिष्ठः ॥ ३८ ॥ [य० अ० २० मं० ३२-५४]

अथ हौत्रं-त्रिपन्नोः, समिद्धो अग्निराग्नीर्द्वादश विदर्भिरग्निस्वरस्वतीन्द्रदेवत्या अनुष्टु-
भोऽश्विना हविस्त्रिस्तोऽनुष्टुभ एकैकाश्विसरस्वतीन्द्रदेवत्या, य इन्द्र इन्द्रसवितृवरुणदेव-
त्यास्त्रिस्तोऽनुष्टुभोऽश्विना गोभित्स्त्रिस्तोऽनुष्टुभो, युवं पुत्रमिवानुष्टुप्त्रिष्टुभौ, यस्मिन्नश्वास
आग्नेय्यौ जगतीत्रिष्टुभानश्विना तेजसैकादशर्चथैश्च शस्त्रं गोमदृत्समदस्तृचमाश्विनं गायत्रं,

४२	दृष्या मिमाना मनुष० प्रजापति	अश्विनौ सरस्वती अग्निरस	दैव्यौ हौतारी	त्रिष्टुप्
४३	तिस्रो देवीर्हविषा वर्धना०	" " " "	तिस्रो देव्य	"
४४	त्वष्टा दधन्तुष्मिन्द्राय०	" " " "	त्वष्टा	"
४५	वनस्पतिरवसृष्टो न पादो०	" " " "	वनस्पति	"
४६	स्तोकानामिन्दु प्रति द्युर०	" " " "	स्वाहाकृतय	"
४७	आ यात्विन्द्रोऽवस०	" " " वामदेव	इन्द्रः	"
४८	आ नऽइन्द्रो दूरादा न०	" " " "	"	"
४९	आ नऽइन्द्रो हरिभि०	" " " "	"	"
५०	प्रातारमिन्द्रसमितार०	" " " गर्ग	"	"
५१	इन्द्र सुत्रामा स्वर्वा० २५भ०	" " " "	"	"
५२	तस्य वषट् सुमती०	" " " "	"	"
५३	आ मन्त्रैरिन्द्र हरिभि०	" " " विश्वामित्र.	"	"
५४	एवेदिन्द्र वृषण वज्रवाहु०	" " " वसिष्ठः	"	शुद्धती
[अथ हौत्र अ २० । ५५-९०]				
५५-६९	समिद्धो ॥५५॥- तमिन्द्र० ॥६९॥	" " " विदर्भि	अश्विसरस्वतीन्द्रा	अनुष्टुप्
७०	यऽइन्द्रऽइन्द्रिय द्यु ०	" " " इन्द्र-सवितृ-वरणाः	"	"
७१	मविना वरणो द्यु०	" " " "	"	"
७२	वरुण क्षत्रमिन्द्रिय०	" " " "	"	"
७३	अश्विना गोभिरिन्द्रिय०	" " " "	"	"
७४	सा नासता सुपेशसा०	" " " अश्विसरस्वतीन्द्रा	"	"
७५	सा मिपता सुक्रमणा०	" " " "	"	"
७६	सुवष्टु सुराममश्विना०	" " " "	"	"
७७	पुत्रमिव पितरावश्विनो०	" " " "	"	"
७८	यस्मिन्नश्वासऽरूपभास०	" " " "	"	त्रिष्टुप्
७९	अहाप्यमे हविराम्य०	" " " अग्निः	"	जगती
८०	अश्विना तेजसा घनु ०	" " " "	"	त्रिष्टुप्
८१	गोमदृ पु कामत्या०	" " " अश्विसरस्वतीन्द्रा	"	अनुष्टुप्
८२	न यत्परो नान्तर०	" " " अश्विनौ	"	गायत्री

पावका नो मधुच्छन्दाः सारस्वतीभिन्द्रायास्त्रेन्द्रं मधुच्छन्दा एवानुक्तमानुष्टुभमधि-
सरस्वतीन्द्रदेवत्वम् ॥-३९ ॥ [य० अ० २० मं० ५५-९०]

इति० संहितायां विंशोऽध्यायः ।

इमं मे गायत्रीविष्टुमौ वारुण्यौ शुनःशेषस्त्वं नस्त्रिष्टुभावाग्रिवारुण्यौ वामदेवो, महींम
पु विष्टुवादित्या, सुत्रामाणं गयःज्ञातः, सुनावं नोः स्वर्ग्या गायत्र्या नो मैत्रावरुणीं
गायत्रीं विश्वामित्रः, प्र वाहवा वसिष्ठस्त्रिष्टुमथं, समिद्धो अग्निरेकादशप्रमानुष्टुमथं

८३	ता नऽभा चोदमधिना० प्रजापतिः अधिनौ सरस्वती शुक्समदः अधिनौ	गायत्री
८४	पावका नः सरस्वती० " " " मधुच्छन्दाः सरस्वती	"
८५	चोदविप्री सूतावां० " " " " " "	"
८६	महोऽन्नर्षेः सरस्वती० " " " " " "	"
८७	इन्द्रा याहि चित्रमानो० " " " " इन्द्रः	"
८८	इन्द्रा याहि धियोपितो० " " " " " "	"
८९	इन्द्रा याहि तूतुजान० " " " " " "	"
९०	अग्निना पिवतां मधु० " " " अधिसरस्वतीन्द्राः अनुष्टुप्	"

अथ० संहितायां एकविंशोऽध्यायः ।

	१ इमं मे वरुण श्रुषी० प्रजापतिः अधिनौ, सरस्वती, शुनःशेषः	वरुणः	गायत्री
[अ. ३९।४९]	२ तत्त्वा यामि ब्रह्मणा० " " " " " "	"	त्रिष्टुप्
	३ त्वं नोऽन्नं वरुणस्य० " " " वामदेवः	अग्निः वरुणः	"
	४ स त्वं नो अग्नेऽवमो० " " " " " "	"	"
	५ मद्भूमं पु मातरं तु सुवता० " " " अदितिः	"	"
	६ सुत्रामाणं पृथिवीं वामने० " " " गयःज्ञातः	"	"
	७ सुवावमा रुहेयममवन्ती० " " " स्वर्ग्या नोः	"	गायत्री
	८ आ नो मित्रावरुणा० " " " विश्वामित्रः	मित्रावरुणां	"
	९ प्र वाहवा निसृतं जीवसे० " " " वसिष्ठः	"	त्रिष्टुप्
[अ. ३९।१६]	१० त्रं नो भवन्तु वाजिनो० " " " अथः	"	विराट्
[अ. ३९।१८]	११ वाजोवाजेऽवत वाजिनो० " " " " "	"	त्रिष्टुप्
	१२ समिद्धोऽग्निः समिधा० " " " स्वस्त्याश्रेयः	इधमः	अनुष्टुप्
		इन्द्रः वयोधाः	
	१३ तन्नपत्तुचित्रत० " " " " " तन्नपत्तु	नराशंसो वा	"
	१४ इडाभिरगिरीक्य० " " " " " इडः	"	"
	१५ सुयहिरभिः पूषण्यान्० " " " " " बहिः	"	"
	१६ दुरो देवीर्दिवो मही० " " " " " इारः	"	"
	१७ उपे यद्वा सुपेशामा० " " " " " उपासानता	"	"

पावका नो मधुच्छन्दाः सारस्वतीमन्द्रायास्तेन्द्रं मधुच्छन्दा एवानुक्तमानुष्टुममधि-
सरस्वतीन्द्रदेवत्यम् ॥-३९ ॥ [य० अ० २० मं० ५५-९०]

इति० संहितायां विंशोऽध्यायः ।

इमं मे गायत्रीत्रिष्टुभौ वारुण्यौ शुनःशेषस्त्वं नस्त्रिष्टुभावाग्निवारुण्यौ वामदेवो, महीम्
पु त्रिष्टुवादित्या, सुत्रामाणं गयःप्रातः, सुनावं नोः स्वर्ग्या गायत्र्या नो मैत्रावरुणी
गायत्री विश्वामित्रः, प्र वाहवा वसिष्ठस्त्रिष्टुभं, समिद्धो अग्निरेकादशप्रमानुष्टुभं

८३	ता नऽजा वोटमधिनो०	प्रजापतिः अधिनो	सरस्वती गृन्ममदः अधिनो	गायत्री
८४	पावका नः सरस्वती०	" " "	मधुच्छन्दाः सरस्वती	"
८५	चौदयित्री सूनूतानां०	" " "	" "	"
८६	महोऽअर्णः सरस्वती०	" " "	" "	"
८७	इन्द्रा याहि चित्रभानो०	" " "	इन्द्रः	"
८८	इन्द्रा याहि धियेपितो०	" " "	" "	"
८९	इन्द्रा याहि स्तुजान०	" " "	" "	"
९०	अधिनो पिबतां मधु०	" " "	अधिसरस्वतीन्द्राः	अनुष्टुप

अथ० संहितायां एकविंशोऽध्यायः ।

१	इमं मे वरण शुधी०	प्रजापतिः अधिनो	सरस्वती, शुनःशेषः	वरुणः	गायत्री
[अ. १।१४९]	२ तत्त्वा यामि ब्रह्मणा०	" " "	" "	"	त्रिष्टुप
३	त्वं नोऽअग्ने वरणस्य०	" " "	वामदेवः	अग्निः वरुणः	"
४	स त्वं नो अग्नेऽवमो०	" " "	" "	" "	"
५	महीम् पु मातरं सुप्रता०	" " "	" "	अदितिः	"
६	सुत्रामाणं पृथिवीं चामने०	" " "	गयःप्रातः	"	"
७	सुत्रावमा रुहेयमस्त्रवन्ती०	" " "	" "	स्वर्ग्या नोः	गायत्री
८	आ नो मित्रावरुणा०	" " "	विश्वामित्रः	मित्रावरुणौ	"
९	प्र वाहवा वसिष्ठं जीवते०	" " "	वसिष्ठः	"	त्रिष्टुप
[अ. १।१६]	१० दां नो भवन्तु वाजिनो०	" " "	" "	अश्वः	विराट्
[अ. १।१८]	११ पाजेवानेऽपत वाजिनो०	" " "	" "	"	त्रिष्टुप
१२	समिद्धोऽअग्निः समिधा०	" " "	स्वस्त्याग्नेयः	इध्मः	अनुष्टुप
१३	तनूनपाच्छुचिमत्०	" " "	" "	इन्द्रः वयोधाः	"
१४	इत्तानिरग्निरीरुवः०	" " "	" "	तनूनपात्	"
१५	सुबर्हिरग्निः पूषण्वात्०	" " "	" "	नराशंसो वा	"
१६	दुरो देवीर्दितो मही०	" " "	" "	इवः	"
१७	उपे यद्धी सुपेसाम्या०	" " "	" "	वर्हिः	"
				द्वारः	"
				उपास्तानक्वा	"

लिङ्गोक्तोऽग्र्यं लिङ्गोक्तान्येष, हिङ्कारायेत्यथस्यैकान्नपञ्चाशच्चेष्टितानि, हिरण्यपाणिं पञ्चर्षं सावित्रं गायत्रमाद्यां मेधातिथिरभिर्षं स्तोमेनाग्रेयं तृचं गायत्रं सुतंभरो विश्वामित्रो विरूपो यथासंख्यमजीजनो हि पावमानां कृतिं पिपीलिकमध्यामनुष्टुमं न्यरुणत्रसदस्यू, विभूरश्वदैवतं, देवा दैवमिह रन्तिराग्रेयानि चत्वारि, कायौद्रमणानि लिङ्गोक्तान्यात्रल्लं लिङ्गोक्तान्येषाध्यायात् ॥ १ ॥ [य० अ० २२ मं० १-३४]

इति० संहितायां द्वाविंशोऽध्यायः ।

प्रजापतये प्राजापत्यं, यस्ते दैवं, यः प्राणतस्त्रिष्टुप्कायी हिरण्यगर्भस्य, युञ्जन्ति मधुच्छन्दा आदित्यदेवत्यां गायत्रीं, युञ्जन्त्यस्याश्वस्तुतिर्यद्वातो वृहती, वसयस्त्वा

परो मतः परः श्वा०	प्रजापतिः	लिङ्गोक्ता	गायत्री
६ अग्रये स्वाहा सोमाय०	"	"	"
७-८ हिङ्काराय स्वाहा०॥७॥-यते स्वाहा०॥८॥	"	"	"
[अ.३ मं.३५] ९ तस्त्वितुर्वरेण्यं०	विश्वामित्रः	अश्वः	(अन्यादयः)
१० हिरण्यपाणिभृतये०	मेधातिथिः	सयिता	"
११-१४ देवस्य चेतसो०॥११॥-देवस्य स०॥१४॥	"	"	"
१५ अग्निं स्तोमेन बोधय०	सुतंभरः	"	"
१६ स इत्यवाटमस्य०	विश्वामित्रः	अग्निः	"
१७ आग्निं दूतं पुरो दधे०	विरूपः	"	"
१८ अजीजनो हि पवमान०	न्यरुणत्रसदस्यू	"	"
१९ विभूर्मात्रा प्रभूः पित्रा०	"	पवमानः	पिपीलिकमध्या कृतिः अनुष्टुप्
देवाऽआवापालाऽपत्यं०	"	अश्वः	"
इह रन्तिरिह रमता०	"	देवाः	"
२० काय स्वाहा कस्यै स्वाहा०	"	अग्निः	"
[अ.४ मं.८] २१ विश्वो देवस्य नेतु०	स्थस्वाराग्रेयः	लिङ्गोक्ता	"
२२-३४ आग्रहात्०॥२२-एकस्यै स्वाहा०॥३४॥,	"	सयिता	अनुष्टुप्
	अथ० संहितायां त्रयोविंशोऽध्यायः ।	लिङ्गोक्ता	"
[अ.१३।४] १ हिरण्यगर्भः ममवर्तताग्रे०	प्रजापतिः, हिरण्यगर्भः	कः	त्रिष्टुप्
२ उपयामगृहीतोऽसि प्रजापतये०	"	प्रजापतिः	"
गग्नेऽह्नन्त्वंगसरे महिमा०	"	देवाः	"
३ यः प्राणतो निमिपतो महित्वैक०	हिरण्यगर्भः	कः	त्रिष्टुप्
[अ.२३।२] ४ उपयामगृहीतसि प्रजापतये०	"	प्रजापतिः	"
यस्ते रात्रौ संवसरे महिमा०	"	देवाः	"
५ युञ्जन्ति मधमरयं०	"	आदित्याः	गायत्री
	मधुच्छन्दाः		

मनुष्टुममार्था गायत्रीं पट्टचमाश्वमुष्णिगाद्याश्वतसोऽनुष्टुभोऽन्त्या त्रिष्टुप्, कस्ता
पट्टचमाश्वमाद्या गायत्री पञ्चानुष्टुभः, कः सिद्धादशं ब्रह्मोद्यं होत्रादीनां प्रश्नप्रति-
प्रश्नभूताद्याश्वतसोऽनुष्टुभः का सिद्धाद्याश्वतस्र्चान्त्या दश त्रिष्टुभा, सुभूरनुष्टुव्
लिङ्गोक्तदेवता, होता यक्षत्प्राजापत्यः प्रैयः, प्रजापते हिरण्यगर्भः प्राजापत्यां
त्रिष्टुभम् ॥ ३ ॥ [य० अ० २३ मं० २१-६५]

इति० संहिताया त्रयोविंशोऽध्यायः ।

अश्वस्तूपर इत्यादयः पशवोऽध्यायेनोक्ता देवता वा पर्यङ्ग्यास्तथा रोहितादयो
गुणयुक्ता आरण्याश्च कपिञ्जलादय आध्यायाच्छादं दक्षिरित्यादि त्वगित्येतदन्तं
द्रव्यदैवतयुक्तम् ॥ ४ ॥ [य० अ० २४ मं० १-४०]

इति० संहिताया चतुर्विंशोऽध्यायः ॥

अश्वस्तूपरो ब्राह्मणोऽध्यायः, शादं दक्षिस्त्वचान्तश्च । जुम्भकाय वारुणीं द्विपर्दां
मुण्डिम औदन्य एषा चाधनाशिन्यन्तर्जले, यस्येमे काश्र्यौ त्रिष्टुभौ हिरण्यगर्भः प्राजापत्य,

३२	दधिक्रान्तोऽनकरिप०	प्रजापति	दधिजाता वामदेव्य	अश्व	अनुष्टुप्
३३	गायत्री त्रिष्टुभमनुष्टुप्०	"	"	"	उष्णिक्
३४-३७	द्विपर्दा या०॥३७॥- रजता हिरणीः॥३७॥	"	"	"	अनुष्टुप्
३८	कुविद्वं यवमन्तो यव०	"	"	"	त्रिष्टुप्
३९	कस्ता यद्यति कस्ता०	"	"	"	गायत्री
४०-४४	ऋतवसा०॥४०॥- दा ते परेभ्यो०॥४४॥	"	"	"	अनुष्टुप्
[अ २३।९] ४५	कः सिद्धेकाकी वरति०	"	"	प्रश्न	अनुष्टुप्
[अ २३।१०] ४६	सूर्येऽण्काकी वरति०	"	"	प्रतिप्रश्न	"
४७-४८	विष्णुस्त्वित्०॥४७॥- मल द्युषे०॥४८॥	"	"	"	"
४९-५२	पृच्छामि०॥४९॥- पञ्चस्वन्त०॥५२॥	"	"	"	त्रिष्टुप्
५३-५६	वा स्वि०॥५३॥- अजारे०॥५६॥	"	"	"	अनुष्टुप्
५७-६२	कस्तस्व० ॥५७॥- ह्य वेदि ०॥६२॥	"	"	"	त्रिष्टुप्
६३	सुभू स्वयभू प्रथमो०	"	"	लिङ्गोक्ता	अनुष्टुप्
६४	होता यक्षःप्रजापतिर्ष्टु०	"	"	प्रजापति	"
[अ १०।२०] ६५	प्रजापते न त्वदत०	"	हिरण्यगर्भं	"	त्रिष्टुप्
			अथ० संहिताया चतुर्विंशोऽध्यायः ।		
१ ४०	अश्वस्तूपरो० ॥३॥- राद्वो वैथदेव०॥४०॥	प्रजापति			(प्रजापत्यादयः)
			अथ० संहिताया पञ्चविंशोऽध्यायः ।		
१-९	शादं ददि०॥१॥-विषति नाम्ना घृतष्टु०	प्रजापति,			(शादादयः)
	जुम्यत्राय स्वाहा ।	॥ मुण्डिम औदन्य			वरणः

आ नो दशर्चं जागर्तं वैश्वदेवं गोतमः, स्वस्ति नो विराट्स्थाना, भद्रं कर्णेभिस्तृचं
त्रैष्टुभं, मा नोऽश्वस्तोमीयं दीर्घतमाह्वैष्टुभं द्वाविंशत्यृचमश्वस्तुतिस्तृतीयापष्टुयौ
जगत्याविमा तु द्वैपदे वैश्वदेवं तृचं भौवन आप्तयो वा साधनो भौवनो वा ॥ ५ ॥
[य० अ० मं० २५ । १-४७]

इति० संहितायां पञ्चविंशोऽध्यायः ।

अग्निश्च सप्त लिङ्गोक्तानि, प्रियो देवानां लौगाक्षिरनुष्टुभमनवसानां, बृहस्पते गृत्स-
मदो प्राज्ञां त्रिष्टुभमिन्द्र गोमन्त्रेऽन्यौ मायय्यौ रम्याक्षिर्कृतावानं प्रादुराक्षिर्वैश्वानरीयां,

[अ. १३।४] १०	हिरण्यगर्भः समवतंतामे०	प्रजापतिः हिरण्यगर्भः	कः	त्रिष्टुप्
[अ. २३।१]				
[अ. २३।३] ११	यः प्राणतो निमिपतो०	" "	" "	" "
	१२ यस्वमे हिमवन्तो महित्वा०	" प्राजापत्यः हिरण्यगर्भः	" "	" "
	१३ यऽआत्मदा यत्ना यस्म विश्व०	" " " "	" "	" "
१४-१८ आ नो भद्राः० ॥१९॥- तमीशानं० ॥१८॥	"	गोतमः	विश्वेदेवाः	जगती
	१९ स्वति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः०	" "	" "	विराट्स्थाना
	२० वृषदधा सरतः वृक्षिमातरः०	" "	" "	जगती
२१-२३ भद्रं कर्णेभिः० ॥२१॥- अदितिर्वी० ॥२३॥	"	"	"	त्रिष्टुप्
	२४ मा नो मिश्रो चरणो०	" दीर्घतमाः	अश्वः	"
	२५ यन्निर्णिजा रेवणसा०	" "	" "	"
	२६ एष छागः परोऽश्वेन वाजिना०	" "	" "	जगती
	२७ यद्विष्यस्तुशो देवयानं०	" "	" "	त्रिष्टुप्
	२८ होताध्वतुरावयाऽअग्निमिन्धो०	" "	" "	"
	२९ यूपमरुःऽउत ये यूपवाहा०	" "	" "	जगती
३०-४५ उष प्राणानुम० ॥३०॥- सुभस्यं नो० ॥४५॥	"	"	"	त्रिष्टुप्
	४६ इना नु कं भुवना मीपधामे०	" भौवन आप्त्य, वा भौवनः साधनो वा	विश्वेदेवाः	द्विपदा
[अ. ३।२५] ४७	भगो एवं नोऽश्वन्तम०	" देवा. वन्तुः	अग्निः	द्विपदा विराट्
	वसुरभिर्वेसुश्रवाः०	" " सुवन्तुः	"	"
[अ. ३।२६]	ते त्वा नोचिष्ट दीदिव.	" " धृतवन्धु.	"	"
[इत्यधमेध. समाप्त.]				"

अध० संहितायां पञ्चविंशोऽध्यायः ।

१ अग्निश्च वृषिर्वी च सरतो०	विवस्वान्	लिङ्गोक्त
२ यस्वमे मांशं कल्पानी०	"	"
प्रियो देवानां दक्षिणार्धं दातुं लौगाक्षि-	"	" अनवसाना अनुष्टुप्
३ बृहस्पतेऽभिति यद्रौऽभर्हद्० गृत्समदः	प्रज्ञा	त्रिष्टुप्

वापो व्यश्न आङ्गिरसोऽभि त्वा वसिष्ठ ऐन्द्रं प्रगाथं, प्रथमा बृहती, द्वितीया सतो-
बृहती, त्वामिदेवश्च शंयुर्वाहस्पत्यः, कया न ऐन्द्रं तृचं गायत्रं वामदेवोऽन्त्या तु पादिनि-
चूद्यज्ञा यज्ञा व ऊर्जा नपातश्च शंयुः, पाहि नो गर्भः प्रगाथ, एतं तृचं प्रगाथमाथेयं,
द्वे बृहत्यो तृतीया सतोबृहती, संवत्सरोऽस्याथेयम् ॥ ९॥ [य० अ० २७ मं. १३-४५]

इति० संहितायां सप्तविंशोऽध्यायः ।

इन्द्रमिडः सौत्रामणिकोऽध्याय, एकादश प्रयाजप्रैषा ऐन्द्रा आप्रीदेवत्या आघेऽनुवाके,
देवं वाहिरनुयाजप्रैषा ऐन्द्रा एकादशैवाग्निमधैन्द्रः छत्तवाकप्रैपस्त्वामथ प्रतीक उभयत्रापि,

३३ एकया च दक्षमिश्र०	प्रजापतिः	वायुः	त्रिष्टुप्
३४ तव वायवृतस्पते०	„ व्यश्नः आङ्गिरसः	„	गायत्री
३५ अभि त्वा शूर नोनुमो०	„ वसिष्ठ	इन्द्रः	बृहती
३६ न त्वावैः २५ अन्यो०	„ „	„	सतोबृहती
३७ त्वामिद्वि हवामहे०	„ शंयुःवाहस्पत्य.	„	बृहती
३८ स त्वं नश्चिर वज्रहस्त	„ „	„	सतोबृहती
३९-४० कया न०॥३९॥- कस्त्वा० ॥४०॥	„ वामदेवः	„	गायत्री
४१ अभी पु णः सस्तीना०	„ „	„	पादिनिचूत्
४२ यज्ञा यज्ञा व अग्रये०	„ शंयुः	अग्निः	बृहती
४३ पाहि नो अग्र एकया०	„	„	३,
४४ ऊर्जा नपातश्च स हिनाय०	„ वायुः	„	सतोबृहती
४५ सवत्सरोऽसि परिवत्सरोऽस्ती०	„	„	„

अथ० संहितायां अष्टाविंशोऽध्यायः । [सौत्रामणिकोऽध्यायः ।]

१ होता यक्षत्समिधेन्द्र०	प्रजापति	अश्विनौ सरस्वती	इष्म
२ होता यक्षत्तनूनपातमूर्तिभि०	„	„	तनूनपात्
३ होता यक्षदिडाभिरिन्द्र०	„	„	इडः
४ होता यक्षदर्हिपीन्द्रं निपद्र०	„	„	बर्हिः
५ होता यक्षदोमो न कीर्येष्टु	„	„	हारः
६ होता यक्षद्रुपे इन्द्रस्त्येनू०	„	„	उपामानफा
७ होता यक्षद्व्या होतासा०	„	„	देव्या होतारा
८ होता यक्षसिधो देवीर्न०	„	„	तिस्रो देव्य.
९ होता यक्षरजदारमिन्द्रं देव०	„	„	त्वष्टा
१० होता यक्षदनस्पतिष्टु०	„	„	वनस्पतिः
११ होता यक्षदिन्द्रष्टु स्वाहा०	„	„	स्वाहाकृतयः
१२ देवं बर्हिरिन्द्रष्टु सुदेव०	„	„	बर्हिः
१३ देवीर्हार इन्द्रष्टु सहाते०	„	„	हारः
१४ देवीऽउपासानचन्द्रं यज्ञं०	„	„	उपासानफा

समिधानं महद्वायोधसः आप्रिय एकादश प्रयाजप्रैपास्तथैव देवं बर्हिर्नुयाजप्रैपा, अग्नि
मद्य वायोधसः सूक्तवाकप्रैपः ॥ १० ॥ [य० अ० २८ मं० १-४६]

इति० संहितायां अष्टाविंशोऽध्यायः ।

१५	देवी जोष्टी वसुपिती०	प्रजापतिः अधिनौ सरस्वती (द्यावापृथिव्यौ अहोरात्रे वा)
१६	देवी ऊर्जाहुती दुषे०	" " "
१७	देवा देव्या होतारा०	" " " (एकः पार्थिवोऽग्निः अन्यो मध्यमः)
१८	देवीस्तित्तस्तिस्रो देवीः०	" " " तिस्रो देव्यः
१९	देव इन्द्रो नराणांभूष०	" " " (यज्ञः)
२०	देवो देवैर्वनस्पति०	" " " (यूपः)
२१	देवं बर्हिर्वारितीनां०	" " " बर्हिः
२२	देवो अग्निः स्वित्कृत्०	" " " स्वित्कृत् अग्निः
[अ. २१/५९]	२३ अभिमद्य होतारमवृणीतायं०	" " " लिङ्गोक्ता
२४	होता यक्षस्तमिधानं०	" " " समिन्
२५	होता यक्षस्तनूपातमुद्दिदं०	" " " तनूपात
२६	होता यक्षदीडेन्यमीडितं०	" " " इदः
२७	होता यक्षस्तुबर्हिषं०	" " " बर्हिः
२८	होता यक्षस्त्यचस्वतीः०	" " " द्वारः
२९	होता यक्षस्तुपेनासा सुक्षित्पे०	" " " उपासानक्ता
३०	होता यक्षस्त्यचेतसा०	" " " देव्या होतारा
३१	होता यक्षस्त्येनास्वतीस्तिस्रो०	" " " तिस्रो देव्यः
३२	होता यक्षस्तुरेतसं०	" " " त्वष्टा
३३	होता यक्षस्तनस्पति०	" " " वनस्पतिः
३४	होता यक्षस्त्याद्वाकृतीरग्नि०	" " " स्वाहाहुतयः
३५	देवं बर्हिर्वयोधसं०	" " " बर्हिः
३६	देवीर्दारी वयोधसं०	" " " द्वारः
३७	देवी उपासानक्ता०	" " " उपासानक्ता
३८	देवी जोष्टी वसुपिती०	" " " (द्यावापृथिवी अहोरात्रे वा)
३९	देवी ऊर्जाहुती दुषे०	" " "
४०	देवा देव्या होतारा०	" " " देव्या होतारा
४१	देवीस्तित्तस्तिस्रो देवी०	" " " तिस्रो देव्यः
४२	देवो नराणांभूषो देवमिन्द्रः०	" " " नराणांसः
४३	देवो वनस्पतिदेवमिन्द्रं०	" " " वनस्पतिः
४४	देवं बर्हिर्वारितीनां०	" " " बर्हिः
४५	देवोऽग्निः स्वित्कृत्०	" " " स्वित्कृत्
[अ. २१/५९-६१]	४६ अभिमद्य होतारमवृणीतायं०	" " " लिङ्गोक्ता

समिद्धो अन्नन्नाश्वमेधिकोऽध्याय, आद्या आप्रीस्त्रिष्टुभ एकादशाश्वस्तुतिर्वृहदुक्थो
वामदेव्यो ददर्शाश्वो वा सामुद्रिर्व्यदक्रन्दस्वयोदशाश्वस्तुतिस्त्रिष्टुभो भार्गवो जमदग्निर्ददर्श
दीर्घतमाश्व, समिद्धो अद्य द्वादशाप्रीस्त्रिष्टुभो जमदग्निः ॥ ११ ॥ [य० अ० २९
सं० १-३६]

केतुं कृण्वन्नाग्नेयीमनिरुक्तां गायत्रीं मधुच्छन्दा, जीमूतस्यैव पायुर्भारद्वाजः संग्रामा-

अथ० संहिताया एकोनत्रिंशोऽध्यायः ।

[आश्वमेधिकोऽध्याय]

१	समिद्धोऽन्नन्कृदर०	प्रजापति वृहदुक्थो, वामदेव्य	अथ सामुद्रि	समित्	त्रिष्टुप्
२	घृतेनाजन्म पयो०	" "	" "	तनूनपाव	"
३	ईक्ष्वश्रति बन्धश्च०	" "	" "	नराश्वस	"
४	स्तीर्णं बर्हिं सुष्टुतीमा०	" "	" "	बर्हिं	"
५	एताऽऽ व सुभगा०	" "	" "	द्वार	"
६	अन्तरा मित्रावरुणा०	" "	" "	उपासातक्ता	"
७	प्रथमा बाधू तरथिता०	" "	" "	देव्या होतारा	"
८	आदित्यैर्नो भारती०	" "	" "	तिष्ठो देव्य	"
९	त्वष्टा वीर देवकाम०	" "	" "	त्वष्टा	"
१०	अथो घृतेन रमन्वा०	" "	" "	घनस्पति	"
११	प्रजापतेस्तपसा०	" "	" "	स्वाहाकृतय	"
१२-२४	अथच्छन्दः० ॥१२-२५ प्रागा० ॥२९ ॥	भार्गवो जमदग्नि दीर्घतमा	अथ		"
२५	समिद्धोऽथ मनुषो	प्रजापति जमदग्नि		समित्	त्रिष्टुप्
२६	तन्द्रपात्वथऽश्वतस०	" "		तनूनपाव	"
२७	नराश्वसस महिमानमेया०	" "		नराश्वसः	"
२८	आनुद्धान ईक्ष्वा वन्धश्च०	" "		द्वार	"
२९	प्राचीनं बर्हिं प्रविशा०	" "		बर्हिं	"
३०	व्यजस्वतीरुर्विवा विजयन्ता०	" "		द्वार	"
३१	आसुध्वयन्ती यन्ते उपाके०	" "		उपासातक्ता	"
३२	देव्या होतारा प्रथमा सुवाचा०	" "		देव्या होतारा	"
३३	आ नो यज्ञ भारती त्वमे०	" "		तिष्ठो देव्य	"
३४	यश्दमे द्वावराष्ट्रिणी अनित्री०	" "		त्वष्टा	"
३५	उपावसृज क्षान्वा स्वमज्जन्०	" "		घनस्पति	"
३६	सद्यो जागो इयमिमीत यन्०	" "		स्वाहाकृतयः	"
३७	केतु कृण्वन्नेतवे०	मधुच्छन्दा		अग्नि (अ०) गायत्री	"
३८	जीमूतस्यैव भवति प्रतीक०	पायु भारद्वाजः		सक्तास्य त्रिष्टुप्	"
३९	धन्वगा गा धन्वनाजि०	" "		कार्मुक	"

ज्ञानपूकशोऽस्तौपीत्तच्छाहं, कार्मुकं, गुणमार्त्ता, तूर्णं, जगत्यधेनं सारधिमधेनं रश्मीन्दरी-
नर्थं रथगोपायितृञ्जगत्या लिङ्गोक्तदेवता द्वाभ्यां त्रिष्टुवनुष्टुब्ध्यामिष्टुमनुष्टुभा कशां,
ततो हस्तमं, ततस्तृचौ रथदुन्दुभिदेवत्यावैन्द्रोऽर्धचौऽन्त्यः, सर्वास्त्रिष्टुभोऽनुक्ता, आग्नेयः
कृष्णग्रीव इत्याद्या एकादशिन्योर्द्रयोः पशुदेवता, अग्रये गायत्रायेति दश हविषो वेष्टेदे-
वता ॥ १२ ॥ [य० अ० २९ मं० ३७-६०]

इति० संहितायां एकोनत्रिंशोऽध्यायः ।

देव सवितर्द्रवध्यायौ पुरुषमेधो नारायणः पुरुषो ददर्श, विश्वानि देव गायत्रीथं

४०	वक्ष्यन्ती वेदा मनीगन्ति० प्रजापतिः पायुः भारद्वाजः	गुणः	त्रिष्टुप्
४१	तेऽलाचरन्ती समनेव०	आर्त्ता	"
४२	बह्वीनां पिता बहुरस्य पुत्र०	तूर्णं	"
४३	रथे तिष्ठन्नयति धारित्रिःपुरो०	सारथिः	जघती
	जमीशूनां महिमानं पनायत०	रश्मयः	"
४४	सीमान्घोषान्कृण्वते वृष०	हरयः (जम्बाः)	त्रिष्टुप्
४५	रथवाहणं हविरस्य नाम०	रथः	"
४६	स्वादुपशुदः पितरो नयो०	रथगोपायितारः	"
४७	मालणासः पितरः सोम्यासः०	लिङ्गोक्ता (मालणादयः)	जगती
४८	सुपर्णं वस्ते सृगो जलया दन्तो०	हयुः	त्रिष्टुप्
४९	श्रज्जति परि वृंषि०	"	अनुष्टुप्
५०	आ जलन्ति स्तान्नेपरां०	कशा	"
५१	अहिरिय भौगैः पर्षेति०	हस्तमः	त्रिष्टुप्
५२	चनसते बीह्वहो हि भूया०	रथः	"
५३	दिवः पृथिव्याः पर्योऽऽडकृतं०	"	"
५४	इन्द्रस्य चक्रो मरुतामनीकं०	"	"
५५	उप श्वालय पृथिवीमुत्त यां०	दुन्दुभिः	"
५६	आक्रन्दय धरुनोऽगो न०	"	"
५७	आसूरज प्रत्यावर्तयेमा०	"	"
	तमश्वपर्णाश्वरन्ति गो नरो०	इन्द्रः	"
५८	आग्नेयः कृष्णग्रीवः सरस्वती०	परावः	"
५९	अग्रयेऽनीकवते रोहिताग्निः०	"	"
६०	अग्रये गायत्राय त्रिष्टुत्०	(अग्न्यादयः)	"

अथ० संहितायां त्रिंशोऽध्यायः ।

[पुरुषमेधः । अ. ३०-३१]

[अ. ९ मं. १] १ देव सवितः प्रयुज वल्लं नारायणः पुरुषः सवितः त्रिष्टुप्
[अ. ३ मं. २५] २ तालपितृवर्षेण्यं भगो देवस्य० " विश्वामित्रः " गायत्री

सावित्रींश्च श्यावाश्वो, विभक्तारं मेधातिथिव्रक्षणे ब्राह्मणमिति द्वे कण्डिके तपसेऽनुवाकश्च
ब्राह्मणम् ॥ १३ ॥ [य० अ० ३० मं० १-२२]

इति० संहितायां त्रिंशोऽध्यायः ।

सहस्रशीर्षा पोडशर्चमानुष्टुभं त्रिष्टुबन्तं पुरुषो जगद्रीजमत्र देवताऽश्वः पट्टच उत्तर-
नारायणो मन्त्र, आद्यास्तिस्त्रिष्टुभो द्वे अनुष्टुभाद्यन्त्या त्रिष्टुप् ॥ १४ ॥ [य०
अ० ३१ मं० १-२२]

इति० संहितायामेकत्रिंशोऽध्यायः ।

तदेव सर्वमेधोऽध्याय आत्मदैवतः सप्तमेऽहनि सर्वहोमे विनियुक्तः, सर्वमेधं ब्रह्म
स्वयम्भ्वैक्षत तदीयं मन्त्रगणं प्र वायुमच्छेत्पेतसादाद्ये द्वे अनुष्टुभौ, न तस्य द्विपदा
गायत्री, हिरण्यगर्भैक्षतन्नो मा मा हिंश्रीयस्मान्न द्वे एताः प्रतीकचोदिता ब्रह्मयज्ञे
ध्येयाः, सर्वत्रैवमेधो ह चतस्रिष्टुभ आपो ह यश्चित्प्रतीकचोदिते ॥ १५ ॥ [य०
अ० ३२ मं० १-७]

वेनस्तत्पञ्च त्रिष्टुभः सदसस्पतिं वृचेन मेधाकामो मेधां याचते, प्रथमा गायत्री

३ विश्वानि देव सवित०	नारायण पुरुषः श्यावाश्वः	सविता	गायत्री
४ विभक्तारं हृष महामहे०	" मेधातिथिः	"	"
५-२२ ब्रह्मणे ब्राह्मणं ॥५॥- अथैतानघी० ॥२२॥	"	"	"
अथ० संहितायां एकत्रिंशोऽध्यायः ।			
१-१५ सहस्रशीर्षो ॥१॥- ससास्यामन् ॥१॥	नारायणः पुरुषः	पुरुषः जगद्गोत्रं	अनुष्टुप्
१६ यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवा०	"	"	त्रिष्टुप्
[उत्तरनारायणः १७ अद्भयः संश्रुतं पृथिव्यै०	"	आदित्यः	"
मं. १७-२२] १८ वेदाहमेतं पुरुषं महान्तं	"	"	"
१९ प्रजापतिश्चरति गर्भेऽजन्तं	"	"	"
२० यो देवेभ्यऽआ तपति०	"	"	"
२१ हचं ब्राह्मी जनयन्तो०	"	"	अनुष्टुप्
२२ श्रीश्च ते रुद्रमीश्वरं पत्न्या०	"	"	"
अथ० संहितायां द्वाविंशोऽध्यायः । [सर्वमेधः अ० ३२]			
१ तदेवाभिस्रदादित्य०	ब्रह्म स्वयम्भु	भस्मा	अनुष्टुप्
२ सर्वे निमेधा जज्ञिरे०	"	"	"
३ न तस्य प्रतिमाऽअस्ति०	"	"	"
४-७ एषो ह देवः ॥४॥- यं क्रन्दसी० ॥७॥	"	"	द्विपदा गायत्री
६-१२ वेनस्तत् ॥६॥- परि श्यावायुधिवी० ॥१२॥	"	"	त्रिष्टुप्
१३ मदसस्पतिमनुतं०	"	" लिङ्गोक्त	गायत्री
(मदसस्पतिः)			

लिङ्गोक्तदेवता, द्वितीयाग्नेयनुष्टुप्, तृतीया लिङ्गोक्तदेवतानुष्टुपिदं मे मान्त्रवर्णिक्यनुष्टुपे-
तया देवेभ्यः श्रीकामो याचते धियम् ॥ १६ ॥ [य० अ० ३२ मं० ८-१६]

इति० सहिताया इगप्रियोऽध्याय ।

अस्याजरासोः समदशाग्रिष्टुत्याग्रिष्टोमिके प्रथमेऽहनि पुरोरुच आग्नेय्य आद्ये द्वे ऐन्द्रवाय-
वस्यास्याजरासो वत्सग्रीर्हरयो धूमकेतवो विरूपो, यज्ञा नो मैत्रावरुणस्य गोतमो, द्वे विरूपे
शुक्रस्य कुत्सोऽयमिह मान्थिनो वैश्वदेवग्रहग्रहणे त्रीणि शता विश्वामित्र ऐन्द्राग्रस्याग्नि-
र्वृत्राणि भरद्वाजो वैश्वदेवस्य विश्वेभिः सोम्यं मेधातिथिरायन्मरुत्वतीययोर्द्वे आ यत्प-
राशरः शाक्तयोऽग्ने शर्द्धाऽत्रिदुहिता विश्ववारा, त्वाथ् हि भरद्वाजस्त्ये अग्ने द्वे बृहत्या-
वाादित्यस्य त्वे अग्ने वसिष्ठः, श्रुधि प्रस्कण्व आदित्यग्रहग्रहणे विश्वेषामदितिर्वामदेवो
गोतमो महो अग्नेः सावित्रस्य लुशोधानाकोऽनुक्तं गायत्रं त्रैष्टुम् ॥ १७ ॥ [य०
अ० ३३ मं० १-१७]

	१४ या मेधा देवगजा ०	ब्रह्म स्वयम्भु	अग्नि	अनुष्टुप्
	१५ मेधा मे वरुणो ददातु०	"	लिङ्गोक्ता(वरुणाद्य)	"
	१६ इद मे ब्रह्म च क्षत्र०	"	मन्त्रोक्ता (श्री.)	"
	अथ० सहिताया त्रयस्त्रिंशोऽध्याय ।			
	१ अस्याजरासो वसामरिन्ना०	वत्सग्री	अग्नि	त्रिष्टुप्
	२ हरयो धूमकेतवो०	विरूप	"	गायत्री
	३ यज्ञा नो मित्रावरुणा०	गोतम	"	"
[अ १३।२०]	४ युद्धा हि देवहृतमा०	विरूप	"	"
	५ द्वे विरूपे चरत. स्वर्थे०	कुत्स	"	त्रिष्टुप्
[अ ३।१५]	६ अयमिह प्रथमो धायि०	वामदेव	"	जगती
	७ त्रीणि शता त्रींस्तहस्ताग्न्याग्नि०	विश्वामित्र	"	त्रिष्टुप्
[अ ७।२४]	८ मूर्धान दिवोऽभरति श्रुधिव्या०	भरद्वाज	वैश्वानर	"
	९ अग्निर्वृत्राणि जह्वनद्०	"	अग्निः	गायत्री
	१० विश्वेभिः सोम्य मध्यम०	मेधातिथि	"	"
	११ आ यदिपे वृषति तैमऽआनद्०	पराशर शाकल	"	त्रिष्टुप्
	१२ अग्ने शर्षे महते सोभगाय०	अत्रिदुहिता विश्ववारा	"	"
	१३ त्वाथ् हि मन्त्रतममकंशोके०	भरद्वाज.	"	"
	१४ त्वे अग्ने स्वाहुत मियास ०	वसिष्ठ	"	बृहती
	१५ श्रुधि श्रुत्कर्म वद्विमि०	प्रस्कण्व	"	"
	१६ विश्वेषामदितिर्विश्वियाना०	वामदेव गोतम	"	त्रिष्टुप्
	१७ महोऽग्ने सविधानस्य०	लुशोधानाक	"	"

इन्द्रस्तुत्युक्थे द्वितीयेऽह्न्येन्द्रः पुरोरुचो द्वादश प्रतीकचोदिते च द्वे तिस्रश्चापथि-
द्वसिष्ठो, गाव उप पुरुमीटाजमीदौ, यदद्य वसिष्ठ, आ सुते सुनीतिरातिष्ठन्तं विश्वामित्रः, प्र
वः सूचीको, बृहन्नि त्रिशोक, इन्द्रेहि मधुच्छन्दा, इन्द्रो वृत्रं विश्वामित्रः, कुतस्त्वमगस्त्य,
आ तद्गौरीवितिः शाकल्य, इमां ते कुत्सो जगतीमनुक्तं गायत्रं त्रैदुभम् ॥१८॥ [य०
अ० ३३ मं० १८-२९]

सूर्यस्तुत्युक्थे तृतीयेऽहनि सौर्यश्चतुर्दश पुरोरुचस्तिस्त्रथ प्रतीकोक्ता, विभ्राद् बृह-
जगती विभ्राद् सौर्य उदु त्वं तिस्रः प्रस्कण्व, आ नोऽगस्त्यो, यदद्य श्रुतकक्षसुकर्षा,
तरणिः प्रस्कण्वस्तत्सूर्यस्य द्वे कुत्सो, यमहाँ द्वे जमदग्निर्वृहतीसतोबृहत्याँ, श्रायन्त इय

१८	आपथित्यप्युस्तयो न गावो०	वसिष्ठः	इन्द्रः	त्रिष्टुप्
१९	गावऽउपावतावते०	पुरुमीटाजमीदौ	"	गायत्री
२०	यदद्य सूऽऽदिते०	वसिष्ठः	"	"
२१	आ सुते सिञ्चत श्रियं०	सुनीतिः	"	"
[अ. ७।१२]	तं प्रलथा०	अवत्सारः काश्यपः	" विश्वेदेवाः	त्रिष्टुप्
[अ. ७।१६]	अयं वेनः०	वेनः	" वेनः	"
२२	आतिष्ठन्तं परि विश्वेऽभभूपन्०	विश्वामित्रः	"	त्रिष्टुप्
२३	प्र वो महे मन्दमानायाम्पसो०	सूचीकः	"	"
२४	बृहन्निदिभ्मऽएषां भूरि०	त्रिशोकः	"	गायत्री
२५	इन्द्रेहि मत्स्यन्धसो०	मधुच्छन्दाः	"	"
२६	इन्द्रो वृत्रमधृषोच्छर्षनीतिः०	विश्वामित्रः	"	त्रिष्टुप्
२७	कुतस्त्वमिन्द्र माहिनः०	अगस्त्यः	"	"
२८	आ तत्तऽइन्द्रायवः०	गौरीवितिः शाकल्यः	"	"
२९	इमां ते धियं प्र भरे महो०	कुत्सः	"	जगती
३०	विभ्राद् बृहत्पिपवतु सोम्यं०	विभ्राद् सौर्य	सूर्यः	"
३१-३३	उदु त्वा॥३१॥- देव्यावध्व० ॥३३॥	प्रस्कण्व	"	गायत्री
[अ. ७।१२]	तं प्रलथा०	अवत्सारः काश्यपः	" विश्वेदेवाः	त्रिष्टुप्
[अ. ७।१६]	अयं वेनः०	वेनः	" वेनः	"
[अ. ७।४२]	चित्रं देवानां०	कुत्स	"	"
३४	आ नऽइदामिर्विदये०	अगस्त्यः	"	"
३५	यदद्य कष बृहत्पुदगा०	श्रुतकक्ष-सुकर्षा	"	गायत्री
३६	तरणिविश्वदर्शतो०	प्रस्कण्वः	"	"
३७	तत्सूर्यस्य देवत्वं तन्माहिल्वं०	कुत्सः	"	त्रिष्टुप्
३८	तन्मित्रस्य वरुणस्याभिचक्षे०	"	"	"
३९	यमहाँ २५ असि सूर्यं०	जमदग्निः	"	बृहती

नृमेघो बृहतीमघा देवाः कुत्स, आ कृष्णेन हिरण्यस्तूप आङ्गिरसोऽनाख्यातश्च सौर्यं
गायत्रं त्रैष्टुभम् ॥ १९ ॥ [य० अ० ३३ मं० ३०-४३]

वैश्वदेवस्तुतिश्चतुर्थेऽहनि, वैश्वदेव्यः पुरोरुच एकादश पद च प्रतीकोक्ताः, प्र वावृजे
वसिष्ठस्त्रिष्टुभमिन्द्रवापू बृहस्पतिं द्वे मेधातिथिराधि नः कुसीदी काण्वोऽत्र इन्द्र प्रतिक्षत्र,
इन्द्राग्नी मित्रावरुणा जगतीं काश्यपोऽवत्सारोऽस्मे रुद्राः प्रगायोऽर्वाश्चो अद्य कूर्मो गार्त्स-
मदो, विश्वे अद्य लुशोधानाको, विश्वे देवाः सुहोत्रो, देवेभ्यो हि वामदेवो जगतीमनुक्तं
गायत्रं त्रैष्टुभम् ॥ २० ॥ [य० अ० ३३ मं० ४४-५४]

अथानारभ्याधीतं मन्त्रगणमर्वाक्पितृमेघादादित्ययाज्ञवल्क्यौ ददशतु, प्र वायुं
पञ्चदशर्चः पुरोरुगणो द्वे च प्रतीकोक्ते, प्र वायुमृजिश्वा, मित्रश्च हुवे द्वे मधुच्छन्दा, मित्रं

४०	वद् सूर्यं श्रवसा महौ०	जमदग्नि	सूर्यः	सतोबृहती
४१	आयन्तऽइव सूर्यं०	नृमेघः	"	बृहती
४२	अद्या देवाऽऽदिता सूर्यस्य०	कुत्सः	"	त्रिष्टुप्
४३	आ कृष्णेन रजसा०	हिरण्यस्तूपः आङ्गिरसः	"	"
४४	प्र वावृजे सुप्रया वहिर्दिषामा०	वसिष्ठः	विश्वेदेवा.	त्रिष्टुप्
४५	इन्द्रवापू बृहस्पतिं०	मेधातिथिः	"	गायत्री
४६	वरुण प्रायिता भुवन्मित्रो०	"	"	"
४७	अधि न इन्द्रैर्वा पिप्पि०	कुसीदी काण्वः	"	"
	तं प्रानथा० [अ. ७।१२]			
	अयं वैनः० [अ. ७।१६]			
	ये देवासाः० [अ. ७।१९]			
	आ न इडाभि० [अ. ३३।३४]			
	विश्वेभिः सोम्यं मधु० [३३।१०]			
	ओमासश्रपंगीष्टता० [७।३३]			
४८	अस्मद्भन्त्र वरुण मित्र त्रेवाः०	प्रतिक्षत्र	"	त्रिष्टुप्
४९	इन्द्राग्नी मित्रावरुणादितिष्टु०	काश्यपोऽवत्सारः	"	जगती
५०	अस्मे रुद्रा पर्वता मेहगासो०	प्रगायः	"	त्रिष्टुप्
५१	अर्वाश्चोऽअद्या भवता यजत्रा०	कूर्मः गार्त्समद्	"	"
[अ. १८।३३]	५२ विश्वेऽअद्य भरुतो विश्वऽउती०	लुशोधानाक.	"	"
	५३ विश्वे देवाः शृणुतेमपू हव मे०	सुहोत्रः	"	"
	५४ देवेभ्यो हि प्रथम यज्ञियेभ्यो०	वामदेव.	"	जगती
	५५ प्र वायुमच्छा बृहती मनीषा० आदित्ययाज्ञवल्क्यौ, ऋक्षिश्वा	वायुः		त्रिष्टुप्
	५६ इन्द्रवापूऽग्ने सुता०	"	इन्द्रवापू	गायत्री
	५७ मित्रपू हुवे पूनदक्ष०	"	मधुच्छन्दाः लिङ्गोका(मित्रावरुणौ)	"

लिङ्गोक्ता, दत्ता युवाकव आश्विनीं, विदधदैन्द्रीं कुशिको, न हि स्पशं विश्वामित्रो
 वैश्वानरीष्टुश्रा विघनिनैन्द्राग्नीं भरद्वाज, उपासै सौमीं देवलोऽसितो वा, ये त्वा विश्वा-
 मित्रो, जनिष्ठा उग्रो गौरीवितिरा तू वामदेवस्तृचमैन्द्रं, त्वमिन्द्रैन्द्र्यौ नृमेधः पथ्यावृ-
 ह्वीसतोवृहत्व्यौ, यज्ञो देवानां कुत्सोऽदग्धेभिः सावित्रीं जगतीं भरद्वाज, [अनुक्तं गायत्रं
 त्रैष्टुभम्] ॥ २१ ॥ [य०अ०३३ मं०५५-६९]

प्र वीरया पञ्चदशर्चः पुरोल्लगणो द्वे च प्रतीकोक्ते, प्र वीरया वसिष्ठो वायव्यां,
 काव्ययोरराजानेषु दक्षस्त्रिरश्विनः परमेष्ठी प्रजापतिर्भाववृत्तमा रोदसी जगतीं विश्वामित्र,
 उक्थेभिर्वृत्रहन्तमा वसिष्ठ उप नः सुहोत्रो वैश्वं देवीं, ब्रह्माणि मेऽगस्त्यो द्वे इन्द्रमरुत्संवादे,

५८ दत्ता युवाकवः सुता०	आदित्यपाञ्चवल्क्यौ	मधुष्कन्दाः	अश्विनौ	गायत्री
तं प्रलया० [अ. ७।१२]				
अयं वेनः [अ. ७।१६]				
५९ विदधदीं सरसां स्तगमद्रे०	”	कुशिकः	इन्द्रः	त्रिष्टुप्
६० न हि स्पशमविदधन्ममन्वा०	”	विश्वामित्रः	वैश्वानरः	”
६१ उग्रा विघनिता मृध०	”	भरद्वाजः	इन्द्राग्नी	गायत्री
६२ उपासै गायता नरः०	”	देवलः, असितः वा	सोमः	”
६३ ये स्वाहिरुत्वे मधवद्यधंन्द्ये०	”	विश्वामित्रः	इन्द्रः	त्रिष्टुप्
६४ जनिष्ठाऽउग्रः सहसे नुराय०	”	गौरीवितिः	”	”
६५ आ तू मध्वेन्द्रं वृत्रहन्०	”	वामदेवः	”	गायत्री
६६ त्वमिन्द्रं प्रतृतिभ्वभि०	”	नृमेधः	”	पथ्यावृहती
६७ अनु ते शुभ्रं तुरयन्तमीपतुः०	”	”	”	सतोवृहती
[अ. ८ मध] ६८ यशो देवानां प्रलेति सुन्न०	”	वुत्सः	आदित्यः	त्रिष्टुप्
६९ अदग्धेभिः सावितः०	”	भरद्वाजः	सविता	जगती
७० म वीरया शुचयो इन्द्रिरे धा०	”	वसिष्ठः	वायुः	त्रिष्टुप्
[अ. ११।१७] ७१ गाव्युऽउपावतावतं०	”	पुरमीडाववसीदी	इन्द्रः	गायत्री
७२ काव्ययोरराजानेषु०	”	दक्षः	मित्रावरणौ	”
[अ. ११।१९] ७३ दैव्यावभ्यर्च्युऽथा गता०	”	प्रस्कण्वः	सूर्यः	”
तं प्रलया० [अ. ७।१२]				
अयं वेनः [अ. ७।१६]				
७४ तिरश्विनो विततो रश्मिरेषा०	”	परमेष्ठी प्रजापतिः	भाववृत्तं (विधेदेवाः)	त्रिष्टुप्
७५ आ रोदसीऽप्रष्टगदा०	”	विश्वामित्रः	वैश्वानरः	जगती
७६ उक्थेभिर्वृत्रहन्तमा०	”	वसिष्ठः	इन्द्राग्नी	गायत्री
७७ उप नः सुवयो गिराः०	”	सुहोत्रः	विधेदेवाः	”
७८ ब्रह्माणि मे मतयाः०	”	अगस्त्यः	इन्द्रामरुतौ	त्रिष्टुप्

तदिदार्यवणो बृहदिव, इमा उ त्वा द्वे बृहत्यां मेघातिथिर्यथे सहस्रं मेघातिथिः सतो-
बृहतीम् [अनुक्तं गायत्रं त्रैष्टुभम्] ॥ २२ ॥ [य० अ० ३३ मं० ७०-८४]

आनस्रयोदर्शकः पुरोरुगणश्चतुर्कचं प्रतीकचोदितं चानो वायव्यां जमदगिरि-
न्द्रवायु सुसन्दशैन्द्रवायव्यां तापस, ऋधगित्था मैत्रावरुणी जमदगिरा यातमाधिनीं व-
सिष्ठः, प्रेतु वैश्वदेवीं कण्वश्चन्द्रमा अप्सवैन्द्रीमाहुतिपरिणामवादिनीं त्रित आप्त्यो, देवं
देवं वो मनुर्वैवसतो वैश्वदेवीं, दिवि ष्टो मेघ ऐन्द्र, इन्द्राग्नी अपात्सुहोत्रो, देवासो हि
मनुरपाधमद् द्वे नृमेघोऽस्येमेघातिथिर्दशम्येकादश्यन्त्या सतोबृहत्यः, शोपा बृहत्यः शोपा
बृहत्यः ॥ २३ ॥ [य० अ० ३३ मं० ८५-९७]

इति संहितायां त्रयस्त्रिंशोऽध्यायः ।

इति सर्वाणुकुक्रमसूत्रे तृतीयोऽध्यायः ।

अथ सर्वाणुकुक्रमसूत्रे चतुर्थोऽध्यायः ।

यज्ञाग्रतः पृथुचं मानसं त्रैष्टुभं शिवसङ्कल्पः, पितुं नृष्णिहमगस्त्योऽन्नस्तुतिमन्वि-

७९ अनुत्तमा ते मघवन्नकिर्तुं०	आदित्ययाज्ञवल्क्यो, अगस्त्यः	इन्द्रामरुतो	त्रिष्टुप्
८० तदिदास भुवनेषु ज्येष्ठं०	"	आधर्वणो बृहदिवः	महेन्द्रः
८१-८२ इमाऽउ त्वा०॥८१॥-यस्यायं विश्व०॥८२॥	"	मेघातिथिः	आदित्यः
८३ भयधुं सहस्रमृषिभिः०	"	"	सतोबृहती
[अ.३.३।९९] ८४ अद्रव्येभिः सविताः०	"	भरद्वाजः	सविता
८५ आ नो यज्ञं दिविऽष्टशं०	"	जमदग्निः	वायुः
८६ इन्द्रवायू सुसन्दशा०	"	तापसः	इन्द्रवायू
८७ ऋधगित्था स मर्त्यः०	"	जमदग्निः	मित्रावरुणी
८८ आ यातमुष भूपतं०	"	वसिष्ठः	अश्विनौ
८९ प्रेतु ब्रह्मणस्पतिः०	"	कण्वः	विश्वेदेवाः
९० चन्द्रमाऽअप्सवन्तरा०	"	त्रितः आप्त्यः	इन्द्रः
९१ देवं-देवं वोऽवसे०	"	मनुः वैवस्वतः	विश्वेदेवाः
९२ दिवि ष्टोऽअरोचत०	"	मेघाः ऐन्द्रः	वैश्वानरः
९३ इन्द्राग्नीऽअपादियं०	"	सुहोत्रः	इन्द्राग्नी
९४ देवासो हि ध्या मनवे०	"	मनुः	विश्वेदेवाः सतोबृहती
९५ अपाधमदग्निशस्तीरशस्तिहा०	"	नृमेघः	इन्द्रः (मस्तवान्)
९६ म वऽइन्द्राय बृहते०	"	"	"
९७ अत्येदिन्द्रो वाचधे वृष्ण्यधुं०	"	मेघातिथिः	महेन्द्रः सतोबृहती

इति सर्वाणुकुक्रमसूत्रे तृतीयोऽध्यायः ।

चतुर्ऋचमानुष्टुभं, द्वयोरनुमतिर्द्वयोः सिनीवालीसरस्वत्यौ, सिनीवालि पृथुष्टुके द्वे गुत्स-
मदस्त्वमग्ने द्वे आप्रेय्यौ जगत्यौ हिरण्यस्तूप आङ्गिरस, उचानायां द्वे देवश्रम देववातश्च
भारवावाद्या त्रिष्टुब्ध्रितीयानुष्टुप् मन्महे नोषा द्रघृचर्मन्द्रं त्रिष्टुभमिच्छन्ति त्वा द्रघृच-
मैन्द्रं त्रैष्टुभमेव देवश्रवा देववातश्च भारतौ ॥ १ ॥ [य० अ० ३४ मं १-१९]

अथाहं युत्सु गोतमश्चतुर्ऋचं त्रैष्टुभं, साम्भ्यमष्टौ व्यख्यचतुर्ऋचं त्रैष्टुभं, सावित्रमा-
ङ्गिरसो हिरण्यस्तूपो द्वितीया जगत्युभा पिवतमाश्विनं तृचमुभा पिवतं प्रस्कण्यो गायत्री-
ममस्वतीमश्विना त्रिष्टुभौ कुत्स, आ रात्रि पथ्यावृहतीं, रात्रिदेवत्यां कशिपा भरद्वाज-

अथ सर्वानुक्रमस्तूत्रे चतुर्थोऽध्यायः ।

अथ० संहिताया चतुर्ष्वितोऽध्याय ।

१-६ यज्ञाग्रतो०॥१॥- सुचारधिरशानिव०॥६॥ शिवसकरपः, आदित्ययान्नवल्गयौ	मन	त्रिष्टुप्
७ पितुं शु श्लोष महो०	अगस्त्य	अन्नम् उष्णिक्
८ अन्विदनुमते त्व मन्यासे०	"	अनुमतिः अनुष्टुप्
९ अनु नोऽद्यानुमति०	"	" "
१० सिनीवालि पृथुष्टुके०	गुत्समद	मिनीवाली "
११ पञ्च नद्य सरस्वती०	"	शरस्वती "
१२ त्वमग्ने प्रयमोऽङ्गिरा०	हिरण्यस्तूप आङ्गिरस	अग्नि जगती
१३ त्व नोऽभ्ये तव देव०	" "	" "
१४ उचानायामवभर०	देवश्रवा देववातश्च भारतौ	" त्रिष्टुप्
१५ इडायास्त्वा पदे वय०	" "	" अनुष्टुप्
१६ प्र मन्महे दावसानाय शूप०	नोषा	इन्द्र त्रिष्टुप्
१७ प्र वो महि महि नमो०	"	" "
१८ इच्छन्ति त्वा सोम्यास०	देवश्रवा देववातश्च भारतौ	" "
१९ न ते हरे परमा०	" "	" "
२० अपाठ युत्सु घृतानु०	गोतम	" सोम
२१ सोमो धेनुषू सोमो०	"	" "
२२ त्वमिमाऽश्रोपथाः सोम०	"	" "
२३ देवेन नो मनसा देव सोम०	"	" "
२४ अष्टौ व्यण्यत्ककुम्भः	हिरण्यस्तूप आङ्गिरस	सविता "
२५ हिरण्यपाणि, सविता०	" "	" जगती
२६ हिरण्यहस्तोऽशसुर सुनीध०	" "	" त्रिष्टुप्
२७ ये ते पन्थाः सवित०	" "	" "
२८ उभा पिवतमाश्विनोभा०	प्रस्कण्य	" अश्विनी गायत्री
२९-३० अमस्वती०॥२९॥- धूमिराशुभिः०॥३०॥ कुत्स	"	" त्रिष्टुप्

दुहितोपस्तदुपस्यां परोष्णिहं गोतमः, प्रातरग्निं वसिष्ठः सप्तर्चमाद्या जगती बहुदेवत्या,
पञ्च भगदेवत्यास्त्रिष्टुभोऽन्त्योपस्याः ॥ २ ॥ [य० अ० ३४ मं० २०-४०]

पूपन्तव सुहोत्रः, पथस्पथः परिपतिमृजिश्चैते पौष्ण्यौ गायत्रीत्रिष्टुभौ, त्रीणि पदा
वैष्णव्यौ गायत्र्यौ मेधातिथिघृतवती भुवनानां भरद्वाजो द्यावापृथिव्यां जगती, ये नो
लिङ्गोक्तदेवतां त्रिष्टुभं विहन्य, आ नासत्या हिरण्यस्तूप आश्विनीमेप वो मार्तुतां त्रिष्टु-
भमगस्त्यः, सहस्तोमा ऋषिसृष्टिप्रतिपादिकां त्रिष्टुभं यज्ञः प्राजापत्य, आयुष्यं वर्चस्व्यं
तृचं दक्ष उष्णिकशकरीत्रिष्टुभो हिरण्यस्तुतिरुत न ऋजिश्वा बहुदेवत्यां त्रिष्टुभमिमा
गिरः कूर्मो गार्त्समद आदित्यदेवत्यां त्रिष्टुभं, सप्त ऋपयोऽध्यात्मवादिनी जगत्युत्तिष्ठ
तृचो ब्राह्मणस्पत्य आद्ये बृहत्यां कण्वो घौरौऽन्त्यां त्रिष्टुभं गृत्समदो, य इमा चतुर्भ्रुचं

[अ.३३/४३]	३१ आ हृष्णेन रजसा०	हिरण्यस्तूपः आगिरसः आदित्ययाज्ञवल्क्यौ सूर्यः	त्रिष्टुप्
	३२ आ रात्रिं पार्थिवधुं रजः०	कशिपा भरद्वाजदुहिता	रात्रिः पथ्याबृहती
	३३ उपस्तुचित्रमा भरा०	गोतमः	उषाः परोष्णिक्
	३४ प्रातरग्निं प्रानरिन्द्रधुं०	वसिष्ठः	बहुदेवताः (अग्न्यादयः) जगती
३५-३९ प्रातर्जितं० ॥३५॥-समध्वरा० ॥३९॥			भगः त्रिष्टुप्
	४० अथायतीर्गोमतीर्गोऽउपासो०		उषाः
	४१ पूपन्तव व्रते वयं०	सुहोत्रः	पूषा गायत्री
	४२ पथस्पथः परिपति०	ऋजिष्वा	त्रिष्टुप्
	४३ त्रीणि पदा वि चक्रमे०	मेधातिथिः	विष्णुः गायत्री
	४४ तद्विप्रासो विपण्यवो०		
	४५ घृतवती भुवनानामभि०	भरद्वाजः	द्यावापृथिवी जगती
	४६ वे नः सपत्नाऽअप ते०	विहन्यः	लिङ्गोक्ता (इन्द्राग्न्यादयः) त्रिष्टुप्
	४७ आ नासत्या त्रिभिरेका०	हिरण्यस्तूपः	अश्विनो जगती
	४८ पृष व स्तोमो नरत्०	अगस्त्यः	मरुतः त्रिष्टुप्
	४९ सहस्तोमाः सहृष्टन्दन०	यज्ञः प्राजापत्यः	(ऋषिसृष्टिः)
	५० आयुष्यं वर्चस्वधुं०	दक्षः	हिरण्यम् उष्णिक
	५१ न तद्रक्षाधुषि न पिशाचा०		
	५२ यदावशन्दाक्षामणा०		
	५३ उत नोऽहिवृष्यः शृणोत्वज०	ऋजिश्वा	बहुदेवताः (धृष्यादयः)
	५४ इमा गिरऽश्वाहिव्येभ्यो०	कूर्मः गार्त्समदः	आदित्याः
	५५ सप्तऽऋपयः प्रतिहिताः०		(सप्तऋपयः) जगती
	५६ उत्तिष्ठ ब्राह्मणस्पति०	कण्वो घौरः	ब्राह्मणस्पतिः बृहती
	५७ अ नूनं ब्राह्मणस्पति०		
	५८ ब्राह्मणस्पतिं त्वमस्व यन्ता०	शृत्समदः	त्रिष्टुप्

प्रतीकोक्तम् ॥ ३ ॥ [य० अ० ३४ सं० ४१-५८]

इति० संहिताया चतुस्त्रिंशोऽध्याय ।

अपेतोऽध्यायः पित्र्य आदित्यस्य देवानां वाद्या गायत्री परं यजुः, सविता ते गायत्री, वायुः पुनातु चत्वारि लिङ्गोक्तानि, सविता ते गायत्री, परं मृत्योः सङ्कसुकस्त्रिष्टुभं मृत्युदेवत्यां, शं वातोऽनुष्टुब्नृहत्यौ वैश्वदेव्यावश्मन्वर्ती सुचीकस्त्रिष्टुभं वैश्वदेवीमपाद्यं लिङ्गोक्तदेवतामनुष्टुभं शनःशेषो दुःखप्रनाशनीमनद्वाहमानद्ब्रह्मनुष्टुभं जीवेभ्यः सङ्कसुको मृत्युदेवत्यां त्रिष्टुभमायुष्मानन्न आप्रेयीं त्रिष्टुभं वैखानसः, परीमेऽनुष्टुभमैन्द्रीं भारद्वाजः शिरिम्बिठः, ऋचादमर्षिं त्रिष्टुभमाप्रेयीं दमनो, वह वपां जातवेदसी त्रिष्टुप्,

[अ १०१७]	यऽहमा विश्वा सुवना०	विश्वकर्मा भौवन	आदित्ययाज्ञवल्क्यौ विश्वकर्मा	त्रिष्टुप्
[अ १०१६]	विश्वकर्मा०	" "	" "	" "
[अ १०१७]	यो न पिता०	" "	" "	" "
[अ १११६३]	अन्नपतेऽश्वस नो देहि०	प्रजापति साध्या	" अग्निः उपरिष्टाद्बृहती	

अथ० संहिताया पञ्चत्रिंशोऽध्याय ।

[पित्र्योऽध्यायः]

१	अपेतो यन्तु पणयो०	आदित्य , देवा वा	पितर	गायत्री
२	सविता ते शरीरेभ्य०	" "	" "	" "
३	वायु पुनातु सविता०	" "	लिङ्गोक्ता(वाय्वाद्य)	" "
[अ १२१०६]	४ अश्वये घो निपदन०	" "	आथर्वणो भिषक्	ओपधि अनुष्टुप्
	५ सविता ते शरीरति०	" "	(सविता)	गायत्री
	६ प्रजापतौ त्वा देवतापामुषो०	" "	प्रजापतिः	उष्णिक्
	७ पर मृत्योऽञ्जु परेहि पन्था०	" "	सङ्कसुकः	मृत्यु त्रिष्टुप्
	८ श वात श्शूहि ते घृणि०	" "	विश्वदेवा	अनुष्टुप्
	९ करपन्तां ते दिवास्तुभ्य०	" "	"	बृहती
	१० अरमन्वर्ती रीपते स११०	" "	सुपीक	त्रिष्टुप्
	११ अयापमप किल्विव०	" "	शुन शेषः	लिङ्गोक्ता अनुष्टुप्
[अ ११२२]	१२ सुमिश्रिया नऽभापऽभोपथ०	" "	प्रजापतिः	वरुणः
	१३ अतद्वाहमन्वारभामदे०	" "	"	अतद्ब्रह्म
[अ २०१३]	१४ उद्दय तमससपरि०	" "	प्रस्वण्वः	सूर्यः
	१५ इम जीवेभ्यः परीषि द्यामि०	" "	सङ्कसुक	मृत्युः त्रिष्टुप्
[अ ११३१८]	१६ अन्नऽभ्रायु११ पयस०	" "	प्रजापति वैखानस	पयमान अग्निः गायत्री
	१७ आयुष्मानग्ने हविषा वृषानो०	" "	वैखानसः	अग्नि त्रिष्टुप्
	१८ परीमे घामनेवत०	" "	भारद्वाज शिरिम्बिठः	इन्द्र अनुष्टुप्
	१९ ऋचादमर्षि प्र हिणोमि दूर०	" "	दमनः	अग्निः त्रिष्टुप्
	२० वह वपां जातवेदं पितृभ्यो०	" "	"	जातवेदः

स्योना पृथिवि मेघातिथिः पार्थिवी गायत्रीमसाच्चभात्रेयी गायत्र्यनिरुक्ता ॥ ४ ॥

[य० अ० ३५ मं० १-२२]

इति० संहितायां पद्यप्रशोऽध्यायः ।

अचं वाचं पञ्चाध्यायी दध्यङ्गार्थवर्णो ददर्शाग्निकाश्वमेधिकवर्जमाधोऽध्यायः
शान्त्यर्थो वैश्वदेव, आद्यानि यजूंथपि, यन्मे गार्हस्पत्या पंक्तिः, कया त्वमैन्द्र्यनिरुक्ता
गायत्रीन्द्रो विश्वस्य विराड् द्विपदा, शं नो द्वे अनुष्टुभावहानि द्विपदा गायत्री, शं न
इन्द्रात्री त्रिष्टुग्गायत्र्यावन्त्याग्नीर्घोः शान्तिर्यजूंथपि नमस्ते अस्त्वनुष्टुभौ, तच्चक्षुः पुर

२१ स्योना पृथिवि नो भवा० आदित्यः देवाः वा मेघातिथिः पृथिवी गायत्री

२२ अस्मात्त्वमपि जातोऽसि० " " अग्निः अनिरुक्ता गायत्री

अथ० संहितायां पद्यप्रशोऽध्यायः ।

	१ अचं वाचं प्रवदो०	दध्यङ्गार्थवर्णः	विश्वेदेवाः	
	२ यन्मे छिद्रं यजुषो०	"	बृहस्पतिः	पंक्तिः
[अ. ३ मं. ३५]	३ भृशुं वः स्वः तासवितु०	"	विश्वामित्र	गायत्री
[अ. २७३२]	४ कया नक्षत्र आ०	"	वामदेव.	"
[अ. २७४०]	५ कस्त्वा सव्यो भदाना०	"	"	"
[अ. २७४१]	६ अनी पु णः सखीना०	"	"	"
	७ कया त्वं नज्जत्या०	"	इन्द्रः	अनिरुक्ता गायत्री
	८ इन्द्रो विश्वस्य राजति	"	"	द्विपदा विराड्
	९ शं नो मित्र शं वरुण०	"	(मित्रवरणादयः)	अनुष्टुप्
	१० शं नो वातः पवताष्टु०	"	"	"
	११ अहानि शं भवन्तु न०	"	(अहानि रात्रयश्च)	द्विपदा गायत्री
	शं नऽइन्द्राग्नी भवता०	"	(इन्द्राग्न्यादयः)	त्रिष्टुप्
	१२ शं नो देवीरभिष्टव०	"	भापः	गायत्री
[अ. ३५२२]	१३ स्योना पृथिवि नो०	"	मेघातिथि	पृथिवी
[अ. ११५०]	१४ आपो हि ह्य मयोमुव०	"	सिन्धुदीपः	भापः
[अ. ११५१]	१५ यो वः शिवतमो रस०	"	"	"
[अ. ११५२]	१६ तस्मात्सभरङ्गमय्य वो०	"	"	"
	१७ धौः यान्तिरन्तरिक्ष०	"	(विज्ञोक्ताः)	"
	१८ दते दृष्टुह मा मित्रस्य०	"	(महावीरः)	"
	१९ दते दृष्टुह मा । ज्योतेः०	"	"	"
[अ. १७११]	२० नमस्ते हरसे शोचिये०	"	ऋषिसुता लोपामुद्रा	अग्निः
	२१ नमस्तेऽभस्तु विद्युते०	"	(विद्युस्तत्रावित्पुरुषो भगवाय्)	अनुष्टुप्
	२२ यतो यतः समीहसे०	"	"	"

उष्णिक् सौरी ॥ ५ ॥ [य० अ० ३५ मं० १-२४]

इति० संहितायां पदत्रिनोऽध्यायः ।

आ ददे नारिरस्यत्रिदैवतं, देवी द्यावापृथिव्यं, देव्यो वन्व्यो बल्मीकवपेयत्यग्ने चरा-
हविहतमिन्द्रस्यौज आदाराः, प्रैतु मस्रस्याश्वस्यर्जवे यमाय देवस्त्वाचिरसि धर्मदेवत्यानि,
यो धर्मः स आदित्यो य यप तपत्यनाघृष्टा पुरस्तात्सप्त पार्थिवानि यजमानाशीर्मधु प्रा-
गदेवत्यानि, गर्भो देवानामवकाशा मा मा हिंसीरित्येतदन्ता धर्मदेवत्या, धर्ता दिव
उर्ध्ववृहत्यपश्यं गोपां त्रिष्टुभं दीर्घतमा, हृदे त्वा परोष्णिक्त्वष्टृमन्तः पत्न्याशीरहः केतु-
ना यजुपी धर्मदेवत्ये ॥ ६ ॥ [य० अ० ३७ मं० १-२१]

इति० संहितायां सप्तत्रिनोऽध्यायः ।

[अ ६।२२] २३ सुमित्रिया बऽआप०	दध्यद्वृद्धायवर्णः प्रजापतिः	आप.	
२४ तच्छुदैवहितं पुरस्तात्०	"	सूर्यः	पुरऽउष्णिक्
अथ० संहितायां सप्तत्रिनोऽध्यायः ।			
[अ १।१०] १ देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे०	दध्यद्वृद्धायवर्णः.	सविता	
आ ददे नारिरसि ।	"	अग्निः	
[अ. ५।१४] २ पुञ्जतेमनऽउज पुञ्जते धियो०	" इयावाश्व.	सविता	जगती
३ देवी द्यावापृथिवी मस्रस्य०	"	द्यावापृथिवी	
४ देव्यो वन्व्यो भूतस्य प्रथमजा०	"	बल्मीकवपा	
५ इयत्यग्रऽआसीन्मत्स्य तेऽघ०	"	चरहविहतम्	
६ इन्द्रस्यौज स्य मत्स्य०	"	आदाराः	
७-११ प्रैतु म्हाण०॥७॥- यमाय त्वा०॥११॥	"	धर्मः(आदित्यः)	वृहती
१२ अनाघृष्टा पुरस्तादग्ने०	"	पृथिवी	
१३ स्वाहा भरद्भिः परि धीयस्व०	"	(धर्मः)	
मञ्जु मञ्जु मञ्जु०	"	प्राणः	
१४ गर्भो देवानां पिता मतीनां०	"	धर्मः	
१५ सममिरभिना गत०	"	"	
१६ धर्ता त्रिवो वि भवति तपस०	"	"	
१७ अपश्यं गोपामनिपद्यमान०	" दीर्घतमा.	"	उर्ध्ववृहती
१८ विष्वातां शुवां पते०	"	"	त्रिष्टुप्
१९ हृदे त्वा मनते त्वा०	"	"	
२० विता मोऽभि विता मो मोधि०	"	"	परोष्णिक्
स्वष्टृमन्तस्त्वाः सप्रेम पुत्राद्०	"	"	
२१ अहः केजुना जुपनाष्टु०	"	"	पत्न्याशीः ऋषो त्रिष्टुप्

आददेऽदित्यै रजुरिड एहि गौर्विस्ते त्रिष्टुभं दीर्घतमा, इन्द्राश्विना वैश्वदेयानि, समु-
द्राय त्वा वातनामानि, स्वाहा धर्माय धर्मदेवत्ये, विश्वा आशा आश्विन्यनुष्टुप्, दिवि घा
धर्मदेवत्यमश्विना धर्ममृष्णिगपातां ककुभमेन्यस्मे खरः, स्वाहा पूष्णे सप्त लिङ्गोक्तदेव-
तानि, स्वाहा सं पयोदेवत्यं, मधु हुत्तं धर्मोऽभीमं गायत्रीवृहत्यांवनवसाने अतिशकरी

अथ० संहितायां अष्टत्रिंशोऽध्यायः ।

[अ. १११०]	१ देवस्य त्वा सचिनुः०	दध्यद् भायवंगः	मविता	
	आददेऽदित्यै रात्रासि ।	"	रजुः	
	२ इडऽएसादितऽपुहि०	"	गौः	
	३ अदित्यै रात्रासि०	"	रजुः	
	पूपामि०	"	(धस्यः)	
	४ अश्विन्यां पिन्वस्व०	"	(लिङ्गोक्ता)	
	स्वाहेन्द्रवर०	"	(त्रिष्टुपः)	
	५ वस्ते स्तनः दाशया यो०	" दीर्घतमाः	(वाक्)	त्रिष्टुप्
	६ गायत्रं छन्दोगसि त्रैष्टुभं०	"	(परीक्षामौ)	
	बावाश्विदीर्घ्यां त्वा	"	(महावीरः)	
	भन्तरिक्षेणोपयच्छामि ।	"	(धर्मः)	
	इन्द्राश्विना मधुनः सारधस्य०	"	विश्वेदेवाः	
	७ समुद्राय त्वा वाताय स्वाहा०	"	वातनामानि	
	८ इन्द्राय त्वा वसुमत०	"	"	
	९ यमाय त्वाङ्गिरस्वते०	"	"	
	स्वाहा धर्माय०	"	धर्मः	
	१० विश्वाऽआशा दक्षिणमडू०	"	अश्विनौ	अनुष्टुप्
	११ दिवि घाऽष्टुमे यजु०	"	धर्मः	
	१२ अश्विना धर्मं पात०	"	(अश्विन्यादयः)	उष्णिक्
	१३ अपातामश्विना धर्म०	"	(अश्विनौ)	ककुप्
	१४ ह्ये पिन्वस्वोर्जे पिन्वस्व०	"	(धर्मः)	
	अमेन्द्रस्मे नृग्यानि धारय०	"	खरः(धर्मः)	
	१५ स्वाहा पूष्णे वारते स्वाहा०	"	लिङ्गोक्ता(पूषादयः)	
	१६ स्वाहा रुद्राय रुद्रहृतये०	"	लिङ्गोक्ता(रुद्रादयः)	
	स्वाहा स ज्योतिषा ज्योतिः	"	दयः	
[अ. ३५१२]	अहः केतुना उपताप्य०	"	धर्मः	
	सपु हुत्तमिन्द्रतमे०	"	"	
	१७ अभीमं महिमा दिव०	"	अग्निः	गायत्रीवृहत्यां अनवसाने, न्यवसाना अतिशकरी वा

प्रायश्चित्ताहुतयो द्विचत्वारिंशत् ॥ ८ ॥ [य० अ० ३९ मं० १-१३]

इति० संहितायामेकानचत्वारिंशोऽध्याय ।

ईशावास्यमात्मदेवस्य, मानुष्टुभोऽध्याय, अनेजदेकं त्रिष्टुप्, स परि जगती, वायुरनिलं यजुषी, ओ३ मिति परमाक्षरस्य योगिनामालम्ब्यभूतस्य परस्य ब्रह्मणः प्रणवास्वस्या-स्थूलादिगुणयुक्तस्य ब्रह्मा आपिशुन्दो गायत्रं, परमात्मा देवता, ब्रह्मारम्भे विरामे च यागहोमादिषु शान्तिपुष्टिकर्मसु चान्येष्वपि काम्यनैमित्तिकादिषु सर्वेषु विनियोगोऽस्य, क्रतो त्रिभिर्षुभिर्नन्ते यज्ञान्योगी स्मारयत्यग्रे नयान्तनमस्कारोक्तिर्हिरण्यमथेनादित्यो-पासनमो३मिति नामनिर्देशो ब्रह्मणः खं ब्रह्मेत्याकाशरूपमन्ते ब्रह्म व्यायेत् ॥ ९ ॥

[य० अ० ४० मं० १-१७]

इति यजुर्वेदवाजसनेयिसंहिताया चत्वारिंशोऽध्याय ॥ ४० ॥

१० लोमस्य स्वाहा०	दृष्यद् आयवर्ण ,	प्रजापति
११ आयासाय स्वाहा०	"	"
१२ तपसे स्वाहा०	"	"
१३ यमाय स्वाहाऽन्तकाय स्वाहा०	"	"

अथ० चत्वारिंशोऽध्याय ।

१-३ ईशावास्य०॥१॥- असुर्यां नाम०॥३॥	दृष्यद् आयवर्णः	आत्मा	अनुष्टुप्
४ अनेजदेक मनसो०	"	"	त्रिष्टुप्
५-७ नदेजति०॥५॥- यस्मिन्सर्वाणि० ॥७॥	"	"	अनुष्टुप्
८ स पर्यगाच्छुक्रमकाय०	"	"	जगती
९-१४ अन्ध तम०॥९॥- विद्या चाविद्या०॥१४॥	"	"	अनुष्टुप्
१५ वायुरनिलममृत०	"	"	"
१६ ओ३म्	" ब्रह्मा	परमात्मा	गायत्री
क्रतो स्मर ह्यिमे स्मर०	"	आत्मा	"
[अ ५।३६] १७ अग्ने नय सुपथा रायेऽअस्मान्०	" अगस्त्य	अग्नि	त्रिष्टुप्
१८ हिरण्यमथेन पाप्मण०	"	भारमा	"
ॐ स ब्रह्म ।	"	"	"

इति यजुर्वेद-वाजसनेयि-संहितायां
चत्वारिंशोऽध्यायः समाप्तः ।

अथातश्छन्दादेवता- गायत्र्या अशिरुष्णिहः सवित्तानुष्टुमः सोमो, बृहत्या बृहस्प-
तिः, पंक्तेर्वरुणस्त्रिष्टुम इन्द्रो, जगत्या विश्वेदेवा, विराजो मित्रः, स्वराजोऽरुणोऽतिच्छ-
न्दसः प्रजापतिर्विच्छन्दसो वायुर्द्विपदायाः पुरुष, एकपदाया ब्रह्मा, सर्वा ऋच आग्ने-
व्यः, सर्वाणि यजूंथपि धायव्यानि, सर्वाणि सामानि सौराणि सर्वाणि ब्राह्मणानि च,
स्नाहाकारस्याग्निर्वपट्कारस्य विश्वेदेवाः, कर्मारम्भे मन्त्राणां देवता वेदितव्याः, सं-
न्यम्य मनसि देवतां ततो हविर्हृषते, देवतामविज्ञाय यो जुहोति देवास्तस्य हविर्न
जुषन्ते, स्वाध्यायमपि योऽधीते मन्त्रदेवतज्ञः सोऽमुष्मिँल्लोके देवैरपीड्यते—

तस्माच्च देवता वेद्या मन्त्रे मन्त्रे प्रयत्नतः ।

मन्त्राणां देवताज्ञानान्मन्त्रार्थमधिगच्छति ॥

मन्त्रार्थज्ञानात्तु विधूतपाप्मा नाकमभ्येति ।

नहि कश्चिदविज्ञाय याथातथ्येन देवताः ।

श्रौतानां कर्मणां विप्रः स्मार्तानां चाश्रुते फलम् ॥ १० ॥

अनादिष्टमधरादौ सवान्तकर्मणि परिभाषितं मन्त्रगणं वक्ष्यामः-सर्वमाग्नेयं गायत्रं
गौतमीयं, सर्वं सवित्रमौष्णिहं भारद्वाजीयं, सर्वं सौम्यमानुष्टुममथर्वणिकं,
सर्वं बार्हस्पत्यं बार्हृतमाङ्गिरसं, सर्वं वारुणं पांक्तमालम्बायनीयं, सर्वमैन्द्रं त्रैद्युभे
याज्ञवल्कीयं, सर्वमादित्यदेवतं जागतं कौत्सम् ॥ ११ ॥

ज्योतिष्टोमे दीक्षाप्रभृति वक्ष्यामो, दीक्षायां भृगुरमाविष्णु गायत्री, प्रायणीय आङ्गि-
रसोऽदितिरुष्णिक, ऋये विश्वामित्रः सोमोऽनुष्टुवातिथ्ये वसिष्ठो विष्णुर्बृहती, प्रवर्ग्ये कश्यप
आदित्यः पंक्तिरुपसत्त्वाग्नेय उपसदेवता त्रिष्टुबन्नीपोमीयेऽगस्त्योऽशीपोमौ जगती, प्राय-
णीयेऽतिरात्र आग्निवेश्योऽहोरात्रे अतिजगती, चतुर्विंशत्यहे सौकरायणः संवत्सरः श-
क्यभिक्षुवे षडहे सौपर्णोऽर्द्धमासा मासाश्चातिशकरी, षष्ठ्ये षडहे सायकायन ऋतवोऽ-
ष्टिरभिजिति प्रियव्रतोऽत्रिरत्यष्टिः, स्वरसामसु सरस्वत्यापो धृतिर्विपुवति राहिणायन
आदित्योऽतिधृतिर्विश्वजिति सौमर इन्द्रः कृतिर्गो आयुपो वाक्कल्मिन्त्रधरुणो प्रकृति-
र्दशरात्र आचार्यो विश्वेदेवा आकृतिर्द्वादशरात्रिके पुष्ट्ये षडहे माल्लवेयो दिशो विकृति-
श्छन्दांमेषु शौल्बायन इमे लोकाः संकृतिर्दशमेऽहनि पराशरः संवत्सरोऽभिकृतिर्महाव्रते
शैलिनः प्रजापतिरुत्कृतिरुदननीयेऽतिरात्रे भौवायनो वायुश्छन्दांति सर्वाणि ॥ १२ ॥

ऋषिभिरुपलक्षितं वाक्यं, ऋषयश्छन्दोभिरुपलक्षिताः, देवता मन्त्रवर्णाद्यन्यजुषोर्वि-
 नियोगतश्च विज्ञेयाः, सर्वमेतच्छन्दोदैवतमार्यं च विज्ञाय यत्किञ्चिज्जपहोमादि करोति
 तस्य फलमश्नुते, ब्रह्मयज्ञारंभे यथाविधि स्नात्वा छन्दाः पुरुषमेनोनिर्णोदनं शरीरे न्य-
 सेत्तिर्यग्विलक्ष्मस ऊर्ध्वयुभस्तस्याक्षिणी गोतमभरद्वाजौ, श्रोत्रे विश्वामित्रजमदग्नी, नासिके
 वसिष्ठकश्यपां, वागत्रिर्गोयत्रीं छन्दाग्निदेवतां शिरसि विन्यसेदेवमेवोष्णिहं सवितारं
 ग्रीवास्वभूके बृहतीं बृहस्पतिं, बाह्वोर्षहृद्रथन्तरे धावापृथिवी, मध्ये त्रिष्टुभमिन्द्रं,
 श्रोण्योर्जगतीमादित्यं, भेदेऽतिच्छन्दसं प्रजापतिं, पायो यज्ञायज्ञियं वैश्वानरपूर्वोरनुष्टुभं
 विश्वान्देवान्ष्टीवतोः पंक्तिं मरुतः, पादयोर्द्विपदां विष्णुं, प्राणेषु विच्छन्दसं वायुं,
 न्यूनातिरिक्तेष्वङ्गेषु न्यूनाक्षरं छन्द आपो देवतेत्येवं सर्वाङ्गेषु योजयित्वा वेदमयः सम्प-
 द्यते, तथा शापानुग्रहसमर्थो भवति, ब्राह्मं तेजश्च वर्धते, न कुतश्चिद्भयं विन्दते, ऋद्धम्यो
 यजुर्मयः साममयस्तेजोमयो ब्रह्ममयोऽमृतमयः संभूय ब्रह्मैवाभ्येति तस्मादेतद्वाब्रह्म-
 चारिणे नातपस्विने नासंबत्सरोपिताय, नाप्रवक्त्रेऽनुब्रूयदानेनाधीतेन चान्द्रायणाब्द-
 फलमवाप्नोत्यनेन च सम्प्रज्ञातेन ब्रह्मणः सायुज्येऽथ सलोकतामामोत्याप्नोति ॥ १३ ॥
 इति सर्वाणुकमसूत्रे चतुर्थोऽध्यायः ।

अथ सर्वाणुकमसूत्रे पञ्चमोऽध्यायः ।

अथ छन्दांशसि-गायत्र्युष्णिगनुष्टुब्बृहतीपक्तित्रिष्टुब्जगत्यतिजगती शक्येतिशक्ये-
 ष्ठथत्यष्टिधृत्यतिधृतयः कृतिप्रकृत्याकृतिविकृतिसंकृत्यभिकृत्युत्कृतयश्चतुर्विधशत्यक्षरा-
 दीनि चतुरुत्तराण्युनाधिकेनैकेन निचृद्भुरिजौ, द्वाभ्यां विराट्स्वराजौ, पादपूरणार्थं तु
 श्वैप्रसंयोगैकाक्षरीभावाण्यूहेदाद्ये तु सप्तवर्गे पादविशेषात्संज्ञाविशेषस्ताननुक्रामन्त एवोदा-
 हारिष्यामो, विराटरूपा विराट्स्थानाश्च बहूना अपि त्रिष्टुभ एवेत्युद्देशस्तत्र दशैकादशद्वा-
 दशाक्षराणां वैराजत्रैष्टुभजागता इति संज्ञा, अनादेशेऽष्टाक्षराः पादाश्चतुष्पदाश्चर्चः ॥१॥

प्रथमं छन्दस्त्रिपदा गायत्री, पञ्चकाश्चत्वारः पट्कथैकश्चतुर्थश्चतुष्को वा पदपंक्तिः,
 पट्सप्तैकादशा उष्णिगर्गर्भ, त्रयः सप्तकाः पादनिचृन्मध्यमः पट्कथेदतिनिचृद्शकथेधव-
 मध्या, यस्यास्तु पट्सप्तकाष्टकाः सा वर्धमाना, विपरीता प्रतिष्ठा, द्वौ पट्कौ सप्तकथेति
 हसीयसी ॥ २ ॥

द्वितीयमुष्णिक् त्रिपदान्त्यो द्वादशक, आद्यश्वेत्पुर उष्णिङ्मध्यमश्वेत् ककुत्रैष्टुभजाग-
तचतुष्काः ककुम्न्यंकुशिरैकादाशिनोः परः पट्कस्तसुशिरा, मध्ये चेत्पिपीलिकमध्याद्यः
पञ्चकस्रयोऽष्टका अनुष्टुभर्भा, चतुःसप्तकोष्णिगेव ॥ ३ ॥

तृतीयमनुष्टुप् चतुष्पदाथ पञ्चपञ्चकाः पट्कश्रैको महापदपंक्तिर्जागतावष्टकश्च कृति-
र्मध्ये चेदष्टकः पिपीलिकमध्या, नवकयोर्मध्ये जागतः काविराण्वव वैराजत्रयोदशैर्नष्ट-
रूपादेकास्रयो विराडेकादशका वा ॥ ४ ॥

चतुर्थं बृहती, तृतीयो द्वादशक, आद्यश्वेत्पुरस्ताद्बृहती, द्वितीयश्वेन्त्यंकुसारिण्युरो बृहती
स्रुन्धोग्रीवी वान्त्यश्वेदुपरिष्टाद्बृहत्यादिनोर्मध्ये दशकौ विष्टारबृहती, त्रिजागतोर्ध्वबृहती,
त्रयोदशिनोर्मध्येऽष्टकः पिपीलिकमध्या, नवकाष्टकैकादशादिनो विषमपदा, चतुर्नवका
बृहत्येव ॥ ५ ॥

पञ्चमं पंक्तिः पञ्चपदाथ चतुष्पदा विराड्दशका, अगुजौ जागतौ सतोबृहती, गुजौ
चेद्विपरीताद्यौ चेत्प्रस्तारपंक्तिरन्त्यौ चेदास्तारपंक्तिराधन्त्यौ चेत्संस्तारपंक्तिर्मध्यमौ चे-
द्विष्टारपंक्तिः ॥ ६ ॥

षष्ठं त्रिष्टुप् त्रैष्टुभपदा, द्वौ तु जागतौ यस्याः सा जागते जगती, त्रैष्टुभे त्रिष्टुब्जैराजौ
जागतौ चाभिसारिणी, नवकौ वैराजस्रैष्टुभश्च द्वौ वा वैराजौ नवकस्रैष्टुभश्च विराट्स्था-
नैकादशिनस्रयोऽष्टकश्च विराड्रूपा, द्वादशिनस्रयोष्टकश्च ज्योतिष्मती, यतोऽष्टकस्ततो
ज्योतिश्चत्वारोऽष्टका जागतश्च महाबृहती, मध्ये जागतश्चेद्यवमध्याद्यौ दशकावष्टकास्रयः
पंचयुत्तरा विराट्पूर्वा वा ॥ ७ ॥

सप्तमं जगती जागतपदादिनस्रयः स्रौ च द्वौ महासतोबृहत्याष्टकौ सप्तकः पट्को
दशको नवकश्च षडष्टका वा महापंक्तिः ॥ माध्यन्दिनीये वाजसनेयके सर्वानुक्रमणिकैषा
कृतिर्भगवतः कात्यायनस्यैषा कृतिर्भगवतः कात्यायनस्य ॥ ८ ॥

इति सर्वानुक्रमसूत्रे पञ्चमोऽध्यायः ।

इति यजुर्वेद वाजसनेयि संहितायाः सर्वानुक्रमसूत्रं
समाप्तम् ।

अथानुवाकसूत्राध्यायः ।

अथानुवाकान्वक्ष्यामि प्रह्वणा निमित्तान्पुरा ।
शिष्याणामुपदेशाय यज्ञसंस्कार एव च ।
विप्राणां यज्ञकालेषु जपहोमार्चनादिषु ॥ १ ॥

इये त्वैका (१) वसोः पवित्रं तिस्रो (२-४) ऽग्ने
प्रतपते सप्त (५-११) पवित्रे स्थो द्वे (१२-१३)
शर्मांसि तिस्रो (१४-१६) षष्टिरसि शर्मांसि द्विकौ
(१७-१८; १९-२०) देवस्य त्वा तिस्रो (२१-२३)
देवस्य त्वा पञ्च (२४-२८) प्रत्युष्ट्रश्चरक्षस्त्वो
(२९-३१) दशैकत्रिंशत् ॥ १० ॥ ३१ ॥ १ ॥

कृष्णोऽसि पद् (१-६) अग्नेवाजित्तिस्रो (७-९)
मयीदमश्रीषोमयोः पञ्चकौ (१०-१४; १५-१९)
अग्नेऽदृच्छायो चतस्रः (२०-२३) संवर्चसा पञ्च
(२४-२८) अग्नेये कष्यवाहनाय षट् (२९-३४)
सप्त, चतुस्त्रिंशत् ॥ १० ॥ ३४ ॥ २ ॥

समिधाग्नि भूर्भुवः स्वधत्तकौ (१-४; ५-८)
अग्निर्गोतिर्द्वे (९-१०) उपमयन्तः पद्विंशत्ति-
(११-१६) भूर्भुवः स्वधत्तकौ (१७-४०) गृहा भा
तिषः (४१-४३) प्रयासिनः पंच (४४-४८)
पूर्णां दर्वि द्वे (४९-५०) अक्षधमीमदन्त पद्
(५१-५६) ष्य ते सप्त (५७-६३) दश, त्रिपष्टिः
॥ १० ॥ ६३ ॥ ३ ॥

एदं द्वे (१-२) महीनां पचधत्तल (३-६)
आकृत्या ऋक्सामयोर्द्विकौ (७-८; ९-१०) व्रतं
कृणुत पद् (११-१६) एषा ते चतस्रो (१७-२०)
वस्वयसि तिष्ठ (२१-२३) ष्य ते द्वे (२४-२५)
सुक्रं त्वा चतस्रो (२६-२९) ऽदित्यास्वगर्ष्टौ
(३०-३७) दश, सप्तत्रिंशत् ॥ १० ॥ ३७ ॥ ४ ॥

अग्नेस्तनुरापतये चतुष्कौ (१-४; ५-८) तसाधर्नी
द्वे (९-१०) इन्द्रयोपस्त्वो (११-१३) युज्येषेऽष्टौ
(१४-२१) देवस्य त्वा चतस्रो (२२-२५) देवस्य
त्वा पंच (२६-३०) विभूरसि चतस्रो (३१-३४)
ग्योतिरसि पद् (३५-४०) उरु विष्णो तिस्रो

(४१-४३) दश, त्रिचत्वारिंशत् ॥ १० ॥ ४३
॥ ५ ॥

देवस्य त्वा पद् (१-६) उपावीरसि पंच
(७-११) माहिः षट् (१२-१७) सं ते तिष्ठः
(१८-२०) समुद्रं गच्छ हविष्मतीर्द्विकौ (२१-२२;
२३-२४) द्वे त्वा पंच (२५-२९) देवस्य त्वाष्टौ
(३०-३७) अष्टौ, सप्तत्रिंशत् ॥ ८ ॥ ३७ ॥ ६ ॥

पाचस्पतय उपयामगृहीतोऽसि त्रिकौ (१-३;
४-६) आवायोऽयं वा द्विकौ (७-८; ९-१०) या वामे-
का (११) तं प्रत्यथा चतस्रो (१२-१५) ऽयं वैनो
ये देवासस्त्रिकौ (१६-१८; १९-२१) इन्द्राय मृद्यां
द्विकौ (२२-२३; २४-२५) यस्त एका (२६)
प्राणाय तिस्रो (२७-२९) मधव (३०) इन्द्रायमी
आगतमा वामासश्वर्णौष्टौ (३१; ३२, ३३) विश्वे-
देवास आगतेन्द्रमरत्वो (३४; ३५) मरत्वन्तं
दुपभं (३६) मरुतां त्वांसि (३६) सजोया इन्द्र
(३७) मरुतां २ इन्द्र (३८) महारं इन्द्रो (३९)
महो २ इन्द्रमैकका (४०) उदुल्यमष्टौ (४१-४८)
पंचविंशतिरष्टाचत्वारिंशत् ॥ २५ ॥ ४८ ॥ ७ ॥

उपयामगृहीतोऽस्यादित्येभ्यः पंच (१-५)
वामसद द्वे (६-७) सुशामांसेका (८)
बृहस्पतिसुप्त द्वे (९-१०) हरिरसि चतस्रः
(११-१४) समिन्द्र षोऽष्टौ (१५-२२)
माहिरजतु दशमास्यः पंचकौ (२३-२७, २८-३२)
आतिष्ठ युश्वहीन्द्रमिदेकका (३३, ३४, ३५)
यसाह द्वे (३६-३७) अग्रे पचस्वोतिष्ठदधसु-
दुत्यमैककाजिद्र द्वे (३८; ३९, ४०; ४१; ४२-४३)
वि न इन्द्र पाचस्पति विश्वकर्मैककाग्नेये त्वा
चतस्र (४४; ४५, ४६; ४७-५०) बृह रतिसित्तलः
(५१-५३) परमेष्टी दश (५४-६३) त्रयो-
विंशतिरिष्टिपष्टिः ॥ २३ ॥ ६३ ॥ ८ ॥

देवसचित्तल (१-४) इन्द्रस्य वज्र पंच

(५-२) देवस्वाह दत्ता (१०-१९) आपये
तिस्रो (२०-२२) वाजसनेममर्षा (२३-३०)
अग्निरेकाक्षरेणप ते चतुष्को (३१-३४, ३५-३८)
सविता द्वे (३९-४०) अष्टौ चत्वारिंशत् ॥ ८
॥ ४० ॥ ९ ॥

अपो देवाश्चतस्र (१-४) सोमस्य त्विपि
पच (५-२) अत्रेष्टा सप्त (१०-१६) सोमस्य
त्वा चतस्र (१७-२०) इन्द्रस्य वज्रः पच
(२१-२५) स्योनासि चतस्र (२६-२९)
सवित्रेका (३०) अश्विन्या चतस्र, (३१-३४)
अष्टौ, चतुस्त्रिंशत् ॥ ८ ॥ ३४ ॥ १० ॥

युञ्जान एकादश (१-११) प्रतूर्तंशु पोडश
(१२-२७) देवस्य स्वा दश (२८-३७) आपो
देवीर्द्वादश (३८-४९) आपो होकादश (५०-६०)
अदितिष्ट्वा पच (६१-६५) आकृतिमष्टादश
(६६-८३) सप्त, यत्राति ॥ ७ ॥ ८३ ॥ ११ ॥

दशान सप्तदश (१-१७) दिवस्पति द्वादश
(१८-२९) समिघाग्नि पचदश (३०-४४)
अपेत सप्तदश (४५-६१) अभुन्वन्त त्रयोदश
(६२-७४) या ओषधी सप्तविंशतिः
(७५-१०१) मा मा पोडश (१०२-११७)
सप्त, सप्तदशानुदत्तम् ॥ ७ ॥ ११७ ॥ १२ ॥

सपि गृह्णामि पचदश (१-१५) भुवाति
मधुवाता एकादशवी (१६-२६, २७-३७)
गम्बरुस्रवन्ति नय (३८-४६) हुम मा पट
(४७-५२) अया त्वैका (५३) अय उर पच
(५४-५८) सप्ताष्टापचाद्वा ॥ ७ ॥ ५८ ॥ १३ ॥

भुवक्षिति षट् (१-६) सन्तुक्तुभिर्मुष्ठां वयो
द्विर्वा (७-८, ९-१०) इन्द्राग्नी आचुर्मै षट्का
(११-१६; १७-२०) आमुक्षिवृद्धेका (२३)
अभ्रभांगोऽस्येकया चतुष्का (२४-२७, २८-३१)
अष्टावेऽत्रिंशत् ॥ ८ ॥ ३१ ॥ १४ ॥

अप्त ज्ञातान्यथ (१-५) रश्मिना मरुतय
पतन्तो (६-९) राश्रयस्यय पुर पचकां

(१०-१४, १५-१९) अग्निर्मूषकोनत्रिंशत् ॥ ८
(२०-४१) येन नपयोऽष्टौ (४९-५६) तपश्च
नय (५७-६५) सप्त, पचपष्टि ॥ ७ ॥ ६५ ॥
॥ १५ ॥

नमस्ते पोडश (१-१६) हिरण्यवाहय
(१७-२१) उष्णीपिणे (२२-२६) तक्षभ्यो
(२७-३१) ज्येष्ठाय पचकाः (३२-३६)
मुल्याय चतस्र (३७-४०) शमचापैका (४१)
पार्थाय पच (४२-४६) द्रापे अन्धसो विशुधा
ति (४७-६६) नय, पट्पष्टि ॥ ९ ॥ ६६ ॥ १६ ॥

अद्ममूर्त्न दश (१-१०) नमस्ते पच
(११-१५) अग्निस्त्रिमेत नय (१६-२४) चक्षुप
पिताष्टौ (२५-३२) आमु दिशान सप्तदश
(३३-४९) उदेन क्रमध्वमग्निना पचदशकां
(५०-६४, ६५-७९) शुक्रज्योति सप्त (८०-८६)
दमशुस्तन त्रयोदश (८७-९९) नवैकोनशतम्
॥ ९ ॥ ९९ ॥ १७ ॥

वाज सप्त (१-७) शमून्चतुष्का (८, ९-१२)
अद्मसिन्धिकौ (१३-१५, १६-१८) अशुशुः
पच (१९-२३) एका चतस्रो (२४-२७)
वाजाय द्वे (२८-२९) वाजस्य त्वष्टौ (३०-३७)
कृतापाद् त्रयोदश (३८-५०) अग्नि युनजि
सप्त (५१-५७) चद्रात्ताद्वाग्नेहृत्वाय दशकां
(५८-६७, ६८-७७) त्रयोदश, सप्तसप्तति
॥ १३ ॥ ७७ ॥ १८ ॥

राह्णां त्वैकादश (१-११) देवा यज्ञ
विशुधति (१२-३१) सुरावन्तंशु सप्तदश
(३२-४८) उदीरता त्रयोदश (४९-६१)
आप्याजानुदत्ता (६२-७१) सोमो राजाष्टौ
(७२-७९) सीसन तत्रशु पोडश (८०-९५)
सप्त, पचनयति ॥ ७ ॥ ९५ ॥ १९ ॥

क्षप्रस्य योनिष्ठयोदश (१-१३) यद्वा
दश (१४-२३) अन्वाद्वाप्यष्टौ (२४-३१) यो
भूतानर धतराः (३२-३५) स्यमिद इन्द्र एका

दश (३६-४६) आ यात्वष्टौ (४७-५४)
समिद्धो अग्निर्द्वादश (५५-६६) अश्विना हवि-
स्त्रयोदश (६७-७९) अश्विना तेजसैकादश
(८०-९०) नव, नवतिः ॥ ९ ॥ ९० ॥ २० ॥

इमं मे समिद्धो अग्निरेकादशकौ (१-११ ;
१२-२२) वसन्तेन ऋतुना षड् (२३-२८)
होता यक्षसामिषानि द्वादश (२९-४०) अश्विनौ
छागस्व सप्त (४१-४७) देवं बर्हिश्चतुर्दश
(४८-६१) षडेकपष्टिः ॥ ६ ॥ ६१ ॥ २१ ॥

तेजोऽसि पंच (१-५) अन्नय एका (६)
हिकाराय द्वे (७-८) तसवितुर्दश (९-१८)
विभूर्माश्रिका (१९) काय द्वे (२०-२१)
आज्रहोत्रयोदश योपादेका (२२, २३; २४; २५;
२६; २७; २८; २९, ३०, ३१; ३२, ३३; ३४) एकोन-
विंशतिः, चतुस्त्रिंशत् ॥ १९ ॥ ३४ ॥ २२ ॥

हिरण्यगर्भो, यः प्राणतो द्विकौ (१-२; ३-४)
युञ्जन्त्यष्टौ (५-१२) वायुष्टुवा पंच (१३-१७)
प्राणाय तिस्र (१८-२०) उत्सृक्पथा द्वादश
(२१-३२) गायत्री, कस्वा पदकौ (३३-३८ ;
३९-४४) कास्विदष्टौ (४५-५२) कास्विदश
(५३-६२) सुभूः स्वयंभूस्त्रिस्र (६३-६५)
एकादश, षडपष्टिः ॥ ११ ॥ ६५ ॥ २३ ॥

अधस्तपरो (१-१०) धृष्टान्वसन्ताय
(११-२०) समुदाय शिमुमारान् (२१-३०)
मनुः प्राजापरयो दशकाः (३१-४०) चत्वारश्च-
त्वारिंशत् ॥ ४ ॥ ४० ॥ २४ ॥

शादं वृत्रिर्नवैका (१, २; ३, ४; ५; ६; ७; ८; ९)
हिरण्यगर्भश्चतस्र (१०-१३) आ नो दश
(१४-२३) ना नो मिथो, यद्वधस्याष्टकौ
(२४-३१; ३२-३९) षष्टे षड् (४०-४५) इमा
जु कं द्वे (४६-४७) पंचदश, सप्तचत्वारिंशत्
॥ १५ ॥ ४७ ॥ २५ ॥

अग्निश्च पंचदश (१-१५) उचाल एकादश
(१६-२६) द्वौ, षड्विंशतिः ॥ २ ॥ २६ ॥ २६ ॥

समास्त्वा दश (१-१०) ऊर्ध्वा अस्य पीवो
अज्ञा द्वादशकौ (११-२२; २३-३४) अग्नि-
सैकादश (३५-४५) चत्वारः, पंचचत्वारिंश-
त् ॥ ४ ॥ ४५ ॥ २७ ॥

होता यक्षदेकादश (१-११) देवं बर्हिर्द्वादश
(१२-२३) पुनरप्येवं (२४-३४; ३५-४६)
चत्वारः, षड्चत्वारिंशत् ॥ ४ ॥ ४६ ॥ २८ ॥

समिद्धो अजज्ञेकादश (१-११) यदक्रन्द-
स्त्रयोदश (१२-२४) समिद्धो अथ द्वादश
(२५-३६) केतुं कृण्वेच्चतुर्विंशतिः (३७-६०)
चत्वारः, पष्टिः ॥ ४ ॥ ६० ॥ २९ ॥

देवसवितः षड् (१-६) तपसे कौलालश्च
योद्वय (७-२२) द्वौ; द्वाविंशतिः ॥ २ ॥
॥ २२ ॥ ३० ॥

सहस्रतीर्षो योद्वय (१-१६) अन्नयः संभूतः
षड् (१७-२२) द्वौ; द्वाविंशतिः ॥ २ ॥
॥ २२ ॥ ३१ ॥

तदेव सप्त (१-७) वेनस्तात्रय (८-१६)
द्वौ, योद्वय ॥ २ ॥ १६ ॥ ३२ ॥

अस्याजरासः सप्तदश (१-१७) आपश्चिद्
द्वादश (१८-२९) विद्वाद् चतुर्दश (३०-४३)
प्रवायुज एकादश (४४-५४) प्रवायुमयीरया
पंचदशकौ (५५-६९, ७०-८४) आ मन्त्रयोदश
(८५-९०) सप्त, सप्तनवतिः ॥ ७ ॥ ९० ॥ ३३ ॥

यजाग्रतः (१-१०) पंच नद्यः (११-२०)
सोमो धेनुमाहृष्मोन् (२१-३०; ३१-४०) इरन्ताव
दशका (४१-५०) न तदष्टौ (५१-५८)
षट्शपंचानान् ॥ ६ ॥ ५८ ॥ ३४ ॥

अपेतो दश (१-१०) अथायं द्वादश
(११-२२) द्वौ, द्वाविंशतिः ॥ २ ॥ २२ ॥ ३५ ॥

अर्धं वापाश्चोदना (१-१६) द्वौ; शान्तिरष्टौ
(१७-२४) द्वौ, चतुर्विंशतिः ॥ २ ॥ २४ ॥ ३६ ॥

देवस्य त्वा दश (१-१०) यमायवैकादश
(११-२१) द्वावेकविंशतिः ॥ २ ॥ ११ ॥ ३७ ॥

देवस्य त्वाष्टौ (१-८) यमाय त्वा क्षत्रस्य त्वा
दशवौ (९-१८; १९-२८) त्रयोऽष्टाविंशतिः
॥ ३ ॥ २८ ॥ ३८ ॥

स्वाहा प्रागेभ्यः षट् (१-६) उग्रश्च सप्त
(७-१३) द्वौ त्रयोदश ॥ २ ॥ १३ ॥ ३९ ॥

ईशायास्वमष्टौ (१-८) अन्धं तमो नव

(९-१७) द्वौ, सप्तदश ॥ २ ॥ १७ ॥ ४० ॥

दशाध्यायं समाख्याता अनुवाकस्तु संखया ।
रानं दशानुवाकाश्च नवान्ये च मनीषिभिः ॥ १ ॥

सप्तपष्टिश्चितां ज्ञेया संश्रे द्वाविंशतिलया ।
अथ षड्कोनपंचाशत्पञ्चत्रिंशत्खले स्मृताः ॥ २ ॥

शुक्रियेषु तु विज्ञेया षुकादश मनीषिभिः ।

एकीकृत्य समाख्यातं त्रिंशतं न्यधिकं मतम् ॥ ३ ॥

इत्यनुवाकसूत्राध्यायः संपूर्णः ॥

छन्दांसि ।

[सर्वांशुकमसूत्रं । अ० ५, अनु० १]

छन्दोनामानि अक्षराणि छन्दोनामानि अक्षराणि छन्दोनामानि अक्षराणि

१ गायत्री । २४

१ विराद् गायत्री २२

२ निचू(ह)गायत्री २३

३ सुरिगायत्री २५

४ स्वराद् गायत्री २६

२ उट्ठिणक् । २८

१ विराडुट्ठिणक् २६

२ निचू(ह)उट्ठिणक् २७

३ सुरिउट्ठिणक् २९

४ स्वराडुट्ठिणक् ३०

३ अनुष्टुप् । ३२

१ विराडनुष्टुप् ३०

२ निचू(ह)नुष्टुप् ३१

३ सुरिगनुष्टुप् ३३

४ स्वराडनुष्टुप् ३४

४ वृहती । ३६

१ विराद् वृहती ३४

४ निचू(ह)वृहती ३५

३ सुरिवृहती ३७

४ स्वराडवृहती ३८

५ पंक्तिः । ४०

१ विराडपंक्ति ३७

२ निचू(ह)पंक्तिः ३९

३ सुरिपंक्ति ४१

४ स्वराडपंक्तिः ४२

६ त्रिष्टुप् । ४४

१ विराडत्रिष्टुप् ४२

२ निचू(ह)त्रिष्टुप् ४३

३ सुरिक् त्रिष्टुप् ४५

४ स्वराड त्रिष्टुप् ४६

७ जगती । ४८

१ विराड जगती ४६

२ निचू(ह)जगती ४७

३ सुरिजगती ४९

४ स्वराडजगती ५०

८ अतिजगती । ५२

१ विराडतिजगती ५०

२ निचू(ह)दतिजगती ५१

३ सुरिगतिजगती ५३

४ स्वराडतिजगती ५४

छन्दोनामानि अक्षराणि छन्दोनामानि अक्षराणि छन्दोनामानि अक्षराणि

९ शकरी । ६५

- १ विराद् शकरी ५५
- २ निचू(वृ)च्छकरी ५७
- ३ भुरिगशकरी ५७
- ४ स्वराद् शकरी ५८

१० अनिशकरी । ६०

- १ विराडतिशकरी ५८
- २ निचू(वृ)दतिशकरी ५९
- ३ भुरिगतिशकरी ६१
- ४ स्वराडतिशकरी ६२

११ अष्टिः । ६४

- १ विराडष्टि ६२
- २ निचू(वृ)दष्टि ६३
- ३ भुरिगष्टि ६५
- ४ स्वराडष्टि ६६

१२ अत्यष्टिः । ६८

- १ विराडत्यष्टि ६६
- २ निचू(वृ)दत्यष्टिः ६७
- ३ भुरिगत्यष्टि ६९
- ४ स्वराडत्यष्टि ७०

१३ धृतिः । ७०

- १ विराडधृति ७०

२ निचू(वृ)दधृतिः ७१

३ भुरिगधृति ७३

४ स्वराडधृति ७५

१४ अतिधृतिः । ७६

१ विराडतिधृतिः ७४

२ निचू(वृ)दतिधृति ७५

३ भुरिगतिधृतिः ७७

४ स्वराडतिधृति ७८

१५ कृतिः । ८०

१ विराडकृति, ७८

२ निचू(वृ)कृति ७९

३ भुरिगकृति, ८१

४ स्वराडकृति ८०

१६ प्रकृतिः । ८४

१ विराडप्रकृति ८२

२ निचू(वृ)प्रकृति ८३

३ भुरिगप्रकृतिः ८५

४ स्वराडप्रकृति ८६

१७ आकृतिः । ८८

१ विराडकृति ८६

२ निचू(वृ)कृति ८७

३ भुरिगाकृति ८९

४ स्वराडकृतिः ९०

१८ विकृतिः । ९२

१ विराडविकृति ९०

२ निचू(वृ)द्विकृति ९१

३ भुरिग्विकृति ९३

४ स्वराडविकृतिः ९५

१९ संकृतिः । ९६

१ विराडसंकृति ९४

२ निचू(वृ)संकृतिः ९७

३ भुरिगसंकृति ९७

४ स्वराडसंकृतिः ९८

२० अभिकृतिः । १००

१ विराडभिकृति ९८

२ निचू(वृ)दभिकृति ९९

३ भुरिगभिकृति १०१

४ स्वराडभिकृति १०२

२१ उत्कृतिः । १०४

१ विराडकृति १०२

२ निचू(वृ)दकृति १०३

३ भुरिगकृति १०५

४ स्वराडकृति १०६

छन्दसां देवताः ।

(सर्वाणु. अ. ४ अ. १०)

छन्दः	देवता	द्वयता
गायत्री	अग्निः	वायुः
उष्णिक्	सविता	पुरुषः
अनुष्टुप्	सोमः	मखा
बृहती	बृहस्पतिः	अग्निः
पङ्क्तिः	वरुणः	वायुः
त्रिष्टुप्	इन्द्रः	सूर्यः
जगती	विश्वेदेवाः	"
मिन्द्र	मिथः	अग्निः
साराद्	अरुणः	विश्वेदेवाः
अतिच्छन्दाः	प्रजापतिः	

अनादिष्टा देवतादयः ।

(सर्वाणु. अ. ४ अनु. ११)

देवता	छन्दः	देवता	छन्दः
अग्निः	गायत्री	वरुणः	पङ्क्तिः
सविता	उष्णिक्	इन्द्रः	त्रिष्टुप्
सोमः	अनुष्टुप्	आदित्यः	जगती
बृहस्पतिः	बृहती	अग्निः	

उपनिषदेषु दीक्षादीनां ऋष्यादयः (सर्वा. अ. ४ अनु. १२)

दीक्षा	देवता	अपराविष्णु	छन्दः
मायणीयः	शुभः	अदितिः	गायत्री
ऋजः	आक्रिस्तः	सोमः	उष्णिक्
आतिथ्यम्	वसिष्ठः	विष्णुः	अनुष्टुप्
प्रथमः	कश्यपः	आदित्यः	पङ्क्तिः
उपसादः	भार्येयः	उपसर्	त्रिष्टुप्
अग्नीषोमीयम्	अगस्त्यः	अग्नीषोमी	जगती
प्रायणीयोऽतिरात्रः	आग्निदेवः	अहोरात्रे	अतिजगती
चतुर्विंशत्यहः	सौकरायणः	संवरसरः	डाकरी
आग्नेयः पचहः	सौपर्णः (सावर्णः)	अर्धमासाः	अतिडाकरी
शुभ्यः पचहः	सावकायनः	ऋतवः	अष्टिः
अग्निजग	नियमतः	अग्निः	भार्यष्टिः
स्वसामानि	सरस्ती	आपः	दृतिः
विषुवान्	रौद्रिणावनः	आदित्यः	अतिदृतिः
विश्वजित्	सौभरः	इन्द्रः	कृतिः
गो आयुः	याव्यकिः (वाक्यिः)	विश्रावरुणौ	प्रकृतिः
दशरायः	आचार्यः	विश्वेदेवाः	आकृतिः
शुभ्यः पचहः	मातृपुत्रेयः	दिसः	विकृतिः
छन्द्यमाः	सौल्यायनः	इमेलोकाः	संस्कृतिः
दशममहः	पराशरः	संवरसरः	अभिकृतिः
महामतम्	दीलिनः	प्रजापतिः	उत्कृतिः
उदयनीयोऽतिरात्रः	भौवायनः	वायुः	छन्दसि सर्वाणि

छन्दःपुराणस्य

शरिरे न्यासप्रकारः

(सर्वांशु. अ. ४ अंशु. १२)

अथयवा	अथयवा	देवता	छन्द
आश्विणी	गोतमभरद्वाजो		
श्रेष्ठे	विश्वामित्रमन्मथी		
नासिके	वसिष्ठकश्यपौ		
वाक्	अग्नि		
द्वार	सखिला		
श्रीवाग	बृहस्पति		
अनूरुजम्	वायव्यशिवी		
बाहू	इन्द्र		
मध्यमू	आदित्य		
श्रीकौ	प्रजापति		
शेष्ठ	वैश्वानरः		
पाशु	विश्वेदेवा		
ऊरू	मरुतः		
अश्विन्तो	विष्णुः		
पादौ	वायु		
प्राणाः	आप		
इतोऽन्वेऽवयवाः			

छन्दःसि ।

१ गायत्री

(सर्वांशु. अ. ५ अंशु. २)

छन्दोनामानि	प्रथमः	द्वितीयः	तृतीय चतुर्थः	पञ्चम	सप्तर्षाः
गायत्री	पाद	पाद	पाद	पाद	न्यक्षराणि
	८	८	८	८	२४
यदपंक्तिर्गायत्री	५	५	५	५	२६
	५	५	५	५	२५
उष्णिग्भाषी गायत्री	६	७	११		२४
पादनिवृ(चु)द्गायत्री	७	७	७		२१
अविनिवृद्गायत्री	७	६	७		२०
यवमध्या गायत्री	७	१०	७		२४
वर्धमाना गायत्री	६	७	८		२१
प्रतिष्ठा गायत्री	८	७	६		२१
इत्थीयसी गायत्री	६	६	७		१९

२ उष्णिक्

(सर्वांशु. अ. ५ अनु. ३)

अश्वेनामानि	प्र पा द्वि पा तृ पा च पा	अक्षरसंख्या
उष्णिक्	८ ८ १२	२८
पुर उष्णिक्	१२ ८ ८	२८
ककुबुष्णिक्	८ १२ ८	२८
ककुम्ब्यकुशिरा उष्णिक्	११ १२ ४	२७
तनुशिरा उष्णिक्	११ ११ ६	२८
पिपीलिकमध्या उष्णिक्	११ ६ ११	२८
अनुष्टुम्भार्थ उष्णिक्	५ ८ ८	२९
केवला उष्णिक्	७ ७ ७	२८

३ अनुष्टुप्

(सर्वांशु अ. ५ अनु. ४)

अश्वेनामानि	प्र पा द्वि पा तृ पा च पा प पा स	
अनुष्टुप्	८ ८ ८ ८	३२
महापदपंक्तिरनुष्टुप्	५ ५ ५ ५ ५ ५ ६ ३१	३२
कृतिरनुष्टुप्	१२ १२ ८	३२
पिपीलिकमध्यानुं	१२ ८ १२	३२
काविराजनुष्टुप्	९ १२ ९	३०

नष्टरूपानुष्टुप् ९ १० १३ ३२
विराजनुष्टुप् १०(११) १०(११) १०(११) ३०(३३)

४ बृहती

(सर्वांशु अ. ५ अनु. ५)

अश्वेनामानि	प्र पा द्वि पा तृ पा च पा म म	
बृहती	८ ८ १२ ८	३६
पुरस्ताद्बृहती	१२ ८ ८	३६
न्यङ्कुसारिणी बृहती, पुरो- बृहती, स्कन्धोप्रीवी वा बृहती	८ ८ १२ ८	३६
उपरिष्टाद्बृहती	८ ८ ८	३६
विष्टारबृहती	८ १० १०	३६
ऊर्ध्वबृहती	१२ १२ १२	३६
पिपीलिकमध्या बृहती	१३ ८ १३	३४
विषमपदा बृहती	९ ८ ११	३६
केवला बृहती	९ ९ ९	३६

५ पंक्तिः

(सर्वांशु. अ. ५ अनु. ६)

अश्वेनामानि	प्र पा द्वि पा तृ पा च पा प पा म म	
पंक्तिः	८ ८ ८ ८	४०

विराट्पंक्तिः	१०	१०	१०	४०
सत्वोबृहती पंक्तिः	१२	८	१२	४०
विपरीता पंक्तिः	८	१२	८	४०
प्रस्तारपंक्तिः	१२	१२	८	४०
आस्वारपंक्तिः	८	८	१२	४०
संस्वारपंक्तिः	१२	८	१२	४०
विद्यारपंक्तिः	८	१२	१२	४०

६ त्रिष्टुप्

(सर्वांशु, अ. ५ अनु. ७)

छन्दोनामनि	म.पा.	द्वि.पा.	तृ.पा.	च.पा.	पं.पा.	सं.संख्या
त्रिष्टुप्	११	११	११	११	११	४४
जगती त्रिष्टुप्	१२	१२	११	११	११	४६
त्रिष्टुप् जगती	११	११	१२	१२	१२	४६
अभिसारिणी त्रिष्टुप्	१०	१०	१२	१२	१२	४४
विराट्स्थाना त्रिष्टुप्	९	९	१०	११	११	३९
" "	१०	१०	९	११	११	४०
विराट्स्था त्रिष्टुप्	११	११	११	११	११	४१

ज्योतिष्मती त्रिष्टुप्	१२	१२	१२	८	४४
पुरस्ताज्ज्योति त्रिष्टुप्	८	१२	१२	१२	४४
मध्येज्योतित्रिष्टुप्	१२	१२	८	१२	४४
उपरिष्टाज्ज्योतित्रिष्टुप्	१२	१२	१२	८	४४
महाबृहती त्रिष्टुप्	८	८	८	८	४४
यवमव्या त्रिष्टुप्	८	८	१२	८	४४
पंस्युत्तरा त्रिष्टुप्	१०	१०	८	८	४४
विराट्पूर्वी वा त्रिष्टुप्	"	"	"	"	"

७ जगती

(सर्वांशु, अ. ५ अनु. ८)

छन्दोनामनि	म.पा.	द्वि.पा.	तृ.पा.	च.पा.	पं.पा.	सं.सं.
जगती	१२	१२	१२	१२	१२	४८
महासतोबृहती						
जगती	८	८	८	१२	१२	४८
महापंक्तिर्जगती	८	८	७	६	१०	४८
" "	८	८	८	८	८	४६

छन्दसि । [श्री० नरहरि व्यकटेय साखी अष्टपिकारी, मेहकर, संपादित कोष्ठक]

त्रिपाच्छन्दः ।

सर्वाक्षर सख्या	प्रथम अक्षरसख्या	द्वितीयवचने अक्षरसख्या	छन्दो नामानि
६	१	५	याजुषी गायत्री
७	२	५	याजुषी उज्जिक्
८	३	५	याजुषी अनुष्टुप्
९	४	५	याजुषी बृहती
१०	५	५	याजुषी पङ्क्ति
११	६	५	याजुषी त्रिष्टुप्
१२	७	५	याजुषी जगती

१०	३	४	आसुरी त्रिष्टुप्
९	७	२	आसुरी जगती
१२	६	६	साखी गायत्री
१४	७	७	साखी उज्जिक्
१६	८	८	साखी अनुष्टुप्
१८	९	९	साखी बृहती
२०	१०	१०	साखी पङ्क्ति
२२	११	११	साखी त्रिष्टुप्
२४	१२	१२	साखी जगती

त्रिपाच्छन्दः ।

सर्वाक्षर सख्या	प्रथम अक्षरसख्या	द्वितीयवचने अक्षरसख्या	छन्दो नामानि
७	१	७	माजापत्या गायत्री
१०	२	७	माजापत्या उज्जिक्
१३	३	७	माजापत्या अनुष्टुप्
१६	४	७	माजापत्या बृहती
२०	५	७	माजापत्या पङ्क्ति
२४	६	७	माजापत्या त्रिष्टुप्
२८	७	७	माजापत्या जगती
३२	८	७	आसुरी गायत्री
३६	९	७	आसुरी उज्जिक्
४०	१०	७	आसुरी अनुष्टुप्
४४	११	७	आसुरी बृहती
४८	१२	७	आसुरी पङ्क्ति

सर्वाक्षर सख्या	प्रथम अक्षरसख्या	द्वितीयवचने अक्षरसख्या	छन्दो नामानि
२४	१	८	छन्दो गायत्री
२८	२	८	आर्षी गायत्री
३२	३	१२	आर्षी उज्जिक्
३६	४	१६	आर्षी अनुष्टुप्
४०	५	२०	आर्षी बृहती
४४	६	२४	आर्षी पङ्क्ति
४८	७	२८	आर्षी त्रिष्टुप्
		३२	आर्षी जगती

(पिङ्गलसूत्रानुसारेण)

छन्दसामक्षरसंख्यया ।

मूर्ध क्षराणि	प्रथम वाणे	द्वितीय चरणे	तृतीय वाणे	छन्दोनामानि	अक्षरसंख्या
१८	६	६	६	आर्ची गायत्री	१
२१	७	७	७	आर्ची उष्णिक्	२
२४	८	८	८	आर्ची अनुष्टुप	३
२७	९	९	९	आर्ची बृहती	४
३०	१०	१०	१०	आर्ची पंक्तिः	५
३३	११	११	११	आर्ची त्रिष्टुप्	६
३६	१२	१२	१२	आर्ची जगती	७
३६	६	१२	१८	ब्राह्मी गायत्री	८
४२	७	१४	२१	ब्राह्मी उष्णिक्	९
४८	८	१६	२४	ब्राह्मी अनुष्टुप्	१०
५४	९	१८	२७	ब्राह्मी बृहती	११
६०	१०	२०	३०	ब्राह्मी पंक्तिः	१२
६६	११	२२	३३	ब्राह्मी त्रिष्टुप्	१३
७२	१२	२४	३६	ब्राह्मी जगती	१४
				ब्राह्मी जगती	१५
				ब्राह्मी जगती	१६
				ब्राह्मी जगती	१७
				ब्राह्मी जगती	१८
				ब्राह्मी जगती	१९
				ब्राह्मी जगती	२०
				ब्राह्मी जगती	२१
				ब्राह्मी जगती	२२
				ब्राह्मी जगती	२३
				ब्राह्मी जगती	२४
				ब्राह्मी जगती	२५
				ब्राह्मी जगती	२६
				ब्राह्मी जगती	२७
				ब्राह्मी जगती	२८
				ब्राह्मी जगती	२९
				ब्राह्मी जगती	३०
				ब्राह्मी जगती	३१
				ब्राह्मी जगती	३२
				ब्राह्मी जगती	३३
				ब्राह्मी जगती	३४
				ब्राह्मी जगती	३५
				ब्राह्मी जगती	३६
				ब्राह्मी जगती	३७
				ब्राह्मी जगती	३८
				ब्राह्मी जगती	३९
				ब्राह्मी जगती	४०
				ब्राह्मी जगती	४१
				ब्राह्मी जगती	४२
				ब्राह्मी जगती	४३
				ब्राह्मी जगती	४४
				ब्राह्मी जगती	४५
				ब्राह्मी जगती	४६
				ब्राह्मी जगती	४७
				ब्राह्मी जगती	४८
				ब्राह्मी जगती	४९
				ब्राह्मी जगती	५०
				ब्राह्मी जगती	५१
				ब्राह्मी जगती	५२
				ब्राह्मी जगती	५३
				ब्राह्मी जगती	५४
				ब्राह्मी जगती	५५
				ब्राह्मी जगती	५६
				ब्राह्मी जगती	५७
				ब्राह्मी जगती	५८
				ब्राह्मी जगती	५९
				ब्राह्मी जगती	६०
				ब्राह्मी जगती	६१
				ब्राह्मी जगती	६२
				ब्राह्मी जगती	६३
				ब्राह्मी जगती	६४
				ब्राह्मी जगती	६५
				ब्राह्मी जगती	६६
				ब्राह्मी जगती	६७
				ब्राह्मी जगती	६८
				ब्राह्मी जगती	६९
				ब्राह्मी जगती	७०
				ब्राह्मी जगती	७१
				ब्राह्मी जगती	७२
				ब्राह्मी जगती	७३
				ब्राह्मी जगती	७४
				ब्राह्मी जगती	७५
				ब्राह्मी जगती	७६
				ब्राह्मी जगती	७७
				ब्राह्मी जगती	७८
				ब्राह्मी जगती	७९
				ब्राह्मी जगती	८०
				ब्राह्मी जगती	८१
				ब्राह्मी जगती	८२
				ब्राह्मी जगती	८३
				ब्राह्मी जगती	८४
				ब्राह्मी जगती	८५
				ब्राह्मी जगती	८६
				ब्राह्मी जगती	८७
				ब्राह्मी जगती	८८
				ब्राह्मी जगती	८९
				ब्राह्मी जगती	९०
				ब्राह्मी जगती	९१
				ब्राह्मी जगती	९२
				ब्राह्मी जगती	९३
				ब्राह्मी जगती	९४
				ब्राह्मी जगती	९५
				ब्राह्मी जगती	९६
				ब्राह्मी जगती	९७
				ब्राह्मी जगती	९८
				ब्राह्मी जगती	९९
				ब्राह्मी जगती	१००

वा याजुयी गायत्री
" याजुयुष्णिक्
" याजुयुष्टुप्
" याजुयी बृहती
" याजुयी पंक्तिः
" याजुयी त्रिष्टुप्
" याजुयी जगती,
" साप्ती गायत्री
" साप्ती उष्णिक्
" साप्ती अनुष्टुप्

छन्दोसि ।

(विंगल सूत्रानुसारेण ।)

		गायत्र्यधिकारः			
छन्दो नाम	प्रथम चरणे	द्वितीय चरणे	तृतीय चरणे	चतुर्थ संख्यां अ. चरणे	
१ गायत्री त्रिपाद	८	८	८	०	
२ गायत्री चतुष्पाद	६	६	६	६	
३ पादनिबृत्त गायत्री	७	७	७	०	
४ अतिपादनिबृत्त गायत्री	६	८	७	०	
५ नागी गायत्री	९	९	६	०	
६ ताराही गायत्री	६	९	९	०	
७ चङ्गमाना गायत्री	६	७	८	०	
८ प्रविष्टा गायत्री	८	७	६	०	
९ द्विपाद विराट् गायत्री	१२	८	१२	८	
१० त्रिपाद विराट् गायत्री	११	११	११	०	
उष्टिण्यधिकारः					
० उष्टिण्य	८	८	८	०	
१ ककुर् उष्टिण्य	१२	८	८	०	
२ पुर उष्टिण्य	८	१२	८	०	
३ परोष्टिण्य	८	८	०	०	
४ चतुष्पाद उष्टिण्य	७	७	७	७	

प्र. पा. द्विपा. तृ. पा. च. पा. सं. सं.

आर्षी गायत्री
 राजापत्या बृहती
 आर्षी उष्टिण्य
 साग्री त्रिपुर
 आर्षी गायत्री
 राजापत्या पाकि, मास्त्री जगती,
 आर्षी अनुष्टुप्

आर्षी बृहती
 आर्षी उष्टिण्य
 आर्षी पाकि
 आर्षी अनुष्टुप्
 आर्षी त्रिपुर
 आर्षी बृहती
 आर्षी जगती, मास्त्री गायत्री

आषा पाकि
 मास्त्री उष्टिण्य
 आर्षी त्रिपुर
 आर्षी जगती
 मास्त्री बृहती
 मास्त्री पाकि
 मास्त्री त्रिपुर
 मास्त्री जगती

१८

२०

२१

२२

२४

२७

२८

३०

३२

३३

३६

४०

४२

४४

४८

५४

६०

६६

७२

अनुष्टुबधिकारः

छन्दो नाम ।	प्र. पा.	दि. पा.	तृ. पा.	च. पा.	सं. सं.
१ चतुष्पाद अनुष्टुम्	८	८	८	८	३२
२ त्रिपाद अनुष्टुम् (आदी)	८	१२	१२	०	३२
३ त्रिपाद अनुष्टुम् (सव्ये)	१२	८	१२	०	३२
४ त्रिपाद अनुष्टुम् (अन्ते)	१२	१२	८	०	३२

बृहत्यधिकारः

	प्र. पा.	दि. पा.	तृ. पा.	च. पा.	सं. सं.
१ बृहती	१२	७	८	८	३६
२ पथ्या बृहती	८	८	१२	८	३६
३ न्यकुसारीणी	८	१२	८	८	३६

(स्वरधीमिमी, उपोबृहती इयमेव आचार्यमतेन)

४ उपरिष्टाद बृहती	८	८	८	१२	३६
५ पुरस्तात् बृहती	१२	८	८	८	३६
६ 'कचित्' बृहती	९	९	९	९	३६
७ बृहती	१०	१०	८	८	३६
८ महाबृहती	१२	१२	१२	०	३६

(सप्तोबृहती इयमेव आचार्यमतेन)

पंक्त्यधिकारः

छन्दो नाम	प्र. पा.	दि. पा.	तृ. पा.	च. पा.	पं. पा.	सं. सं.
१ सप्तश्लिः (असुलोमा विपरीता च)	१२	८	१२	८	०	४०
२ आख्यारपंक्तिः	८	८	१२	१२	०	४०
३ प्रत्यारपंक्तिः	१२	१२	८	८	०	४०
४ विष्टारपंक्तिः	८	१२	१२	८	०	४०
५ संस्वारपंक्तिः	१२	८	८	१२	०	४०
६ अक्षरपंक्ति (अल्पवः)	५	५	५	५	०	२०
७ अल्पवः पंक्तिः	५	५	०	०	०	१०
८ पदपंक्तिः	५	५	५	५	५	२५
९ पञ्चपदापंक्तिः	४	६	५	५	५	२५
१० पद्यपंक्तिः	८	८	८	८	८	४०

त्रिष्टुबधिकारः

	प्र. पा.	दि. पा.	तृ. पा.	च. पा.	पं. पा.	सं. सं.
त्रिष्टुप्	११	११	११	११	०	४४
ज्योतिष्मती त्रिष्टुप्	८	११	८	८	८	४३
पुरस्ताज्योतिष्मिष्टुप्	११	८	८	८	८	४३
मद्येज्योतिष्मिष्टुप्	८	८	११	८	८	४३
उपरिष्टाज्योतिष्मिष्टुप्	८	८	८	८	११	४३

(कात्यायनसर्वाणुक्रमसूत्रानुसारेण)

छंदसामक्षरसंख्या ।

अक्षर संख्या	छंदोनामानि	अक्षर संख्या	छंदोनामानि	अक्षर संख्या	छंदोनामानि
२२	विराद् गायत्री	५१	निचूदतिजगती	१०	कृतिः
२३	निचूद्गायत्री	५२	अतिजगती	८१	भुरिक् कृतिः
२४	गायत्री	५३	भुरिगतिजगती	८२	स्वराद् कृतिः+ विराद् प्रकृतिः
२५	भुरिगायत्री	५४	स्वराडतिजगती+विराद् शकरी	८३	निचूत्प्रकृतिः
२६	स्वराद् गायत्री+विराद् उष्णिक्	५५	निचूत् शकरी	८४	प्रकृतिः
२७	निचूत् उष्णिक्	५६	शकरी	८५	भुरिक् प्रकृतिः
२८	उष्णिक्	५७	भुरिक् शकरी	८६	स्वराद् प्रकृतिः+ विराडाकृतिः
२९	भुरिगुष्णिक्	५८	स्वराद् शकरी+विराडतिशकरी	८७	निचूदाकृतिः
३०	स्वराद् उष्णिक्+विराडनुष्टुप्	५९	निचूदतिशकरी	८८	आकृतिः
३१	निचूदनुष्टुप्	६०	अतिशकरी	८९	भुरिगाकृतिः
३२	अनुष्टुप्	६१	भुरिगतिशकरी	९०	स्वराडाकृतिः+ विराट् विकृतिः
३३	भुरिगनुष्टुप्	६२	स्वराडतिशकरी+ विराडष्टिः	९१	निचूद्दिकृतिः
३४	स्वराडनुष्टुप्+विराद् बृहती	६३	निचूदष्टि	९२	विकृतिः
३५	निचूद् बृहती	६४	अष्टिः	९३	भुरिग् विकृतिः
३६	बृहती	६५	भुरिगष्टिः	९४	स्वराद् विकृति + विराद् संकृतिः
३७	भुरिगबृहती	६६	स्वराडष्टिः+ विराडल्पष्टिः	९५	निचूत्संकृतिः
३८	स्वराद् बृहती+विराद् पंक्ति	६७	निचूदल्पष्टिः	९६	संकृतिः
३९	निचूत् पंक्तिः	६८	अल्पष्टिः	९७	भुरिक् संकृतिः
४०	पंक्तिः	६९	भुरिगल्पष्टिः	९८	स्वराद् संकृतिः+ विराडभिकृतिः
४१	भुरिषपंक्तिः	७०	स्वराडल्पष्टि + विराद् ष्टिः	९९	निचूद्भिकृति
४२	स्वराद् पंक्ति +विराद् त्रिष्टुप्	७१	निचूदष्टि	१००	अभिकृतिः
४३	निचूत् त्रिष्टुप्	७२	ष्टि	१०१	भुरिगभिकृतिः
४४	त्रिष्टुप्	७३	भुरिग् ष्टिः	१०२	स्वराडभिकृति +विराडल्पृष्टिः
४५	भुरिक् त्रिष्टुप्	७४	स्वराद् ष्टिः+ विराडतिष्टिः	१०३	निचूदल्पृष्टिः
४६	स्वराद् त्रिष्टुप्+विराद् जगती	७५	निचूदतिष्टि	१०४	जकृतिः
४७	निचूजगती	७६	अतिष्टि	१०५	भुरिगृष्टिः
४८	जगती	७७	भुरिगतिष्टिः	१०६	स्वराडल्पृष्टिः
४९	भुरिजगती	७८	स्वराडतिष्टि + विरादृष्टिः		
५०	स्वराद् जगती+विराडतिजगती	७९	निचूकृतिः		

सर्वानुक्रमसूत्रस्य विषयसूची ।

(१) सर्वानुक्रमसूत्रस्य अध्यायसूची ।

अध्यायः	पृष्ठानि	अध्यायः	पृष्ठानि
१	१-३२	४	७५-८५
२	३२-५९	५	८५-८६
३	५९-७५		

(२) सर्वानुक्रमसूत्रस्थयजुर्वेदाध्यायसूची ।

अध्यायः	पृष्ठानि	अध्यायः	पृष्ठानि
१	१-५	२१	५८-५९
२	५-८	२२	५९-६०
३	८-१२	२३	६०-६२
४	१२-१५	२४	६२
५	१५-१८	२५	"
६	१८-२१	२६	६३-६४
७	२१-२४	२७	६५-६६
८	२४-२७	२८	६६-६७
९	२७-३०	२९	६८-६९
१०	३०-३२	३०	६९-७०
११	३२-३६	३१	७०
१२	३६-४१	३२	"
१३	४१-४३	३३	७१-७५
१४	४३-४४	३४	७६-७८
१५	४४-४६	३५	७८-७९
१६	४६-४७	३६	७९-८०
१७	४७-५०	३७	८०
१८	५०-५२	३८	८१-८२
१९	५२-५५	३९	८२-८३
२०	५५-५८	४०	८३

(३) सर्वानुक्रमसूत्रस्थयजुर्वेदविषयानुक्रमणिका ।

विषयाः	पृष्ठांकाः	विषयाः	पृष्ठांकाः
दर्शपूर्णमासमंत्राः	१-८	रक्षोघ्नाः प्रतिसराः	४१
प्रहरवमंत्राः	६	द्वितीया चितिः	४३
याजमानं	७	तृतीया चितिः	"
पितृयज्ञः	८	चतुर्थी चितिः	४४
अग्न्याघेयं	८-९	पञ्चमी चितिः	"
महाग्न्याहृतयः	"	रौद्रोऽध्यायः	४६-४७
अग्निहोत्रमंत्राः	९	अवतानमंत्राः	४७
अग्न्युपस्थानं	९-११	प्रत्यरोहमंत्राः	"
बृहदुपस्थानं	९-१०	वाजप्रसवीयं	५०
क्षुद्रकोपस्थानं	११	सौत्रामणी	५२
स्वस्त्ययनं	१०	ब्राह्मणानुवाकः	५३
चातुर्मास्थानि	११-१२	होत्रं	५३-५८
अग्निष्टोमः	१२-२६	अश्वमेधः	५९-६३
औद्भ्रमणानि	१३	आग्निकोऽध्यायः	६५-६६
उपरवमंत्राः	१६	सौत्रामणिकोऽध्यायः	६६-६७
पौष्टशी	२६	आश्वमेधिकोऽध्यायः	६८-६९
सत्रोत्थानं	२७	गुरुयमेधः	६९-७०
त्रैमिक्तिकानि	"	सर्वमेधः	७१-७५
वाजपेयः	२७-२९	विश्वोऽध्यायः	७८
राजसूयः	२९-३२	शांतिः	७९
चरकसौत्रामणीयागः	३२	आरम्भाध्यायः	८३
अग्निचयनं, प्रथमा चितिः	३२-५२	छन्दांसि	८५
अनारभ्यापतितमंत्राः	४०	अनुवाकसूत्राध्यायः	८७

छन्दसां कोष्टकानि ।

छन्दांसि	पृष्ठानि	छन्दांसि	पृष्ठानि
१ गायत्री	९०	७ जगती	९०
२ उष्णिक्	"	८ अतिजगती	"
३ अनुष्टुप्	"	९ वाकरी	९१
४ बृहती	"	१० अतिवाकरी	"
५ पङ्क्ति	"	११ अष्टिः	"
६ त्रिष्टुप्	"	१२ अत्यष्टिः	"

छन्दसि	पृष्ठानि	छदासि	पृष्ठानि
१३ धृति		१८ विकृति	
१४ अतिधृति	९१	१९ सकृति	९१
१५ कृतिः	"	२० अभिकृति	"
१६ मकृति	"	२१ अकृति	"
१७ आकृति	"		"

छन्दसामक्षरसंख्याकोष्टकानि ।

१ छन्दसामक्षरसंख्या		त्रिपाच्छन्दः	
२ अनादिष्टदेवतादय	९२	७ विंगलसुभ्राजुसारेण	९६
३ ज्योतिष्टोमे दीक्षादीना ऋग्यादय	"	छन्दसामक्षरसंख्या	९७
४ छन्द पुरुषस्य शरीरे न्यासप्रकार	९३	१ गायत्र्याधिकार	९८
५ छन्दसि— १ गायत्री	"	२ उष्णिगाधिकारः	"
२ उष्णिग	९४	३ अनुष्टुपधिकारः	"
३ अनुष्टुप्	"	४ बृहत्याधिकार -	"
४ बृहती	"	५ पञ्चम्याधिकारः	"
५ पङ्क्ति	"	६ शिशुव्याधिकारः	१००
६ त्रिष्टुप्	९५	७ जगत्याधिकार	"
७ जगती	"	८ गायत्रीभेदाः	"
६ द्विपाच्छन्द	९६	९ छन्दसामक्षरसंख्या	"